

Uvodnik

Preprosto nevzdržno!

Prejšnji teden je na različnih ravneh potekala cela vrsta srečanj, pogovorov in omizij najrazličnejših političnih subjektov in predstavnikov civilne družbe v Italiji in Sloveniji, ki si prizadevajo, da bi rešili obstoj in delovanje organizacij in ustanov slovenske narodne skupnosti v Italiji. Marsikateri so namreč zaradi klestenja javnih prispevkov tik pred tem, da drastično okrnejo delovanje oz. ga celo ukinejo. Prejšnjo sredo je iz Rima sicer prišla razveseljiva vest, da je proračunska komisija poslanske zbornice v zakon o finančni stabilnosti vključila državne prispevke za slovenske kulturne ustanove v višini skoraj 5,4 milijona evrov, torej še malo več kot v lanskem letu. To daje tudi Zadrugi Goriška Mohorjeva, ki poleg otroške revije Pastirček in knjig Goriške Mohorjeve družbe izdaja tednik Novi glas, vsaj kanček upanja v bolj nemoteno delovanje v naslednjem triletnju. In vendar cela vrsta vprašanj - še zlasti višina prispevkov za tekoče leto in pa, bolj splošno, vedno bolj oddaljeno obzorje sistemskega financiranja - še vedno ostaja odprtih in brez ustreznih odgovorov. Upravni odbor naše Zdruge je spričo dramatičnega stanja in bližajočega se konca leta moral nujno nekaj ukreniti: prejšnje dni je po tehtnem razmisleku sprožil postopek za uvedbo dopolnilne blagajne za vse svoje uslužbenke. Kot znano, je iz Slovenije prejel 10% manj prispevkov kot lani; za Zadrugo, kakršna je naša, so to že nezanemarljive vsote. Krčenje prispevkov z italijanske strani naj bi bilo v odstotkih še enkrat večje (20%); do trenutka, ko pišemo te vrstice (november se naglo bliža koncu...), upravni odbor še vedno ne ve, s kakšnimi sredstvi lahko razpolaga za to leto, in torej niti ne ve, kakšen bo letošnji primanjkljaj. Glede na napovedi lahko samo predvidevamo, kakšni so ti zneski; ti pa so visoki kot še nikdar doslej, stanje za Zadrugo postaja preprosto nevzdržno. Ker upravni odbor - kljub zmanjševanju vseh stroškov na minimum - ni našel primernejših rešitev, se je odločil, da poseže pri osebju. Kljub vsemu je to korak, ki naj bi čim manj prizadel zaposlene, hkrati pa bi Zadrugi omogočil, da vsaj delno sanira bilanco za leto 2012. V bistvu gre za to, da bi za četrtno zmanjšali delovno silo in, posledično, strani časopisa (pogojnik uporabljamo, ker se je postopek komaj začel in še nimamo gotovosti, da bo varčevalni načrt v celoti odobren). Časnikarji naj bi podpisali solidarnostno pogodbo (vsak izmed njih naj bi od decembra dalje ostajal doma po teden dni), ostalo osebje pa čaka dopolnilna blagajna. Zaposleni na tak način seveda ne bodo mogli več pripravljati časopisa v takšnem obsegu, kakršnega delajo že sedemnajsto leto. Časnik bo tako revnejši, a druge poti žal ni! Upravni odbor Zdruge se iskreno zahvaljuje vsem, ki so že izrazili solidarnost in bližino, pa tudi nekaterim posameznikom, ki so v prejšnjih dneh dokazali, da cenijo naše poslanstvo, tudi tako, da so že plačali podporno naročnino. Ker se zavedamo, da ima tednik Novi glas širši deželni in čezmejni pomen ter prav posebno vlogo med mediji v vseslovenskem kulturnem prostoru, ne nazadnje pa tudi med izseljenci v številnih državah sveta, poziva upravni odbor ne le politike in zastopnike civilne družbe, temveč tudi naročnike, bralce in tiste, ki lahko kaj naredijo, naj nas podprejo, da bomo Novemu glasu lahko zagotovili sedanost in prihodnost.

Tudi naše založbe na Slovenskem knjižnem sejmu v Ljubljani

Foto JMP

GORICA Predstavitev knjižne zbirke Goriške Mohorjeve družbe

Knjige z vsebinami za naš čas

Goriška Mohorjeva družba, "bratovščina z najdaljšo založniško tradicijo v našem zamejskem prostoru", je 19. novembra v prostorih galerije Ars na goriškem Travniku krstno predstavila knjižno zbirko za leto 2013. Avtorje, urednike, sodelavce in bralce je pozdravil tajnik GMD Marko Tavčar, ki je poudaril, da ima tudi založba probleme finančnega značaja, vendar so vseeno skušali izoblikovati knjižno zbirko, saj so prepričani, da je zlasti v časih, kot so današnji, pomembno posredovati tako literaturo in take vsebine, ki lahko dajo trdne temelje, na katerih se lahko premoščajo sprotne težave. Os vsakoletne zbirke je Koledar. Urednik g. Jože Markuža je povedal, da se zbornik na platnici in v koledarskem delu tokrat predstavlja s simboličnimi slikami močnih barv Štefana Turka. Na 235 straneh vsebuje 61 prispevkov 48 sodelavcev in 123 slik. Bogatijo ga najrazličnejši zapisi, raz-

prave, pričevanja, spominski zapisi, poezije, poročila o naših društvih in ustanovah; to je delo, ki "predstavlja edinstveno dokumentacijo našega sedanjega življenjskega utripa" z verskega, kulturnega, družbenega, političnega, vzgojnega in športnega področja. Na skoraj 50 straneh dodatka

Foto DPD

sta še prispevka Slovenska bibliografija v Italiji (2011), ki ga je pripravila Ksenija Majovski, in Izobraževanje v slovenskem jeziku v Italiji avtorice

Norine Bogatec. Koledar je tiskala Tiskarna Budin. G. Markuža je predstavil tudi stenski Naš koledar, ki ga letos krasi cvetje fotografa Viktorja Selve.

Avtorja posebno zanimive knjige - *Jadranska oaza - Psiho-ekološki pogled* - sta zakonca Floriana Stefani in tržaški psiholog Danilo Sedmak. Ta je povedal, da sta z ženo več let raziskovala območje od Barkovelj do Štivanja, vinograde in pašnike, pa tudi (danes) zaraščene predele v 25 km dolgem pasu. Z botaničnega vidika je območje precej obdelano, avtorja pa sta izkoristila ta vidik, da bi proučila, kaj ta narava še danes pomeni ljudem. Ugotovila sta, da "dejanjsko imamo ogromno bogastvo, ki čaka, da ga uživamo in obdelamo, da spet postane del nas, kot je to bilo v preteklosti", saj so "naši predniki tu bili gospodarji" že pred stoletji. Z vinom in oljem, ki so ju tam pridobivali, si je Trst odkupoval svobodo in samostojnost pri Beneški republiki. Avtorja sta odkrila dejavnike, ki na nas vplivajo psihološko in zdravstveno, pomirjajo in pozivljajo, nudijo možnosti, da se lahko okoristimo. "Imamo rastline, katerih imen niti ne poznamo in jih imamo za plevel"; danes pa jih lahko proučujemo.

/ dalje na str. 2

Pogovor

Skladatelj in pisatelj prof. Pavle Merku je spregovoril o svojem življenju in raziskovalnem ter ustvarjalnem delu

3

Pogovor

Alessandra Schettino o uspehih gojencev SCGV Emil Komel in o konvencijah s konservatorijema v Trstu in Vidmu

6

PODPRITE NOVI GLAS!

Veliko ste že naredili, veliko lahko še naredite! Podporna naročnina znaša 100 evrov.

Predsednik Zadruga GM je poročal članom Izvršnega odbora SSO

Hudo finančno stanje Zadruga Goriška Mohorjeva

Izvršni odbor Sveta slovenskih organizacij je v četrtek, 15. novembra, drugič zasedal v tem mesecu, tokrat v Gorici. Potreba po dodatnem mesečnem zasedanju je izhajala iz vrste dogodkov, ki so se zvrstili v dobrem tednu, in pa zaradi nekaterih upravnih obvez, o katerih je bilo treba odločiti. Posebno pozornost pa je Izvršni odbor namenil prošnji upravnega odbora Zadruga Goriška Mohorjeva, da bi SSO seznanili s finančnim stanjem.

Predsednik Štoka je na začetku zasedanja najprej izrazil zadovoljstvo zaradi pomembnega premika v smeri pozitivne razrešitve vprašanja državnih sredstev za triletnje 2013-2015. Do konca leta pa bo treba še pridobiti manjkajoči del finančnih sredstev, ki zadevajo leto 2012. Takoj za tem pa je predal besedo trem predstavnikom zadruga Goriška Mohorjeva, Damjanu Paulinu, Eriki Jazbar in Danijelu Devetaku.

Predsednik Zadruga Goriška Mohorjeva Damjan Paulin je na začetku sintetično predstavil bilanco in povedal, kakšni in kolikšni so prihodki. Zadruga namreč izdaja tednik Novi glas, mesečnik za osnovnošolske učence in dijake nižjih srednjih šol Pastirček, vsakoletni Koledar ter knjige. Zaradi krize, ki je prisotna v zadnjih letih, so pri Zadrugi še bolj smotno uredili porabo sredstev in skušali še dodatno znižati stroške. Stroga pravila, ki zadevajo upravljanje zadruga, namreč ne dopuščajo večletnih izgub, prav to pa lahko

privede do načetja družbene glavnice. Največji problem je v tem, da letos niso dobili še nobenega sredstva z Dežele FJK, kot tudi še vedno ne vejo, kolikšen bo ta znesek. To pa je privedlo upravnemu odboru Zadruga, da je sklenil sprožiti postopka, ki bosta časnikarjem in uslužbencem znižala število delovnih ur ter zmanjšala število strani tednika. Člani izvršnega odbora SSO so predstavnikom Zadruga Goriška Mohorjeva izrazili solidarnost ter bližino. SSO bo Zadrugi stal ob strani in v naslednjih dneh preveril, ali so še kakšna druga razpoložljiva sredstva.

V nadaljevanju zasedanja Izvršnega odbora SSO sta predsednik Štoka in odbornik Riccardo Rutar podala poročilo o poteku deželne komisije za Slovence. Poudarjeno je bilo dejstvo, da zaradi posledic krize bo treba resno vzeti v pretres sedanjost organiziranost in jo primerno posodobiti, posledično sledi temu tudi razmislek o kriterijih financiranja. Ne bi bilo pa dobro, če bi se pristojno deželno odbornišvo že letos odločilo, da manjšim društvom ne izplača prispevke, ki so pod 5.000 evrov. Iz podrobnejše analize je bilo namreč ugotovljeno, da bi to prizadelo aktivna slovenska društva, ki dobro in kakovostno delujejo na območju. Zaradi pomembnega dela, ki ga izvajajo za našo narodno skupnost, bi črtanje sredstev predstavljalo hudo krivico. Na naslednjem zasedanju deželne komisije bodo člani SSO zagovarjali to stališče.

Svet slovenskih organizacij

Potrebna je finančna gotovost

Svet slovenskih organizacij izreka zadovoljstvo zaradi sklepa, da je proračunska komisija poslanske zbornice vključila v zakon o finančni stabilnosti državne prispevke v višini 5.396 milijona evrov za slovensko narodno skupnost v Italiji.

Pri tem gre poudariti vsaj troje dejstev, poudarja tiskovna izjava SSO, in sicer: ne gre za sistemsko dokončno ureditev vprašanja finančnih prispevkov za slovensko narodno skupnost v Italiji, vendar je sklep, da bo omenjena vsota krila triletnje, ki je pred nami, velike pomembnosti za celotno slovensko organiziranost. S tem sklepom parlamentarne

proračunske komisije bo obnem za triletno obdobje, ki je pred nami, vsaj začasno konec tistega strahu, ki naše organizacije pesti že skoraj pet let, in je tako upati, da bodo odslej prihranjeni nezaupanje, pesimizem, bojazen, ki nas vsako leto spremljajo ob koncu leta in nam grenijo naše delovanje in voljo do pozitivne dejavnosti in umirjenega pogleda v prihodnost.

V zvezi s tem gre poudariti tudi dejstvo, da za letošnje leto ostaja dokončna višina prispevkov, ki so namenjeni našim organizacijam, nedorečena, zato gre naš apel deželnemu odboru in svetu, da ta problem rešita v skladu

z zdravim duhom, ki je zavel v klopih proračunske komisije poslanske zbornice.

SSO se ob vsem tem iskreno zahvaljuje vsem dejavnikom, ki so prispevali k tej pozitivni rešitvi celotne zadeve, in podčrtuje dejstvo, da je bila drža Izvršnega odbora naše krovne organizacije ves čas te finančne krize naših ustanov vedno dosledna, vztrajna, pokončna, zato tudi v končni fazi učinkovita, saj se je naslanjala na dejstvo, da so zaščitni zakon št. 38/2001 ter meddržavne pogodbe še vedno močno orodje v rokah slovenske narodne skupnosti ter celotne italijanske demokratične družbe, posebej pa odločujočih političnih strank, ki se nikakor ne morejo in ne smejo poigravati s problemi, ki so za nas življenjske važnosti, med katere spada tudi finančna gotovost za nadaljnje uspešno delovanje naših slovenskih ustanov, društev in organizacij.

la Doris Jarc iz Vrtojbe, ilustrirala pa Jana Korečič. Avtorica je povedala, da od malih nog rada veliko bere; zanima jo zlasti zgodovina naših krajev in njihovih malih ljudi. Pisanja se je lotila za potrebe otrok vrtca, ki ga je obiskoval sin. V samozaložbi je že izdala mladinsko knjižico, "nona Genovefa pa je v računalniku čakala pet let". Avtorica se je opogumila in poklicala goriško založbo, ki je rada sprejela njeno ponudbo. "Jana Korečič čudovito ilustrira", zato "ne vem, ali bo knjiga zanimiva, vem pa, da je lepa", je dejala. Knjiga pripoveduje o noni Genovefi, ki po smrti nima miru in se javi pravniku, ker bi rada, da ji nekaj pomaga urediti; to je okvir za drobce iz resničnega življenja, ki so vtakani v delo. Ilustratorica je dodala, da je bilo srečanje z Doris "plod čudnega naključja", takoj sta začutili, da ju ustvarjalnost druži, da se dopolnjujeta. "Slike so se mi kar same od sebe izrisale v mislih, treba jih je bilo samo še prenesti na list". Napisana in narisana nona "sta se srečali in sta si bili všeč". Nona Genovefa lahko navduši še mnoge, "saj v sebi nosi skrivnost". / DD

S 1. strani / Knjižna zbirka GMD

Knjige z vsebinami...

Ta habitat je s svojimi pozitivnimi učinki primeren tudi za živali, saj se zadnje čase pojavljajo celo jastrebi in orli, "očitno se tu počutijo dobro". Celotno v termah uporabljajo "barve in zvok te klime, ki jo mi imamo pred očmi, a nimamo časa oz. zavesti, da bi to uživali". Knjiga, ki jo je natisnila Grafica Goriziana, zato želi spodbuditi ljudi, da bi se bolj ekološko usmerili in iskali srečno ter zadovoljno življenje v tej dragoceni oazi.

Knjiga upokojene učiteljice, publicistke in pravljicarke Marize Perat Gorica - Njene zanimivosti in njen čas je nastala na osnovi zapisov, ki so izhajali v Novem glasu. Avtorica se je zahvalila založbi in našemu tedniku, pa tudi Mirjam Simčič za oblikovanje in s. Addolorati za dragocene nasvete. Gre za nadaljevanje Goriških sprehodov, ki so izšli leta 1985. Nastala je iz želje, da bi bralci spoznali tudi manj znane zgodovinske zanimivosti, ki so se dogajale v našem

mestu, saj se Gorica, čeprav majhna, v svojem tisočletnem obstoju lahko ponaša z izredno bogato zgodovino. O njej je bilo napisanih že mnogo knjig, ki se med seboj dopolnjujejo. Poleg splošnega zgodovinskega orisa je Peratova skušala prikazati vidnejše dogodke in osebe, ki so vplivali na okolje, v katerem so delovale. To velja še posebno za duhovnike in izobražence, ki so odločilno posegli v zgodovino slovenske skupnosti na Primorskem. Temelji iz preteklosti nudijo podlago za razvoj tudi v prihodnosti. Naše mesto je vedno bilo stičišče različnih narodov in kultur, na podlagi te raznolikosti je ustvarjalo svojo zgodovino. Danes se našemu mestu nudi možnost, da znova zaživi v svojem mednarodnem poslanstvu. "Bog daj, da bi te prilikožnosti ne zamudilo", je sklenila avtorica. Knjigo so tiskali v Grafiki Soča v Novi Gorici. V isti tiskarni je zagledala beli dan tudi knjiga Skrivnost none Genovefe, povest, ki jo je napisala

Seja Sveta Vlade RS za Slovence v zamejstvu

O težavah Slovencev v sosednjih državah

Na povabilo predsednika Vlade RS in predsednika Sveta Vlade RS za Slovence v zamejstvu Janeza Janše je v sredo, 14. novembra 2012, v Ljubljani prvič v novi sestavi

Člani Sveta so se zahvalili slovenski vladi za aktivno in vztrajno podporo njihovim prizadevanjem v matičnih državah za ureditev položaja ter zagotovitev sistemskega financiranja. Strinjali so se, da

da si Vlada RS preko Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu ter preko aktivnosti različnih ministrstev in vladnih služb prizadeva za oblikovanje trdne vezi med matično državo in Slovenci v

zasedal Svet Vlade RS za Slovence v zamejstvu. Njegovi člani so predstavniki organizacij avtohtone slovenske narodne skupnosti z bogatimi izkušnjami pri uveljavljanju skrbi za razvoj slovenske manjšine v sosednjih državah. Kot podpredsednica sveta je na seji sodelovala tudi ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak. Svet je razpravljal o ključnih problemih, s katerimi se srečuje avtohtona slovenska narodna skupnost v sosednjih državah. Prav tako je razpravljal o izhodiščih za delovanje Sveta Vlade RS za Slovence v zamejstvu v novem mandatu. Na seji Sveta je tekla razprava še o novih izzivih in prioritetah sodelovanja med Slovenijo in avtohtono slovensko narodno skupnostjo v sosednjih državah.

bo skupni kulturni prostor tudi dejansko zaživel, če si bomo vsi skupaj prizadevali rešiti preostala odprta vprašanja med Slovenijo in sosednjimi državami, ki se nanašajo na položaj avtohtone narodne skupnosti. Naslednji pomemben korak je nadgradnja tistih politik in strategij, ki bodo kos novim izzivom na področjih kulture, jezika, znanosti, gospodarstva, športa, medgeneracijskega sodelovanja, mladih ter čezmejnega sodelovanja, še posebej v povezavi s koriščenjem evropskih sredstev in sodelovanjem občin. Predstavniki avtohtone slovenske narodne skupnosti v sosednjih državah so posebej poudarili, da je najboljša oblika podpore uspešen razvoj Republike Slovenije. Predsednik Vlade je poudaril,

zamejstvu. Delo je usmerjeno v razvijanje skupnega slovenskega prostora, ohranjanje slovenske identitete, jezika, kulture in kulturne dediščine, kakor tudi v spodbujanje sodelovanja na področjih, kot sta znanost in gospodarstvo. Pozdravil je ugotovitve članov sveta, da na obmejnem območju narašča interes za učenje slovenskega jezika. Dogovorili so se, da bodo na naslednjem srečanju posebno pozornost posvetili razpravi o možnostih za razvoj novih oblik konkretnega sodelovanja v enotnem slovenskem kulturnem prostoru. Te še zlasti omogočajo nove okoliščine, povezane s čedalje lažjim premagovanjem ovir, ki so jih nekoč predstavljale geografske, tehnološke, administrativne in druge omejitve.

Povejmo na glas

Manjšinam ne bi smeli jemati

V trenutku, ko je napovedano boleče krčenje prispevkov za našo narodno skupnost, je mogoče reči samo eno stvar: manjšinam ne bi smeli jemati od tistega, kar imajo. Ne bi jim smeli zmanjševati prispevkov, ki komaj zadostujejo za vzdrževanje in ohranjanje obstoječih dejavnosti, medtem ko primernih razvojnih možnosti že kar nekaj časa ni več. Manjšinam ne bi smeli jemati od tistega, kar imajo, ker so manjšine nekaj posebnega, so krhke in občutljive, njihovo življenje ni zavdanja vredno, čeprav je marsikdaj lahko bogatejše od dogajanja v večinskem narodu. Manjšine morajo ob vsem tem nenehno vzdrževati kar dvoje svojih bivanjskih resničnosti. Po eni strani so neizločljivi del večinskega naroda, v katerega so vključene z vsemi pravicami in dolžnostmi. Po drugi strani, in to je njihova temeljna usmeritev, so zavezane svojemu jeziku, svoji narodnosti in svoji kulturi, čemur se ne morejo in ne želijo odpovedati, kot se tudi večinski narodi ne morejo in ne želijo odpovedati svojemu jeziku, svoji narodnosti in svoji kulturi. Manjšine so potemtakem pričevalke dvojne zavezanosti in s tem, da ne služijo le samim sebi, so žlahten kvas družbe, ki naj bi se na vseh ravneh vse bolj otresla skrbi zgolj zase in za nikogar drugega. Zato manjšinam ne bi smeli jemati od tistega, kar imajo. Gotovo mora v težkih časih vsakdo prispevati svoj delež, da bi bila kriza vsaj omiljena, če že ne premagana, to drži. Toda, če se želimo spomniti položaja manjšin in bremen, ki

jih prenašajo, in zaslug, ki jih imajo kot na dve strani odprta skupnost, potem bi preprosto morali priti do sklepa, da je nujno napraviti vse, da tovrstne skupnosti niso obravnavane tako kot tiste običajne, se pravi večinske. In da torej ni prav, če jim odtrgamo kos od njihovega deleža, ki nikoli ni omogočal brezskrbnega življenja, kvečjemu utrjevanje težko uveljavljenih pridobitev. Zato manjšinam ne bi smeli jemati od tistega, kar imajo. Ne nazadnje manjšine niso tako veliko finančno breme, da bi kogar koli ogrozile, nasprotno, pripadajo jim vsote, ki zagotovo niso visoke. V primeru naše narodne skupnosti to pomeni dobro desetino odstotka proračuna dežele Furlanije Julijske krajine in jasno je, da v državnem proračunu neskončno manj. Zato manjšinam ne bi smeli jemati od tistega, kar imajo. In potem je tu še en vidik, ki pa je nemara med vsemi najpomembnejši in ne bi smel biti nikoli pozabljen ali podcenjen. Položaj manjšine je pokazatelj stopnje demokracije znotraj večinskega naroda, in to v tistem najglobljem, človeškem pomenu. Kakršen odnos ima večinski narod do narodnostne manjšine, takšen ima do vseh "manjšin" znotraj samega sebe: do t. i. drugačnih, tako ali drugače prizadetih in prikrajšanih, potem do priseljencev oziroma do različnih kultur, ver in civilizacij. Zato manjšinam nikakor ne bi smeli jemati od tistega, kar imajo, nobeni manjšini, in torej niti naši, se pravi Slovincem v Italiji.

Janez Povše

Pogovor ob 85-letnici Pavleta Merkuja

“Prava slovenščina je govorjena slovenščina, ne pa tista, ki jo pišejo teoretiki”

Pavle Merku', rojen 12. julija 1927 v Trstu, kjer živi, je eden izmed velikih slovenskih kulture v Trstu. Njegovo življenjsko delo je delo misleca, kakršnih v današnjem svetu ni več, saj se ti, v strahu pred “velikim zgodbami”, bojijo leteti previsoko. Svojo nepotesljivo radovednost je pustil spregovoriti in karizmatično stopal po raznolikih raziskovalnih poteh, kar mu je dovolilo “dihati” široko, avtonomno, avtorsko, hkrati pa “ljudsko”. Skladatelj, slavist in jezikoslovec, slovenist, etimolog, etnomuzikolog, kritik in pisatelj so le naslovi, na mestu katerih nas nagovarja bogat glasbeni, literarni in arhivistični opus. Kot pionirski raziskovalec je pred zombom časa rešil neizmerno ljudsko bogastvo Slovencev v Italiji in kot prvi priznal dediščino ljudskega verskega gradiva. Merku' ni bil nikoli “navijač” tega ali onega, če pa je že bil, je simpatiziral z razlogom. Vedno je v številnih debatah in življenjskih dilemah iskal vzroke in utemeljitve, v odnosu do ljudi, do svojih raziskovalnih tem in velikih znanstvenih vprašanj. V torek, 16. oktobra, smo se v Kulturnem domu v Trstu poklonili njegovi 85. obletnici s slavnostnim koncertom, ki ga je v sklopu Kogojevih dnevnov 2012 izvedel Slovenski komorni zbor. Nekaj dni zatem smo ga obiskali na domu v ul. Rossetti, počasično ga imamo v gosteh v našem tedniku. Njegove besede tečejo mirno in globoko kot prvovrstna poezija. V duši pričakovanje, v ozadju hudomušnost. Ljubizen do raznolikosti življenja.

V vrodu me je pozdravila slika dveh mlekaric, ki se s polnim plenirjem ozirata na Tržaški zaliv. Je to le zgovorno naključje?

Ta slika me spremlja, odkar smo v to hišo vstopili, ko je bila dozdana l. 1959. Je ena zadnjih hiš, ki so bile zgrajene “kakor Buh zapovej”.

Začniva pri večeru letošnjih Kogojevih dnevnov, ki je obelježi Vaš visoki jubilej.

Koncerta Slovenskega komornega zbora se sicer nisem udeležil, a ni bilo niti potrebno. Sit sem, da me ljudje sprašujejo o zdravju. Dirigentka Martina Batič me je enkrat obiskala na domu, rešila sva vprašanje o naglaševanju pesmi v sardskem narečju in konec. Dovolil sem ji, da glede programa naredi, kar hoče. “Jaz bi začela tako”, je rekla. “Jaz pa ne, toda ne bom vam ničesar prepovedal”, sem bil jase. Naj ljudje izvajajo, kar jim je všeč, saj je bilo vendar zato izdano.

Ne morem mimo začetkov, ki so vedno družinski.

Starši so mi dali štiri vrste krvi: oče (Josip op. p.) samo slovensko kri (njegov oče Vipavec, mati Kraševka), po njem imam torej 4/8 slovenske krvi. Mati (Katarina Bortolotti op. p.) je bila tipična kultura obmejnega prostora: njen oče je bil pol Italijan, pol Furlan, z njim je govorila italijansko, mamina mati pa je bila pol Slovenka, pol Čehinja. Štirim osminkam slovenske krvi moram dodati torej eno slovensko od matere in po eno osminko italijanske, furlanske in češke krvi. To je bogastvo, ki se mu nisem hotel odpovedati, zato sem se zgodaj naučil furlanščine. Oče je bil hud nacionalist. Imel je pravico biti nacionalist, kakor sem jaz imel pravico biti nenacionalist. Brez kreganja sem

sklenil, da še mladoleten zapustim očetovo hišo.

Odločili ste se za slovensko maturo, ki ste jo opravili na klasičnem liceju v Gorici leta 1946.

Da. Mati nas je slovenščine začela učiti pozno, ker sem moral biti dorasel konspiraciji pod fašizmom. Dva meseca potem je nenadoma umrla. Nadaljeval sem sam, brat si ni upal, oče ni znal učiti. Napravil sem, kar sem mogel in zmoget.

Vaš oče je v nadaljevanjih v reviji Zaliv v 70. letih izdal poglajbeno študijo o Okoliščanskem bataljonu in dogodkih v mestu julija 1868, ki jo je 2002 ponatisnila in dopolnila založba Mladika.

Oče je popolnoma zaupal avstrijski policiji, čeprav se je pozneje izkazalo, da je prav ta ustvarila prve borbe med Slovenci in Italijani v Trstu. To se pravi: knjiga, ki jo je oče napisal, nima znanstvene vrednosti. Predlagal sem mu previdnost, a je bil, kakor so radi nacionalisti, popolnoma prepričan in neomajen. Raziskoval je policijske zapisnike prvih borb v mestnem središču ob ul. Carducci. Bilo je nekaj mrtvih in veliko nerazgledanosti po pravih vzrokih, z obeh strani.

Obiskujem vas kot študent. Kako se spominjate tega obdobja človekove formacije, ki danes izgublja avtonomen in kritičen potencial? Učili ste se in kasneje sodelovali z velikimi osebnostmi, kot so Zmaga Kumrova, Milko Matičetov, Fran Ramovš.

Čudovit človek mi reče: “Pozna te mojega sina?” “Seveda, po delih ga poznam, osebno pa ne”. “No, pa pojdite k njemu, še vesel vas bo”. V tretjem letniku sem tako spoznal Ramovševga sina Primoža in postala sva prijatelja. Učil me je večin prostega pletanja, ki sem jih gojil 30 let, ne da bi moja žena to vedela - preveč bi trpela.

Zmaga Kumrova je bila kolegica na univerzi, Matičetov je bil ozkosrčen, a profesionalen človek. Vpisal sem se na ljubljansko univerzo eno leto po končani vojski, ko sem opravil v Gorici zadnji letnik klasičnega liceja. Nenavaden študijski program sem dopolnjeval z dodatnimi izpiti in kot edini diplomiral ob prvi možnosti junija 1950. Nekateri profesorji so razumeli mojo vnemo in radi klepetali z menoj tudi na hodnikih, kar je bila redkost. Na višini so bili predvsem Ramovš in Nahtigal, pa Kidrič in drugi. Ko so ti umrli, je slovenska slavistika v Ljubljani krepko upadla. V tretjem letniku so me začeli preganjati komunisti, ker se nisem želel vpisati v partijo. Pomagal mi je komunist, ki je imel besedo zame in uredil stvar, drugače slavistike ne bi končal. Lahko bi me onesposobili že s tem, da ne bi podaljšali potnega lista. Tudi Kocbek mi je pomagal vzgajati tržaške študente za slovensko literaturo. Vidmar pa, ko je razumel, kaj delam in kaj želim, mi je pomagal stopiti na Akademijo (SAZU op. p.). Prišel je na praznovanje moje opere Kačji pastir v tržaško gledališče Verdi, ne da bi ga povabil. Zanimalo ga je, kaj bo ta Merku' napravil!

Kot študent ste se navduševali predvsem za jezikoslovje. Literatura me je zanimala manj, jezikoslovje pa zelo, potem sem se posvetil študiju tržaškega narečja v srednjem veku. To je bilo, da smo si na jasnem, furlansko

narečje. Trst postane italijanski komaj v 18. stoletju. O tem noče govoriti nihče.

“Jezik in... glasba”, kot pišete v vaši prefinjeni zbirki esejev Poslušam (Trst, 1983).

Oče mi je dal violino v roke, ko sem imel tri leta in pol - prezgodaj. Mati mi ni nikoli pravila pravljič, kakor rade delajo matere z otroki. Zvečer sta oče in mati s prijateljem - igrala. Poslušal sem njihovo glasbo in to so bile

moje večerne pravljičice. Ko sem igral še jaz, smo sestavili kvartet. Igrali so, hvala Bogu, vse, kar se da igrati, od renesanse do glasbe iz 19. stoletja. K 20. stoletju sem kasneje pristopil sam.

Kot glasbeni kritik in komponist ste slovenskemu prostoru kazali smer dunajske šole: Schönberg, Berg, Webern, pa Stravinsky, neoklasicizem in dodekafonija.

Komentiral sem vse in kadarkoli sem slišal kaj novega. Še danes je tako. Ko sem bil 12 let glasbeni kritik, mi ni bilo treba poslušati stotič Beethova in Brahmsa. Dobim ploščo neznanega mladega skladatelja in jo poslušam, ker me zanima. Da bi pa poslušal Brahmsa in Beethovna - tega pa ne! Jih znam na pamet.

Učil Vas je Ivan Grbec. Kako sta se razumela?

Grbec je bil družinski prijatelj, učil me je klavir in kompozicijo. Po petih letih sem ga zapustil in šel k Vitu Leviju, v katerem sem našel učitelja, ki je poučeval brez klavirja in ni popravljaj mojih kompozicij. Grbec je popravljaj vse, tako da so stvaritve iz tistega obdobja pol njegove, pol moje. Levi je kvečjemu rekel: “Ta skladba je drek”, te besede je rabil in sam sem moral ugotoviti, zakaj to misli. Prva leta sem vrgel proč tri četrtine svojih kompozicij. Glasba je glasba. V Trstu so trije učili kompozicijo: Illersberg se je izpeval, z Grbcem je bilo tako, Levi pa je obvladal do pičice vse do Stravinskega. Ta je bil moj.

Kako pa danes doživljate genialnost Marija Kogoj in njegovih Črnih mask?

Borut Loparnik in jaz sva kot kritika največ pisala o njem. Opera Črne maske je velikanska stvaritev, ki jo je pisal tri leta. L. 1927 je bila opera končana, pri 31 letih je stopil v nočnico. Prva izvedba ni bila dobra, o njej sta pisala Dragotin Cvetko, točen zgodovinar, in Marjan Lipovšek, krasen skladatelj in človek. Saj

premiera ni mogla biti drugačna zaradi skromnih zmogljivosti slovenskega gledališča v 20. letih in zato, ker jo je urejal težavni Kogoj. Druga izvedba je bila čudovita, dirigiral in retuširal jo je Samo Hubad. Tretja (dirigiral je Anton Nanut) ni bila nič Kogojevska, četrta izvedba se dogaja danes. Mislim, da vanjo rine preveč znanja in hotenja. Hranil se bom še vedno, dokler morem, s Hubadovo. Najboljši slovenski

den sem, kako se opera piše! Nisem mogel kritizirati oper, če ne bi tudi sam ene napisal. Zadovoljen sem z vsem, kar sem napravil, vključno z napakami.

Trst je lep, zgodovinsko, vsebinsko in estetsko. Prava razglednica z zalivom in tam čez Furlansko nižino, za njo pa vršaci. Kaj si v modrih letih mislite o našem mestu in kdaj je najgloblje zadihalo?

Težko mi je govoriti o Trstu, ker

Kr. zasegli otok in uničevali njihov jezik, ki pa je preživel - gre za najstarejšo inačico latinščine.

Z znanstveno prodornostjo ste iskali tudi najbolj arhaične in avtentične izvore glasbe in jezika. Samo oko intelektualca lahko z distanco poseže po draguljih, ki so skriti pri vajenim očem domačina. Od Sardinije stopiva v desetletja osamljeno Benečijo.

V življenju sem se ukvarjal s preveč reči in problemi, da bi se lahko globoko posvetil samo enemu ali dvema. Za to mi je žal. Toda, da sem hotel raziskovati vse, kar me je zanimalo in privlačevalo - za to se ne bom nikoli kesal. Vse beneške in nadiške pesmi so podobne osrednjemoslvenskim. V Reziji in na skrajnem zahodu Terske doline pa se vse spremeni. Prirejanje tega ljudskega gradiva je bila velika novost, kot je bila novost prirejanje starih božičnih pesmi, torej ljudskih verskih pesmi (npr. Trikralska kolednica op. p.). Dokler sem to delal, si nisem mislil, da predstavljam zadnji tramvaj, ki to lahko naredi.

Vaše etnografsko in etnomuzikološko delo ste med leti 1965 in 1974 vključili v radijsko oddajo “Beri, beri rožmarin zeleni”, nastala je temeljna antologija Ljudsko izročilo Slovencev v Italiji (Trst, 1976). To je zvok nekega drugega časa.

Čisto. V Reziji sem srečal strokovnjake iz Ljubljane: snemali so vse, razen cerkvenih pesmi. Jaz sem šel tja in vprašal za cerkvene ljudske pesmi: če jih pa oni niso! Zmaga Kumrova je ponavljala: če nam domačini sami pojejo in povedo, smemo zapisovati. Kot etnograf sem napravil, kar sem mogel. Popisoval sem cerkvene in ljudske pesmi, pripovedke, legende, vice. Imel sem veliko srečo, da sem zapisal edino melodijo stare pesmi “Tam gor teče voda rajna”. Njen nastanek sega v obdobje pred protestantizmom, ko so Slovenci vsaki sedem let peš hodili v Köln. Gospa, ki mi je to pesem povedala v Plešičih, pripada sedemnajstemu rodu, ki ni več hodil v Kolmarj. Vprašal sem jo: “Teta Marija, kje je ta voda rajna”? in odgovorila je: “Tam med Nemci, ampak ni podobna deročim alpskim potokom, temveč široka in počasna”. Le kako je lahko vedela? Sedemnajst generacij je slo mimo in posredovali so si informacijo prek ustnega izročila. Kakšen udarec s komolcem mi je dala Kumrova, ko sva jo slišala! Edini Slovenec, Gorican, ki je pred nami nekoliko raziskoval Benečijo, je pač zapisal samo besedila. Do polovice 19. stoletja so etnografi delali tako, a kaj mi bo pesem brez glasbe. Veliko sem snemal tudi v Križu pri Trstu, ker sem našel veliko razpoložljivih ljudi. Hotel sem bogastvo Benečije izpostaviti pozornosti vseh Slovencev dobre volje.

Kakšni spomini Vas vežejo na delo na Radiu Trst A?

Dvanajst let sem bil zunanji sodelavec radia, saj je neki dostojanstvenik dal nad menoj veto. Ko je bil čas, so me poklicali in takoj sprejeli za urednika, bilo je leta 1965. Vodja programov, inženir Sancio, mi je rekel: “Kaj lahko naredimo zdaj, ko so naredili oddajniki ob vsej zahodni meji”? Odločil sem se zapisovati čim več ljudskega gradiva. Ker pa je bilo takrat prepovedano imeti oddaje v dialektu, sem vse gradivo snemal, originalno predvajal in komentiral... v lepem, knjižnem jeziku! Oddaja “Beri, beri rožmarin zeleni” je trajala devet let, danes jo hranita državna diskoteka v Rimu in ljubljanski SAZU.

/ str. 8

Jernej Šček

In memoriam Zora Saksida 1921–2012

Zbogom, gospa Sančo!

Spoznala sva se čisto slučajno. Nekega dne dobim pošto s tole vsebino:

“Cenjeni don Kihot s Krasa, ki se borite z zamejskimi mlini na veter! Zakaj uporabljate germansko sintakso in postavljate glagol na konec stavka? Ste mogoče Švab? Z odličnim spoštovanjem: Sančo”. Pismo sem odložil in si mislil svoje. Potem pride čez kakšen mesec drugo s takimle rafalom: “Toporiščje je pokvaril slovenski jezik. Vidim, da greste po njegovih stopinjah. Pobiljšajte se, uporabljajte raje prejšnjo slovnico, ki jo je zasnoval Breznik, ta bo vzdržala sedanje slovenske slovnične muhe! Z odličnim spoštovanjem: Sančo”.

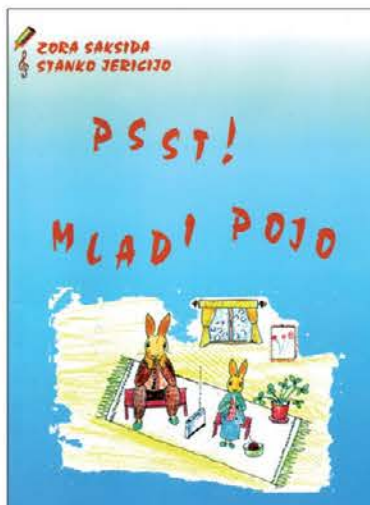
Ojunačim se in se podam na pripisani naslov. Na vratih me sprejme dama, in ko se ji predstavim, kratko reče: “Lahko vstopite. Z veseljem vas sprejemem, če mi obljubite, da ne boste več uporabljali Toporiščjevih umotvorov!” “Obljubim!” sem rekel in vstopil. Tako so se najina srečanja nadaljevala veliko let in priznam, da jo bom pogrešal, ker je znala marsikaj povedati pa tudi osvežiti dogodke iz polpretekle zgodovine

tako kot malokdo.

Izoblikovala jo je gimnazija Poljana v Ljubljani, kjer je maturirala leta 1940. Tam so bili odlični profesorji: Janko Moder, nekaj časa Jakob Šolar, predvsem pa katehet Filip Terčelj. O njem je velikokrat tekla beseda. Znala ga je opisati “po dolgem in po čez”, predvsem pa jo je pretreslo, in ne samo njo, ampak veliko večino dijakov, ki jih je učil na tej gimnaziji, ko so izvedeli za njegovo kruto smrt. Prav tako jo je zaznamovala Dekliška Marijina kongregacija, ki je imela sedež v ljubljanskem stolnem župnišču. Vsi njeni spomini pa so se redno vračali v ljubljansko predmestje Trnovo na Malo čolnarsko 4, kjer je tekla njena mladost. Rada je obujala spomine na tedanje župnika Frana Saleškega Finžgarja, zamišljenega Plečnika, ki ga je dnevno srečevala. Na vrt je k očetu prihajal Marij Kogoj, Riharda Jakopiča je redno pozdravljala, ko je šel v mesto, in se ga je prav dobro spominjala, enako brata Kralja ... Izredno dobro je poznala Ljubljano, celo nove ulice so ji bile znane, čeprav samo iz mape mesta.

Imam pa občutek, da je bila rojena pod nesrečno zvezdo. Vedno se

ji je kaj zataknilo. Po maturi se je vpisala na fakulteto za kemijo v Firencah, kjer je opravila tudi prvi kolokvij. Potem je začelo bombardiranje in je študij prekinila. Želela ga je ponovno nadaljevati v Trstu, pa ni bilo tam primerne stolice. Ko je po vojni slišala, da na uredništvu na Placuti v Gorici po-

trebujejo administratorko, je vprašala, ali bi jo vzeli na delo. Dobil je odgovor: “Vas ne bomo vzeli, ker ste sodelovali pri domobranskem časopisu!” Pojasnila je, da je res bila tam v službi kot administratorka, ker je obvladala nemški jezik, ki je bil pogoj. Delala je, da se je preživljala, ne pa iz političnih razlogov. Kljub temu je bila zavrnjena. Pastirčka je urejala dve leti, potem pa se je tudi tam “ozračje sfižilo” ... Slovensčino je izredno dobro obvladala, zato je velikokrat imela tudi težave, ko je kaj napisala. Vedno so ji kaj popravljali in največkrat tudi zmajčili vsebino. Menda je bila edini Gorican, ki je Slovar slovenskega knjižnega jezika pregledal od prvega do zadnjega gesla. Marsikaj je podčrtala pa tudi ob geslih dala vprašanje. Isto se je dogajalo tudi pri drugih jezikih – nemščini, francoščini, hrvaščini pa tudi italijanščini. Spominjam se popoldnevov, ko sva kar dva meseca razreševala zapis v gotici iz petnajstega stoletja in mi ga je znanec posredoval iz državnega arhiva v Hamburgu s prošnjo, da naj ga prepisem, ker se je nanašal na Posočje. S kakšnim potrpljenjem in ljubeznijo se je prebijala od črke do črke, da bi razvozlala, kaj sploh hoče tisti trmasti kmet, ki se je puntal in s pisavo dokazoval, da je trda trmasta kmečka grča. Nepozabni spomini so jo vezali na

čas, ko je poučevala, še zlasti na Palkišču, kjer je službovala kar nekaj let. Veliko je slikala. Nekatera njena platna zaslužijo pohvalo, prav tako portreti slovenskih pesnikov in pisateljev, ki še danes krasijo nekatere naše učilnice. Z njenim Prešernom sem se “pozabaval” z Božidarjem Jakcem, pa mi je kratko odvrnil: “Vidi se, da ga je naslikala ženska. Nima moje vihravosti!” Ga je pa pohvalil. Njen pesniški opus je svojstven. Zadnja njena pesniška zbirka “Alfa in Omega” ni bila pri vseh sprejeta. V Delu jo je ocenil T’minski Jožek. Ko je to oceno prebrala, se je najprej razjezila, ker je vedela, da je prosvetni delavec, pozneje pa se je potolažila in vzdihnila: “Oh, ubogi otroci, ki imajo takšne učitelje, ki so skovani po rdeči zvezdi!” Za razumevanje njene meditativne lirike je potrebna tudi duhovnost, če te kdo nima, je gotovo ne bo doumel. Končno pa: “Kaj kdo danes pojmuje pod pojmom duhovnost? Gotovo ne kulturniške nastope, kot nekateri ‘plozajo’! Tudi o tem bi se dalo razpravljati!” Res pa je, da je prav v tej zbirki vse polno pojmov, ki bi zaslužili kratko razlago v opombi. Koliko bralcev npr. ve, da se grad v Idriji imenuje Gewerke-negg? Kje je bila v Gorici Piazza Cristo? Vprašal sem višješolce, ali poznajo izraza konveksno in konkavno. Odgovor je bil porazen!

Zorine pesmi je zelo rad uglasbil prof. Stanko Jeričič. Zadnja uglasbena zbirka ima naslov Psst, mladi pojo. – Na naslovnici je Zorina risba. Tudi tu je bil zaplet. Celjska Mohorjeva je zbirko odklonila, češ da ne ustreza ne po vsebini ne z uglasbitvijo. Zanimivo, Saksidova je vse življenje poučevala otroke in v glavnem pesnila otroške pesmi, prof. Jeričič pa je prav tako vse življenje učil na šoli in vodil otroške zbornice. – Za takšno utehljitev pri Celjski Mohorjevi res ni potreben komentar! Svobodno si ob tem lahko tudi svoje mislimo! Ob koncu naj še pripišem, da je izredno dobro poznala našo polpreteklo zgodovino, še zlasti zgodovino Gorice in njene okolice. V pisnem stiku je bila z veliko večino sodobnih slovenskih pesnic in pisateljic, saj so si izmenjavali knjige in v njeni knjižnici je ostala lepa zbirka knjig s podpisami avtorjev. Upravičeno lahko sklenemo, da je z njo odšel del naše preteklosti, ki je zelo zaznamovala naše slovenstvo, kulturo pa tudi našo narodno zgodovino v mestu Gorica.

Ambrož Kodolja

O Zori Saksida

Zora Saksida (Zorka Josipina), por. Graziani (Hvala), se je rodila 12. julija 1921 v Ljubljani. Bila je pesnica, pisateljica, kulturna delavka, učiteljica. Ukvarjala se je tudi s slikarstvom in modelarstvom. Deset let je bila med zunanjimi uredniki radijskih oddaj za osnovne šole s slovenskim učnim jezikom in med člani odbora za načrtovanje omenjenih oddaj. Pisala je besedila zanje in jih s svojimi učenci registrirala na Deželnem sedežu RAI. Kot zunanja sodelavka je pisala igre za Radijski oder, izvirne, prirejene in po naročilu. Pisala je nanizanke Pravljice za dobro jutro, imela tri poletja lastno mladinsko popoldansko oddajo. Nanizanka o slavni glasbenikih Otroci umetnosti je bila posneta na kaseto. Udeležila se je natečaja za radijske igre in prejela nagrado. Pripravila je po tri intervjuje na mesec.

Njene besedne stvaritve so objavljali: Vera in dom (Celovec), Mladika, Galeb (Trst), Goriški list, Čisti viri, Katoliški glas, Novi glas, Pastirček. Knjižne izdaje: v samozaložbi: Nageljčki, zbirka pravljic, ilustriral Vilko Čekuta, 1946; Sračje gnezdo, Pesmi, ilustriral Z. S. 1984; Bela tapiserija, Pesmi, ilustriral Z. S. 1986. V založbi GMD so izšli: Ugašajoča sonca, Pesmi, naslovnica Z. S. 1987; Zlate slive, izbor proze iz več letnikov Pastirčka z dodanim komentarjem in vprašanji mladim bralcem, 1978; povest Mami, 1965–1966; Skozi luknjo v knjigo, Pesmi, ilustriral Danila Komjanc, 1998; pesmi Alfa in Omega, Priluh naravi (Zgodbe iz gozda) Ilustriral Danila Komjanc – 2007.

Več njenih pesmi so uglasbili: učitelj Ivo Bolčina, dr. Zorko Harej, prof. Stanko Jeričič. Njene glasbene stvaritve so izdali: Mladinske pesmi, Knjižnica Cerkvenega glasbenika, Ljubljana 1989; Pesmarica Psst, mladi pojo! Uglasbil prof. Stanko Jeričič – 2002. Ubald Vrabec je uglasbil Mašo štev. 5 za zbor in enoglasno petje, izd. Zveza cerkvenih pevskih zborov, Trst 1974. Umrli je v Gorici 30. oktobra 2012.

AK

Hvaležnica v tržaški stolnici

O sinodi in odgovornosti do mladih

Tako Trst kot njegova širša okolica prebolevata danes hudo obdobje, a kljub vsem težavam, nevšečnostim in krizam se kristjani še vedno zahvaljujejo Bogu. Tako je škof Gianpaolo Crepaldi, ki je v nedeljo daroval mašo hvaležnico v tržaški stolnici, nagovoril slovenske vernike. Sam vidi tri vzroke za zahvaljevanje, prvi je za vero, dar upanja in dobrotelost, na kar moramo biti ponosni in se zavedati, da nam je Bog daroval to, da smo kristjani. Naslednji vzrok je delo, saj brez tega, je dejal Crepaldi, daritvene košare ne bi bile polne zelenjave in drugih dobrot: “Zemlja je božja, mi pa smo bili ustvarjeni, da skrbimo zanjo in jo z ljubeznijo obdelujemo. Brez dela ne gremo daleč, saj ko postane človek brezposeln, je v tunelu brez upanja. Zato se moramo zahvaliti Gospodu za ta dar, s pomočjo katerega lahko

cerkvi. Kot je dejal škof, so vsi v cerkvi, od duhovnikov do katehetov, laikov in tudi njega samega, grešniki. Z njimi vstopi v cerkev tudi teža njihovega greha. Zato se morajo vsi verniki potruditi, kot se danes trudi Cerkev, ki je na poti sinode. To je sedaj nov izziv Cerkev: oznanjati vero. Škof je nato nagovoril vse prisotne, ker imajo veliko odgovornost, in sicer so odgovorni za vero mladih. Če je avto brez bencina, ne gre nikamor. Enako velja za vernike: brez vere, te notranje motivacije, ki nas žene dalje, ne

pridemo nikamor. Zato moramo vsi čutiti v srcu pomen sinode in ga deliti z bližnjimi. Tržaški škof je med mašo večkrat nagovoril prisotne skavte Slovenske zamejske skavtske organizacije, ki jih je bilo res veliko. Uvodno so se postavili v ‘špalir’ in sprejeli škofa, obkroženega z duhovniki, nato pa so zapeli nekaj pesmi. Izmed vseh skavtov je bil najmlajši star štiri leta in prav nanj se je ozrl škof, ki je med homilijo dejal, da smo vsi odgovorni za vero mladih generacij. Ob koncu sv. maše v cerkvi sv. Justa se je vikar g. Anton Bedenčič zahvalil Združenemu zboru Zveze cerkvenih pevskih zborov, ki je pel na koru, nošam, skavtom, duhovnikom, vernikom, ki jih je bilo letos žal zelo malo, vsem, ki so darovali košare, polne pridelkov, olja, vina in drugih domačih dobrot – te bo dobredelna organizacija Karitas razdelila najbolj potrebnim, ne nazadnje pa tudi škofu Crepaldiju, ki je bil do prejšnjega dne zadržan v Rimu, a se je zaradi obljube tržaškemu vernikom vrnil v Trst.

Metka Šinigoj

Dogodki v tednu karitas

Teden karitas bo v Sloveniji potekal od 26.11. do 2.12. 2012 z geslom Veselje v sožitju. Sodelavci Škofijske karitas Koper se bodo v sredo, 28. novembra, pridružili romanju sodelavcev karitas iz celotne Slovenije na Ponikvo, kjer bo ob 12. uri skupna sveta maša in ob 16. uri generalna Klica dobrote.

Na področju Kopske škofije pa bodo naslednji dogodki:

23. novembra bo slovesna akademija Škofijske karitas Koper ob Tednu karitas na dvorcu Zemono pri Vipavi ob 20. uri; nagovori: škof Metod Pirihi, ravnatelj ŠK Matej Kobal, župan občine Ajdovščina Marjan Poljšak, podžupan občine Vipava Alojz Durn; Multivizija in odprte prodajne razstave Umetniki za karitas. Kulturni program: Mladi kitaristi iz Podnanosa in Slovenski oktet. Geslo prireditve in prodajnih razstav: “Lačen sem bil in ste mi dali jesti, žejen sem bil in ste mi dali piti, nag sem bil in ste me oblekli ...” (prim. Mt 25, 35 – 37).

29.11. Dan odprtih vrat:

- Center karitas Ajdovščina, Vipavska 11 od 9. do 11. in od 16. do 19. ure; Dom karitas na Cesti, program Popoldan na Cesti od 16. do 18. ure; Center karitas Postojna, Ljubljanska 1 od 9. do 15. ure; Center karitas Pivka, Kolodvorska 10 od 9. do 16. ure; Materinski dom Solkan, Skalniška 1 od 9. do 11. ure in od 14. do 16. ure; Center karitas Bertoki od 9. do 11. ure, ob 9.30 predstavitev programov Pomoč brezdomcem ŠK Koper, Programa pomoči in celodnevne bivanja za zasvojene Zavod Pelikan Karitas in programa Vrtnica - socialna rehabilitacija oseb s težavami zaradi zasvojenosti z alkoholom

Stanovanjski skupnosti programa Vrtnica, Truške 5, Marežice od 12. do 13. ure (ob 11.30 je možen skupen odhod v Truške) in popoldne od 15. do 18. ure.

Terapevtska skupnost Srečanje v Vremah (komuna), od 13. do 17. ure. Ostalo: Istrska območna karitas: Zbiranje hrane, kmečkih pridelkov in higienskega materiala po župnijah in dostava v Centre karitas (Koper, Portorož in Izola) za pomoč družinam; 29.11. VDC Divača, prodajna razstava, začetek s sveto mašo v Divači ob 17. uri; 30.11. Dan odprtih vrat Centra karitas v Idriji, Prelovčeva 2 od 16. do 18. ure; Prodajna razstava Umetniki za karitas 2011 v Mestni knjižnici in čitalnici v Idriji od 14.11. do 4.12.2012.

- praznovanje 20. obletnice Briške karitas, Biljana ob 15. uri 2.12. Nedelja karitas, nabirke po župnijah za družine v stiski

Hvaležnica v Doberdobu

V spomin podobica s skico nekdanje cerkve

Na zahvalno nedeljo ali hvaležnico, kot jo imenujejo pri nas, smo letos, ko smo praznovali istočasno tudi god sv. Martina, dobili malo podobico, ki nam bo vsem ostala v trajnem spominu. Pred časom smo se seznanili z najstarejšo upodobitvijo naše stare cerkve in dela vasi ob njej. Ko se je davnega 25. maja 1871 geolog Torquato Taramelli potikal po naši okolici, je naredil s svinčnikom skico našega trga pred tedanjo cerkvijo. Tako smo spoznali, da se je od tedaj do danes naša vas zelo spremenila. Predvsem zaradi 1. svetovne vojne. Tokrat smo se zaustavili ob notranjosti naše stare cerkve. Vsaj nekateri so že videli razglednico, ki predstavlja njeno razdejano. Mali spomin na ta dogodek.

Naša stara cerkev je bila posvečena 8. maja 1758. Posvetil jo je tedanji goriški nadškof Karel Mihael grof Atems. Gotovo je bila sezidana vsaj kakšno stoletje prej v slogu kmečkega baroka. V prvi svetovni vojni je nanjo padla prva bomba 6. avgusta 1916, ko so italijanski vojaki iz Furlanije začeli silovito obstreljevati našo vas in okolico. Prva bomba, pozneje jih je bilo še več, je padla pri sedanjem oltarju Srca Jezusovega in naredila veliko luknjo. S fotografije, ki jo je posnel avstro-ogrski vojaški dopisnik, se vidi, da je imela cerkev freske. Na oboku pred prezbiterijem je bil v sredini naslikan Bog Oče, ob njem pa sta na vsaki strani še po dve figuri. Lahko bi to bili štirje evangelisti ali pa štirje angeli. Tudi strop v prezbiteriju nad oltarjem je imel freske. Oltar je bil narejen iz marmorja, zelo je bil bogat, kar je bilo za podeželske cerkve redkost. Oltarna slika je bila slikana na platno. Na vrhu oltarja sta bila dva kamnita angela, verjetno sta bila ista, kot sta danes na glavnem oltarju. Prižnica je bila mar-

mornata z lepim kamnoseškim delom. Vse to lahko vidite na spominski podobici, ki so jo vsi dobili na zahvalno nedeljo in nam bo lep spomin na našo nekdanjo podobico. Cerkev med prvo svetovno vojno ni bila porušena, porušen pa je bil zvonik. Ko so ita-

Notranjost doberdobske cerkve po bombardiranju med 1. svetovno vojno

lijanski vojaki zasedli našo vas, so v njej uredili bolnišnico. Ob cerkvi je bilo župnišče z vrtom, na katerem so pokopavali umrle iz vojaške bolnišnice. Kmalu po vojni so jih prenesli na skupno pokopališče v Sredipolje. Po prvi vojni so cerkev še uporabljali za maševanje, čeprav je imela dve luknji. Tisto, ki je bila pri oltarju Srca Jezusovega, so kmalu zazidali, druga pa, ki je bila v sredini strehe, je ostala, in ko je bilo lepo vreme, je skoznjo posijalo sonce, če pa je bil dež, so se naši predniki umaknili k steni, kjer je bilo suho. Tako je pripovedoval pokojni gospod Prnoldo, ki so ga na ta čas vezali mladostni spomini. Naši birmanci so nam po zahvalni nedeljski maši predstavili ta opis. Posebni letošnji zahvalne nedelje je bil tudi hlebec kruha, ki ga je vsak dobil, po pozdravu miru, iz rok duhovnika, ki je vodil slavlje. Letos je maševal g. Töne Kompare, župnik župnije Trnovo v Ljubljani. Dogodek nam bo ostal v lepem in vzpodbudnem spominu.

V LETU VERE SE SPOMNIMO DUHOVNIKOV: "BOŽJI DAR" ZA VSE

Vsi duhovniki, ne samo naš župnik, so Božji dar. Se tega zavedamo? So ljudje, ki s svojim privoljenjem izbirajo Boga kot izključni in edini življenjski ideal. Življenje, ki ne predpostavlja brezskrbnosti in umirjenosti. Za vsakega, ki kaj zgreši, jih je na tisoče, ki neutrudno posvečajo svoje življenje temu, da prinašajo vsem Božjo besedo in konkretna dejanja ljubezni. Vrača se vprašanje: se zavedamo, da vsakdo izmed nas lahko sodeluje pri njihovem dostojanstvenem vzdrževanju? Da bi lahko nadaljevali svoje poslanstvo in posredovali veselo novico, je dovolj malo. Molitev in tudi ekonomski prispevek: Prispevek Skupno z duhovniki (*Offerta Insieme ai sacerdoti*), o katerem govorimo na tej strani. Vsak Prispevek, poleg tega, da je dar usklajen in solidaren, predstavlja tudi "naložbo", ki ustvarja druge vire. Po vsej Italiji so namreč duhovniki v prvi vrsti v pastoralnem delovanju ter številnih skrbstvenih in karitativnih pobudah. Zato zagotoviti jim čim boljše delovne razmere v Gospodovem vinogradu pomeni spodbujati še druge cerkvene stvarnosti in dejavnosti v služenju najšibkejšim bratom. *"Vsak naknadni Prispevek, ki ga zbere Osrednji inštitut za vzdrževanje duhovnikov - trdi Matteo Calabresi, odgovorni pri Službi za promocijo ekonomske podpore Cerкви - je pomemben vsaj iz dveh razlogov: na konkreten in usklajen način prispeva k vzdrževanju 37 tisoč škofijskih duhovnikov, predvsem pa priča o skupnosti, ki ni povsem gluha in brez čuta soudeležnosti ter soodgovornosti, ki presega lastno cerkveno skupnost".*

Maria Grazia Bambino

NEDELJA SKUPAJ Z DUHOVNIKI

Italijanska Cerkev posveča vsako leto poseben vsedrjavni dan, da bi senzibilizirala vernike na temo vzdrževanja duhovnikov. Gre za zadnjo nedeljo v novembru, na praznik Kristusa Kralja; cilj pobude je v tem, da bi verniki spoznali Prispevke, ki so namenjeni vsem 37 tisoč "škofijskim" duhovnikom.

So delivci zakramentov in prijatelji našega življenja, uteha revnim in osamljenim, misijonarji na našem ozemlju, v ječah in bolnišnicah, v velikih italijanskih mestih, hribovitih vaseh in na otokih. Več kot 600 jih je bilo poslanih v dežele tretjega sveta. In vendar številni kristjani ne vedo, da lahko podpirajo njihovo poslanstvo prav vsak dan. Še več, njihovo vzdrževanje je zaupano vernikom, kot že v prvotnih krščanskih skupnosti, v zna-

menje občestva.

Dovolj je majhen Prispevek, vsakdo naj da, kar je v njegovih močeh. Toda ne odrečimo se temu, da bi sodelovali pri njihovem vzdrževanju, kajti to je naša zahvala za njihovo življenje, ki je bilo darovano evangeliju in drugim. Po možnosti se kar navadimo to gesto ponavljati tudi med letom. Tako jih bomo spremljali v njihovem poslanstvu. In tako bomo naredili, da bo vidna Cerkev-občestvo, o kateri je bil govor na drugem Vatikanskem cerkvenem zboru.

Kdo lahko daruje Prispevek za duhovnike?
Vsakdo izmed nas. V lastnem imenu, pa tudi v imenu družine ali župnijske skupine.

Kako lahko darujem?

- **z nakazilom na poštni tekoči račun** št. 57803009, naslovljen na Istituto Centrale Sostentamento Clero - Erogazioni liberali, Via Aurelia 796, 00165 Roma;
- **prek enega izmed bančnih tekočih računov**, posvečenih Prispevkom, najdete jih na www.insiemeaisacerdoti.it;

ODKRIJ PRISPEVKE, OMOGOČI RAST SKUPNOSTI

- **neposredno na Inštitutu za vzdrževanje duhovščine v vaši škofiji.** Seznam inštitutov IDSC lahko najdete na www.insiemeaisacerdoti.it;
- **s kreditno kartico CartaSi** s klicem na brezplačno številko CartaSi 800-825 000 ali prek internetnega naslova www.insiemeaisacerdoti.it.

Kam gredo darovani Prispevki?

V Osrednji inštitut za vzdrževanje duhovnikov (Istituto Centrale Sostentamento Clero - ICSC) v Rim. Ta jih pravično porazdeli 37 tisoč škofijskim duhovnikom. Na tak način jim lahko zagotovi dostojen mesečni prihodek: 883 evrov neto mesečno za duhovnika, ki je bil komaj posvečen, vse do 1.380 evrov za škofa tik pred upokojitvijo. Ti Prispevki podpirajo tudi okrog 3 tisoč duhovnikov, ki so ostareli ali bolni, potem ko so preživeli vse življenje v služenju evangeliju in bližnjemu, dosegajo pa tudi 600 misijonarjev v deželah tretjega sveta.

Zakaj ne poskrbi vsaka župnija za svojega duhovnika?

Prispevki so nastali kot sredstvo občestva med duhovniki in verniki, pa tudi med župnijami. Da bi tudi manjšim skupnostim zagotovili ista sredstva, kot jih imajo številčnejše, v duhu Cerkev-občestva, zarisane na drugem Vatikanskem koncilu.

Katera je razlika med Prispevki za duhovnike in novičem, ki se pobira pri maši?

Razlika je v namembnosti. Vsaka skupnost daje prispevek svojemu župniku. Ta lahko računa na skromno vsoto za svoje vzdrževanje iz župnijske kase (it. quota capitolaria), in sicer 0,0723 evra (7 centov) mesečno na vsakega prebivalca. Toda v veliki večini italijanskih župnij, ki imajo manj kot 5 tisoč prebivalcev, bi župnikom primanjkovalo tudi za najnujnejše. V tem primeru prihajajo na pomoč omenjeni skromni vsoti Prispevki in sredstva Osem tisočink ('8xmille').

Zakaj naj darujemo Prispevke, če že obstaja '8xmille'?

Prispevki in darovi '8xmille' so nastali skupaj leta 1984 z izvajanjem dogovorov o reviziji konkordata. Darovi Osem tisočink so danes znano sredstvo in vernike ne stanejo prav nič. Prispevki pa pomenijo korak več v soudeležnosti: zahtevajo majhen strošek, nakazujejo pa izbiro cerkvenega življenja. In vendar zbrani Prispevki krijejo približno 3% letnih potreb; prispevki Osem tisočink so torej še vedno odločilni za vzdrževanje duhovnikov. In vendar je pomembno, da ljudje spoznajo Prispevke prav zato, ker ta dar govori o zavestni odločitvi za cerkveno življenje. In dosega tudi duhovnike majhnih in oddaljenih župnij.

Zakaj se imenujejo tudi "odtegljivi prispevki"?

Ker se lahko odtegnejo pri izračunu davčne osnove za izračun davka od dohodkov do maksimalnega zneska 1.032,91 evra letno. Odtegljivost velja samo za fizične osebe.

KULTURNI DOM Ob 31-letnici delovanja

Hvaležen spomin na Darka Bratino

V sredo, 14. novembra, so ravnatelj goriškega Kulturnega doma Igor Komel, ravnateljica goriškega Dijaškega doma Simon Gregorčič Kristina Knez, kulturni delavec prof. Joško Prinčič in predstavnik goriškega Kinoateljeja Mateja Zorn

pesmi in songov gledališča Anima iz Ljubljane je ilustriral tržaški likovni umetnik Klavdij Palčič. Otroški popoldan so priredili Kulturni dom, slovenski Dijaški dom Simon Gregorčič in Športno združenje dom, v sodelovanju kulturne zadruga Maja in pod

na tiskovni konferenci predstavili prireditve, ki se bodo ali so se že zvrstile v teh dneh ob 31-letnici delovanja Kulturnega doma v Gorici. Ravnatelj Komel ni mogel obiti hude finančne krize, v vrstino katere so se znašle vse naše organizacije. Kljub temu upa, da jim bo uspelo ohraniti ustvarjalne moči. Ker so pač razmere take, je Komel poudaril, da bo v sezoni 2012/13 Kulturni dom namenil veliko pozornosti domačim umetnikom in kulturnim skupinam od Tržaške do Benečije, a tudi onstran meje do Bovca. Kot vselej se je zahvalil medijem, ki spremljajo pestro delovanje Kulturnega doma, in izrazil solidarnost vsem tistim uredništvom, ki doživljajo hude čase. O samih prireditvah, ki obeležujejo 31-letnico Kulturnega doma, pa so spregovorili ostali sooblikovalci tiskovne konference. V programu prireditev so najprej prišli na svoj račun najmlajši. V četrtek, 15. novembra, je bila v mali dvorani Kulturnega doma predstavitev zadnje zbirke otroških pesmi *Skupaj lažje raste* mladega slovenskega otroškega animatorja Stena Vilarja iz Ljubljane, ki ga goriški otroci dobro poznajo, saj je bil že večkrat gost v naših krajih. Zbirko

pokroviteljstvom SKGZ. Od 21. novembra do 10. decembra je v razstavnih prostorih Kulturnega doma na ogled razstava *Harmonija Krasa* kiparja samouka Pavla Hrovatina; doma je iz Bričikov, kjer tudi ustvarja. Za svoja izvirna umetniška del uporablja štiri vrste kraskega kamna. V začetku je pozornost usmeril v maske, veselje, žalostnih, zamišljenih, sanjavih izrazov, njegova današnja dela pa so motivno bolj abstraktna, a vedno vezana na domačo pokrajino z morjem, soncem. Hrovatin je razstavljal na več kot devetdesetih razstavah v domačem in tujem okolju. Osrednja prireditve ob 31-letnici Kulturnega doma (1981-2012) bo v četrtek, 22. novembra, ko bo ob 20.30 v veliki dvorani Kulturnega doma sprejem in podelitev nagrade Darko Bratina – Poklon viziji za leto 2012. Letošnji dobitnik je slovenski režiser Karpo Godina. V nadaljevanju večera si bodo udeleženci ogledali prav dva filma režiserja Godine, in sicer *Karpopotnik* (2012) in *Rdeči boogie* (1984). Ta filmski večer prireja Kinoatelj iz Gorice in Kulturni dom pod pokroviteljstvom SKGZ.

IK

Feiglova knjižnica / Tretja Pravljijčna urica

Krokodil Karli je našel sorodno srce

Kljub muhastemu jesenskem vremenu se je v ponedeljek, 5. novembra 2012, zbralo v prijetni mladinski sobi Feiglove knjižnice trideset malčkov, ki so navdušeno spremljali pravljijčno zgodbo. V neskončen pravljijčni svet, kjer se živali obnašajo kot ljudje, jih je pospremila Martina Šolc; otroci jo dobro poznajo, saj je v lanskem letu kot izkušena pravljijčarka izoblikovala celo vrsto pravljijčnih srečanj prav v knjižnici. Tokrat pa ni bila sama; Jana Drasič in njena hčerka Tina Jarc sta njeno pripoved spremljali na klaviaturi, Tina pa tudi na violončelo. Šolčeva je zbrane otroke vprašala, ali poznajo džunglo in katere živali živijo v njej. Drasičeva jih je želela preizkusiti in je naštevata same

domače živali, otroci so ji seveda ugovarjali in tako se je spletel pogovor, katere živali živijo na kmetiji, katere pa v džungli. In prav zgodba o džungli se je začela izrisovati iz Martinine pripovedi. Njen protagonist je bil krokodil Karli, ki je bil zelo žalosten, ker ni imel prijatelja, pa ga je papagaj Ferdi modro poučil, da mora izbranemu prijatelju podariti pesmico ali kako lepo misel, če želi skleniti z njim prijateljstvo. Karli si je res domislil, vsaj zdelo se mu je tako, zelo ljubezniv stavek "Tako rad te imam, da bi te pojedel". Ojoo, ko so to slišali merjasec Edi, opica Piki in drugi, so vsi po vrsti prestrašeni zbežali. Karli pa je bil še bolj žalosten, dokler ni v vodi zagledal dvoje lepih oči in ostrih zob: bila je krokodilka Klotilda. Bal se je izreči svojo misel, pa ga je Klotilda prehitela z istimi besedami ... in vzklikla je ljubezen. Pravljijčna pripoved, ki se je začela z Janino pesmijo o džungli in se spleta od pesmicah, ki so spremljale nastop vsake nove živali, se je končala s poročno koračnico, kot se spodobi za take "romantične zgodbe". Otroci so lepo spremljali pravljico, a še bolj so se ob njej zabavali njihovi starši. / IK

POGOVOR Alessandra Schettino

Kljub vsemu uspehi pianistov in odpiranje novih vrat

"Kljub vsemu temu, kar beremo v časopisih o finančni stiski ustanov slovenske narodne skupnosti v Italiji, je šola Komel jeseni startala z vsemi tečaji in gleda naprej kar se da optimistično". To nam je povedala podravnateljica Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel Alessandra Schettino, ki smo jo vprašali o novostih v glasbeni šoli. Teh je namreč kar nekaj...

"Upravni odbor in vodstvo šole sta začela šolsko leto v tej luči. Začeli smo s polno paro. Imamo razmeroma dobro obiskane vse glasbene tečaje. Imeli smo rahel upad gojencev, ne pa tako hudega, kot smo predvidevali konec avgusta oz. v začetku septembra".

Koliko jih torej imate?

Skupno s tistimi iz vseh naših podružnic jih je nekaj več kot 350. Občutimo krizo družin, marsikateri namreč si ne more več privoščiti glasbe in je zato izpisala otroka. Tistih 30 evrov mesečno očitno prihranijo za kaj pomembnejšega.

"Polna para" pomeni, da so bili naši učenci višjih razredov povabljeni v orkester Arsatelier, ki je sodeloval pri operi Pomladanska parada ob 50-letnici KC Ljube Bratuž. Imeli smo jih v godalnem in pihalnem ansamblu; to je bila zanj res lepa izkušnja, saj so delali ob profesionalcih in svojih profesorjih.

Veliko zadoščenje je dal klavirski oddelek prof. Sijavuš Gadžijeva. Giuseppe Guarrera se je udeležil prestižnega in svetovno znanega klavirskega tekmovanja Busoni v Bocnu: prvo preizkušnjo, meseca avgusta, ko se je pomerilo 150 pianistov, je 22-letni Guarrera dobro opravil in zato poje avgusta 2013 na finale, kjer bo nastopilo 28 najboljših svetovnih pianistov. Uspeh na Busoniju gotovo obogati curriculum in lahko odpre pot kariere.

Je to doslej najvišji dosežek na pianističnem področju na

vaši šoli?

Kar je meni znano, noben drug pianist iz naših krajev še ni dosegel česa takega. Giuseppe se veliko trudi in je že sedaj stalno v tem. To je velika priložnost zanj, prestiž pa daje tudi prof. Gadžijevu in naši šoli. Res velik rezultat!

Alexander Gadžijev, ki bo decembra dopolnil komaj 18 let in obiskuje zadnji letnik višje šole, je junija prejel nagrado Premio Nazionale delle Arti, ki ga pod pokroviteljstvom ministrstva in šolstvo organizirajo italijanski konservatoriji; ta mu je omogočila, da je imel 23. oktobra letos solistični recital v Italijanskem kulturnem inštitutu v Parizu. V nabito polni dvorani se je po mnenju kritikov res dobro izkazal.

Prav tako so se dobro izkazali naši učenci na jesenskih izpitih na tržaškem in videmskem konservatoriju, pa tudi na glasbenih šolah v Sloveniji.

Letos smo odločili, da preizkusimo tudi druge poti za naše gojence oz. za druge sisteme poučevanja. Obrnili smo se na glasbeni sistem v Veliki Britaniji, t. i. ABRSM (Associated Boards of the Royal Schools of Music). Gre za sistem, ki na Otoku deluje že od konca 19. stoletja; povezan je z Royal Accademy of Music in najbolj uglednimi angleškimi glasbenimi državnimi ustanovami, središče ima v Veliki Britaniji, po številnih državah sveta - tudi v Italiji - pa ima nekatere podružnice.

Gre za alternativno italijansko sistem?

Da. Sistem je sicer drugače strukturiran, po svoji naravi je bližji slovenskemu. Ko prideš do najvišje stopnje, se moraš vseeno vpisati na akademijo. Po stopnjah pa je po našem mnenju boljši od italijanskega. Naši nekdanji učenci, ki sedaj tudi poučujejo, potrjujejo, da je za dosego habilitacije lažje iti leto dni v Veliko Britanijo in tam pri-

ti do primernih papirjev, ki so nato veljavni tudi v Italiji. Pri nas se lahko trudiš pet ali šest let, nato pa boš moral še dolgo čakati na lestvici... Ker smo to

Foto DPD

pot uvedli v lanskem šolskem letu, sicer nimamo še povsem jasne slike. Nekateri naši gojenci harfe so po tem sistemu že opravili teoretični del izpita, praktičnega bodo imeli v kratkem, in sicer v Trstu.

Ponavljam, gre za varianto, ki nekaterim učencem morda bolj ustreza. Italijanska reforma glasbenega šolstva s stopnjami A, B in C je na višji ravni; tisti, ki se nimajo dovolj programa, da bi dosegli omenjene stopnje, pa lahko poskusijo po angleški poti, da imajo kaj v roki, pa tudi malo več zadoščenja in zagona za naprej.

Kako pa sodelujete s konservatorijema v Vidmu in Trstu?

V začetku šolskega leta smo podpisali konvencijo. Naši gojenci lahko tako opravijo nekatere izpite, in sicer do določene stopnje. Če bodo nato hoteli priti do diplome, se bodo morali itak vpisati na konservatorij in pred tem opraviti sprejemni izpit ne glede na opravljene izpite na predakademski stopnji. Med Trstom in Vidmom so nekatere

razlike. Za nas pa je pomembno, da imamo z obema ustanovama tesnejše sodelovanje in odprta vrata. V Vidmu lahko naši gojenci zastoj obiskujejo pouk

nekaterih stranskih predmetov, ki jih nimamo na šoli, učenci konservatorija pa kar pri nas. Konservatorij lahko tudi organizira skupne nastope, odprte lekcije, izpopolnjevalne tečaje za profesorje, skupne projekte ipd. To je za zdaj na papirju; kaj bo iz tega izšlo, bomo še videli. Za Trst velja podobno. Z direktorjem konservatorija Tartini Parovelom smo zmenjeni, da naši učenci lahko polagajo izpite teorije v slovenskem jeziku pred komisijo, ki jo sestavljajo slovenski profesorji na konservatoriju. Res nimamo slovenske sekcije, o kateri govori zaščitni zakon, možnost uporabe slovensčine pa je vsaj korak

naprej pri uveljavljanju naših pravic. Konservatoriji razmišljajo tudi o nekaki mreži in širšem sodelovanju s podobnimi ustanovami v tujini, zlasti v Sloveniji.

Videm, z razliko od Trsta, predvideva, da pride zunanji komisar na šolo kot predsednik komisije, ki jo sestavljajo interni profesorji. Učenci nič ne plačajo za take izpite; papir, ki ga ti dobijo, izda šola, ne konservatorij. Veljaven je samo za nadaljnji študij na konservatoriju v Vidmu in ne v Trstu ali kje drugje. Če hočejo imeti papir, ki velja na vseh konservatorijih, morajo opraviti izpit neposredno v Vidmu, potem ko so plačali davek. Videm očitno želi tesnejše sodelovanje s šolami na terenu, da si tako zagotovi gojence na akademski ravni. Časi niso lahki za nikogar, še najmanj za glasbenike; vprašanje je, koliko ljudi, ki nameravajo priti do konca študija, si bodo lahko privoščili izključno akademski študij glasbe.

DD

Abonma ljubiteljskih gledaliških skupin Štandrež 2012 Ko prevladuje častihlepnost

Za nedeljsko predstavo, 4. novembra, je v Abonmaju ljubiteljskih gledaliških skupin Štandrež 2012, ki ga prireja PD Štandrež, bila napovedana predstava *Na slepo* v izvedbi Ta bolj Teatra KPD Josip Lavtižar iz Kranjske Gore, a zaradi nepredvidenih zapletov bodo igralci iz Kranjske Gore prišli gostovat v Štandrež verjetno v januarju 2013. Namesto njih pa je prišlo v goste Amatersko gledališko društvo Kontrada, ki je bilo sicer napovedano za soboto, 5. januarja 2013. Tako so kanalski igralci "vsokoli" v novembru in prijetno pozabavali publiko, ki je spet napolnila župnijsko dvorano Anton Gregorčič in tako pokazala, kako se rada zbira na teh gledaliških predstavah, ki jih z vneto pripravljajo vsestranski delavniki člani PD Štandrež in še posebej člani dramskega odseka, katerega temeljna vzmec raznih zamisli je pri gledalcih izjemno priljubljen igralec Božidar Tabaj. Tudi tokrat je v svojem duhovitem slogu predstavil goste, ki imajo s štandrežskim dramskim odsekom dolgoletne prijateljske vezi; te se še bolj utrjujejo ob vzajemnih gosto-

vanjih. Štandreški komedijanti so namreč že stalni gostje na poletni prireditvi v Kanalu. Gledališče na Kontradi. Kanalski pa so že večkrat nastopili na štandreškem odru. Tokrat so se predstavili s komedijo *Odlikovanje* Georgesa Feydeaua (1862-1921), odličnega pisca vrtoglavih komedij, v katerih se izkaže kot zelo pozoren, oster opazovalec družbe in seveda ljudi, ki jo sestavljajo, z vsemi njihovimi slabostmi in grehi. Taka je seveda tudi komedija *Odlikovanje*, ki jo je s kanalskimi igralci na oder postavil režiser Emil Aberšek. Komedia *Odlikovanje* se obreaga ob človekovo častihlepnost. Ta pa včasih res nima meja: skomine po časti in slavi so premočne, da bi se jim izognil protagonist dr. Paginet, ki vztrajno brani svojo teorijo o "negaciji mikrobov" in stori vse, še nečakino želi dati ministrovemu nečaku za ženo, le da bi v zameno dobil odlikovanje. V središču pozornosti je le on sam... Solidno zrežirana komedija, v kateri v najbolj humorni, že karikaturni luči zaživi kratkovidni novinar Rasanville, ki ga je, čeprav se pojavlja le v epizodni vlogi, s pravo

mero komičnosti izrisal Slavko Jereb in seveda izzval kopico smeha s svojim zaletavanjem, predvsem pa, ker je zamenjal gospoda Pagineta z njegovo soprogo; pogovarja se namreč z dr. Paginetom, a je prepričan, da opravlja intervju gospe Paginetovi, prejemnici odlikovanja za delo z neposkrbljenimi otroki.

Foto DP

S končnim aplavzom so gledalci izrazili zadovoljstvo s predstavo in izkazali hvaležnost nastopajočim za lepo preživeto nedeljsko popoldne. Nato pa so se na povabilo prirediteljev kar hitro odpravili na dvorišče štandreškega župnišča, kjer sta jih pod pros-

druženja in prijateljstva. Žlahtno kapljico je tudi letos, kot že v prejšnjem letu, ponudil vinogradnik Silvan Primožič z Oslavja, ki je reden in zvest abonent tega edinstvenega gledališkega abonmaja v "zamejstvu".

Iva Koršič

Srebrni jubilejni Čufarjevi dnevi

Uvedli so jih števerjanski igralci z Limonado slovenico

Čufarjevi dnevi, festival ljubiteljskih gledališč iz Slovenije in zamejstva, je letos potekal od 13. do 20. novembra v gledališču Toneta Čufarja na Jesenicah. Srebrni jubilejni festivalski dnevi so ponudili osem tekmovalnih predstav in številne spremljevalne dogodke. Festival, ki se je začel na predvečer obletnice rojstva pisatelja in dramatika Toneta Čufarja, je odprl predsednik republike Slovenije Danilo Türk. Spregovoril je o pomembnosti podpiranja ljubiteljskih gledaliških skupin in ovrednotenja njihovega zlahtnega poslanstva.

Direktorica Gledališča Toneta Čufarja Branka Smole je pojasnila, da so letos od osmih tekmovalnih predstav le štiri komedije, poleg tega je bilo mogoče videti še drami, tragikomično dramo in triler. Odziv ljubiteljskih gledališč na festival je bil tudi letos velik; prejeli so kar 25 prijav; od teh jih je selektor Branko Kraljevič izbral osem za tekmovalni program. Letošnji osemdnevni festival je spremljala tudi vrsta drugih prireditelj. V gledališču Toneta Čufarja so se spomnili dolgoletnih sodelavcev, ki so ustvarjali na jeseniških odriških deskah in sodelovali pri pripravi tradicionalnega festivala. 25.

Čufarjeve dneve je po slovesnem odprtju uvedla Dramska družina F. B. Sedej iz Števerjana s predstavo *Limonada slovenica* v režiji Franka Žerjale. Ugledni gost Danilo Türk si jo je ogledal že drugič, prvič jo je namreč videl pred nekaj meseci na Kambreskem. V sredo je polaganju cvetja ob kipu Tone-

odru. V četrtek so se spomnili pokojnega sodelavca Rada Mužana, ki je bil kar 24 let v pripravljalnem odboru festivala, sledila je tekmovalna predstava domačega gledališča *Hipnoza*. Petek je bil na festivalu mladinski dan: nastopili so gimnazijci prve gimnazije Maribor s tekmovalno predstavo

ta Čufarja sledila predstava Loškega odra *Vražji fant z zahodne strani*. V sredo je bil tudi Dan igralca, posvečen vsem, ki so z dolgoletnim delom prispevali h gledališču Toneta Čufarja. Dolgoletni sodelavec, ki je 20 let predsedoval festivalu, Srečko Mlinarič, je prejel posebno plaketo, Linhartovo plaketo pa je prevzel Borut Verovšek, ki že več kot 50 let nastopa na jeseniškem

Mularija, ki so si jo ogledali njihovi vrstniki iz jeseniških srednjih šol. Zvečer so na jeseniškem odru nastopili igralci SKD Tabor z Opčin s predstavo *Burka o jezičnem dohtarju* v režiji Sergeja Verča. V soboto je bilo odprtje razstave gledaliških kostumov *Ko kostumi zaživijo* v sklopu Evropske noči gledališč, sledil je nastop DKD Svoboda iz Senovega s Partljičovo dramo *Otroci lenta*. V

nedeljo se je predstavilo publici Šentjakobsko gledališče Ljubljana z igro Woody Allena *Zaigraj še enkrat, sam*; Dramsko društvo Sv. Jurij ob Ščavnici je v ponedeljek zaigralo komedijo *Žalujoči ostali*. V preteklih letih so na festivalu prevladovali komedije, letos pa je bil program žanrsko bolj pester. Pri pregledu predstav je selektor Kraljevič opazil napredek ljubiteljskih gledališč tako v samem obrtnem znanju kot v igranju bolj zahtevnih besedil. Bil je izredno navdušen nad produkcijo v ljubiteljskih gledališčih, ki ponujajo "življenje in ne zrcalo, strast in ne apatičnost, znanje ne diletantizem,

predanost ne egoizem, drznost ne strahopetnost". Velik porast komedij pred leti se je malce polegel, kar odražajo tudi 25. Čufarjevi dnevi. Festival ljubiteljskih gledališč iz Slovenije in tujine je v četrst stoletju postal odmeven z zlahtno tradicijo, prav tako seveda nagrade in Čufarjeve plakete, o katerih bomo poročali v prihodnji številki našega tednika.

bezen do učencev in potrpežljivost, saj so bili večkrat živahni in nemirni. Zelo ste se navezali in vzljubili to kraško vasico in ljudi, ki so tu živeli. Z mojo pokojno mamo pa ste postali pravi prijatelji in ste si marsikaj zaupali. Leta so minevala in Vi ste dobili drugo mesto kot učiteljica v drugi vasi, dokler se niste upokojili. Pred nekaj leti, za to gre zahvala našemu župniku Ambrožu Kodelj, so se naše poti zopet srečale. Začeli sva si dopisovati. Zelo radi ste obujali spomine, vedno ste vprašali, kaj je novega v Dolu, kako je z Vašimi nekdanjimi učenci in z ljudmi, ki ste jih poznali. Ko so v Dolu zgradili in blagoslovili novo cerkev, ste se tega

dogodka zelo veselili. Ko se je bližala pomlad, ste vedno vprašali, ali že cvetijo zvončki, trobenice in vijolice na tistem travniku za nekdanjo osnovno šolo. Zelo ste se veselili, ko sem Vam iz krajev, ki sem jih obiskala, poslala razglednico s pozdravi. Nikdar niste pozabili na božična in velikončna voščila. Tako, gospa Zora, so naše novice, pogovori in pozdravi romali po pošti. Vesela in presenečena sem bila, ko ste mi poslali svoji dve knjigi, knjigo pravljič in pesmi. Gospa Zora, hvala Vam za vse, na Vas mi bo ostal neizbrisen spomin. Nebeški Oče naj Vam bo bogat plačnik!

Ana Frandolič

zbere veliko poslušalcev, bodisi v soboto kot v nedeljo je dvorana Kulturnega centra Lojze Bratuž polno zasedena. Letošnja Cecilijanka, ki bo v Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici, in sicer v soboto, 24. novembra 2012, ob 20.30 in v nedeljo, 25. novembra, ob 17. uri, je posvečena glasbeniku, kulturnemu delavcu in duhovniku Mirku Fileju ob 100-letnici rojstva in 50-letnici smrti.

Letos bo na reviji nastopilo osemnajst zborov, ki prihajajo iz Goriške, Tržaške, Benečije, Koroške in Slovenije. V soboto se bodo predstavili: Mešani pevski zbor Rupa-Peč (zborrowodja Zulejka Devetak), Vokalna skupina Dornberški fantje (zborrowodja Janko Harej), Pevska skupina CSASM Spazio-Arte - Lucinico (zborrowodja Cristina Cristancig), Vokalna skupina Sraka iz Štandreža (zborrowodja Matjaž Remec), Vokalna skupina Sv. Jernej z Opčin (zborrowodja Mirko Ferlan), Moški pevski zbor Matajur iz Špeta (zborrowodja David Klodič) in Mešani pevski zbor Lojze Bratuž iz Gorice (zborrowodja Bogdan Kralj); v nedeljo pa: Mešani pevski zbor F. B. Sedej iz Števerjana (zborrowodja Aleksandra Pertot), Moški pevski zbor Fantje izpod Grmade (zborrowodja Herman An-

tonič), Cerkevni pevski zbor Sveče-Št. Janž iz Koroške (zborrowodja Erih Uznik in Damjan Oitzl), Mešani pevski zbor Hrast iz Doberdoba (zborrowodja Mirko Ferlan), Moški pevski zbor Štma-ver (zborrowodja Nadja Kovic), Mešani pevski zbor Podgora (zborrowodja Peter Pirih), Moški pevski zbor Mirko Filej iz Gorice (zborrowodja Zdravko Klanjšček), Mešani pevski zbor Štandrež (zborrowodja Mojca Sirk) in Dekliška vokalna skupina Bodeča neža z Vrha Sv. Mihaela (zborrowodja Mirko Ferlan).

V soboto bo pred pričetkom programa spregovoril glasbenik Patrick Quaggiato, v nedeljo pa predsednica Zveze slovenske katoliške prosvete Franca Padovan. Zveza slovenske katoliške prosvete se zahvaljuje goriški občini in pokrajini za pokroviteljstvo, Javnemu Skladu za kulturne dejavnosti Republike Slovenije, Fundaciji Cassa di Risparmio iz Gorice za finančno podporo. Zahvala za sodelovanje gre Svetu slovenskih organizacij. Posebno se še zahvaljuje vsem dirigentom in pevcem, ki vsako leto oblikujejo revijo, in društvom Zveze ter njihovim članom, ki prostovoljno sodelujejo in s svojim delom pripomorejo, da se revija vsako leto lahko dobro izteče.

Obvestila

Prispevke za Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel v spomin na ravnatelja prof. Silvana Kerševana lahko nakazate na bančni tekoči račun: Banca di Cividale (Via Kugy, 2, Gorica) IBAN IT 30 C 05484 12402 003 570 036 225; SWIFT CREDIT2C. S pripisom: za SKLAD SILVANA KERŠEVANA. Informacije na tajništvo SCGV Emil Komel, tel. št. 0481 532163 ali 0481 547569.

Družinska pastoral goriške nadškofije vabi v soboto, 24. novembra, ob 16. uri v avditorij Fogar (Verdijev korzo št. 4) na srečanje goriških družin z nadškofom msgr. Karlom Redaellijem. Ta želi zakonce s predavanjem na temo Vloga družine v prvem oznanilu vere spodbuditi v prizadevanju za krščansko vzgojo otrok. Toplo vabljeni!

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško prireja tradicionalno prednovoletno silvestrovanje v petek, 28. decembra, v restavraciji Primula v Solkanu. Prijave sprejemajo po tel. št.: 0481 882183 (Dragica V.), 0481 390697 (Marija Č.), 0481 20801 (Sonja K.), 3471042156 (Rozina F.), 0481 884156 (Andrej F.).

Hiša pravljič organizira mini šolo slovenščine, italijanščine, angleščine: otroci skozi pravljič, besedne igre, glasbo, ustvarjalni gib in likovno umetnost razvijajo komunikacijske in motorične spretnosti. Nudi tudi individualne in skupinske lekcije iz vseh predmetov za učence osnovnih in srednjih šol ter dijake višjih šol. Hiša pravljič organizira v Sovodnjah tudi tečaj masaže za dojenčke od 3. do 12. meseca. Informacije: Martina Solc mob. 3341243766 ali e-mail: ivanasolc@gmail.com.

Iščem delo kot pomočnica v gospodinjstvu (likanje, čiščenje, kuhanje) ali negovalka starejših oseb. Tel. 003865-3001328.

Nudim varstvo otrok na svojem domu, lokacija Miren. Starost: 0 mesecev - 5 let. Več informacij: 00386 40 700111.

Nudim likanje in čiščenje. Kličite na tel. 0038640153213. Po poklicu sem ekonomist. Z

veseljem bi nudila pomoč pri pisarniških delih za začetek tudi po 4 ure. Kličite na tel. 0038641529652.

Potrebujete pomoč pri čiščenju ali likanju? Sem mlajša gospa z izkušnjami. Kličite zvečer na tel. 00386 70777505.

Darovi

Namesto cvetja na grob Danijela Pintarja daruje učno in neučno osebe dvojjezične šole Špeter 400 evrov za nakup igral v vrtcu v Pevmi.

RADIO SPAZIO 103

Slovenske oddaje (od 23.11.2012 do 29.11.2012)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan, **razen ob sobotah**, od 21.30 do 22.30. Ob nedeljah od 14.30 do 15.30. Spored:

Petek, 23. novembra (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.

Nedelja, 25. novembra (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem in rezijanskem narečju.

Ponedeljek, 26. novembra (v studiu Andrej Baucon): Narodno-zabavna in zabavna glasba - Zborovski kotiček - Iz krščanskega sveta - Zanimivosti iz naših krajev - Obvestila.

Torek, 27. novembra: (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 28. novembra (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: Nenavadne zgodbe Lipeta Kosca III. del - Izbor melodij.

Četrtek, 29. novembra (v studiu Andrej Baucon): Lahka glasba - Zanimivosti doma in po svetu - Obvestila.

Ob odhodu v večnost pesnice in pisateljice

Učiteljici Zori Saksida v spomin

Vtorek, 31. oktobra, sem zvedela, da se je od nas za vedno poslovila in odšla k Nebeškemu Očetu pesnica, pisateljica in učiteljica, gospa Zora Saksida. Ob tej novici je moj spomin poromal nazaj v leta 1964-1975. V teh letih je gospa Zora poučevala na osnovni šoli v Dolu, in sicer na Palkišču. Spominjam se najinega prvega srečanja. Bila je sobota, pomaga-

la sem svoji mami krasiti oltar v tamkajšnji nekdanji kapeli, ki je bila v isti stavbi kot osnovna šola. Prišli ste v kapelo in nas lepo, prijazno pozdravili. Predstavili ste in nam povedali, da prihajate vsak dan z avtobusom iz Gorice in da ste po poklicu učiteljica. Sledili so druga srečanja in razgovori. Občudovala sem Vaš mirni, preprosti, a zelo prijazni značaj, Vašo veliko lju-

Zveza slovenske katoliške prosvete 54. Revija pevskih zborov Cecilijanka 2012

Letošnja pevska revija Cecilijanka bo 54. po vrsti. Prvič je bila 23. novembra 1958. Takrat je nastopilo pet zborov. Glavna pobudnika Cecilijanke sta bila profesor in duhovnik Mirko Filej in Slovensko kulturno prosvetno društvo iz Gorice. Ko se je v januarju 1959 osnovala Zveza slovenske katoliške prosvete, je ta prevzela skrb za Cecilijanko in od takrat dalje je bila vedno v njeni organizaciji. Prve Cecilijanke so bile tekmovalnega značaja; zbor je namreč ocenjevala posebna komisija. Izkazalo se je, da tekmovanje ni najboljši način za spodbujanje zborov k petju. Zaradi tega so ga opustili in ostal je le koncert oziroma revija zborov. Po desetletju je bila Cecilijanka že močno zakoreninjena v zavesti pevcev. Udeleževalo se je je vedno več zborov in občinstva. Sodelovanje zborov se je razširilo in na Cecilijanko so začeli prihajati tudi zbori iz tržaške in videmske prokrajine, kasneje iz Koroške, Slovenije pa še predstavniki fur-

lanskega oziroma italijanskega zborovskega petja. Ker je postalo število nastopajočih zborov preveliko za eno popoldne, so organizatorji leta 1972 razdelili Cecilijanko na dva dela, sobotnega in nedeljskega. Cecilijanka je tako postala tudi povezovalni člen zborovskega ustvarjanja v širšem prostoru dežele Furlanije Julijske krajine ter izven nje. Pridobila je kar veliko razpoznavnost in odmevnost, saj vsako leto okoli praznika zavetnice glasbe sv. Cecilije združuje vse, ki jim je pri srcu naša pesem.

Cecilijanka je zelo priljubljena in zbori na njej radi nastopajo. Da je to res, potrjuje tudi dejstvo, da se vsako leto večja številka zborov, ki si želijo nastopiti na njej. Včasih kak zbor odpade, ker organizacijsko in prostorsko ni mogoče sprejeti več kot določeno število zborov na večer. Cecilijanka daje zborom možnost za nastopanje, je pa tudi lepa priložnost za medsebojno spoznavanje, druženje in sodelovanje. Vsako leto se na njej

Priznanja Komigo 2012 Tik Tak teatru

Pred dnevi se je v Kulturnem domu v Gorici nadvse uspešno končala deveta izvedba trojezičnega festivala komičnega gledališča Komigo 2012, in sicer s

komedijo Pravljič za odrasle Tik Tak teatra iz Gorice. Prav nastopajoča trojica igralcev, Robert Cotič, Solange Degenhardt in Nadja Suligoi, je iz rok ravnatelja goriškega Kulturnega doma, Igorja Komela, prejela priznanje Komigo 2012, delo, izdelano v raku tehniki umetnika Ivana Skubina iz Golega Brda.

ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE - GORICA

CECILIJANKA 2012 54. REVIIJA GORIŠKIH PEVSKIH ZBOROV

sodelujejo tudi zbori iz tržaške in videmske pokrajine ter Koroške in Slovenije

posvečena je glasbeniku, kulturnemu delavcu in duhovniku **MIRKU FILEJU**

ob 100-letnici rojstva in 50-letnici smrti

Gorica, Kulturni center Lojze Bratuž

sobota, 24. novembra 2012, ob 20.30

nedelja, 25. novembra 2012, ob 17. uri

Revija poteka pod pokroviteljstvom goriške občine in pokrajinske uprave, ob podpori Javnega Sklada za kulturne dejavnosti Republike Slovenije, Fundacije Cassa di Risparmio iz Gorice in v sodelovanju s svetom slovenskih organizacij.

Dol pri Ljubljani

Pregledna razstava arhitekta, prof. dr. Petra Fistra

V Erbergovih paviljonih graščine Dol (Dol pri Ljubljani) je bila do 18. no-

vembra na ogled pregledna razstava Petra Fistra, univ. dipl. inž. arh., doktorja arhitekturnih znanosti, zaslužnega profesorja Univerze v Ljubljani.

Profesor Fister je bil rojen l. 1940

v Celju, diplomiral je na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani, magistriral na Unescovem centru v Rimu 1972, doktoriral je na Fakulteti za arhitekturo 1974. V letih 1966 in 1976 je bil razi-skovalec na École française d'Athènes, v letih 1966-

1974 je deloval kot konservator arhitekt v Kranju. Predaval je na Fakulteti za arhitekturo in drugih univerzah po Evropi.

Prof. Petra Fistra so na razstavi spoznali tudi kot ustvarjalnega

slikarja, kar je doslej javnosti ostajalo neznano, z redkimi objavami. Slike in risbe so bile razporejene v dveh tematskih skupinah. Prvo skupino slik so navdihili motivi iz narave, ki so mu sledili primeri arhitekturne kulturne dediščine iz tujih dežel: Makedonije, Južne Koroške, Grčije in otoka Delosa. Ob koncu prvega dela so bile na ogled skice iz življenja ljudi iz Južne Francije na Azurni obali: "kot eden najpomembnejših ciljev razumevanja prostora in časa so vedno znova tudi ljudje. Ni najbolj pomembno, kako izgledajo ali kako se oblačijo in krasijo, pomembno je, kako se počutijo in kako živijo v določenem okolju narave in še bolj arhitekture", pravi profesor Fister. Slike cvetja so nastajale zaradi občudovanja narave in kot način sprostitve; delčki narave, ki jih človek želi prenesti

v svojo bližino. V drugi skupini razstavljenih del so bile skice kot izhodišča, "Arhitektura slovenskih protiturskih taborov", "Umetnost stavbarstva na Slovenskem", kaligrafije z ilustracijami. Značilne risbe in akvarele je prof. Fister uporabil za predstavitve svojih predavanj, za znanstvene ali strokovne posvete, za objave v monografijah in člankih. Javnost pa ni poznala slikarskih in risarskih dosežkov, ki so nastajali v raziskovalnem delu ali kot avtorjevi osebni spomini. Profesor Peter Fister tokrat razkriva "enega od ciljev osebnega slikanja in risanja, posebej pa so predstavljeni tudi neobjavljeni kompleksi slik in risb ter kaligrafskih izdelkov". Obiskovalca razstave je prevzela izjemna oblika spomina na prežgodej umrlega profesorjevega očeta, pesnika, ki je v svojem času objavljajal pe-

smi v različnih časopisih in revijah. Peter Fister je v svojem poglobljenem, intimno čustvenem odnosu izdelal rokopisno knjigo, kot so jih izdelovali kaligrafi v srednjem veku. Za rokopis je izbral nekoliko posodobljeno obliko pisave gotika rotunda, ilustracije so ustvarjene kot čista perorisba. Avtor se je kot posebnost odločil za ilustrir-

diščino, ki ji je avtor posvetil svoje življenje. Ustvarjal je pogoje, "da so bila vsa pomembna mesta in vaša jedra Slovenije dokumentirana in načrtovana kot najpomembnejši vzorci v slovenskem ter mednarodnem prostoru. V desetletjih tako nastale študije in dokumentacija stavbne dediščine Slovenije so shranjene v državnem arhivu Slovenije pod naslovom "Korpus slovenske arhitekture" in je najboljše najbližja dokumentacija te vrste pri nas".

Tatjana Lesjak Klun

Založba Mladinska knjiga Izšel je Veliki atlas Slovenije

Pri založbi Mladinska knjiga je v začetku novembra izšel Veliki atlas Slovenije. Po besedah urednika Tineta Logarja je pri njegovi pripravi sodelovalo več piscev in institucij kot kdajkoli doslej. Atlas prinaša vrsto vsebinskih novosti, pa tudi nekaj novosti, s katerimi se pri založbi spogledujejo z novimi tehnologijami, kot so QR kode. To so posebne kode, ki omogočajo uporabnikom tako imenovanih "pametnih telefonov", da z njihovo pomočjo na svetovnem spletu pridejo do še dodatnih vsebin, pa naj gre za dokumentarno, fotografsko ali pa video gradivo. Če ima torej vaš mobilni telefon čitalec QR kod, so vam v hipu na voljo dodatne informacije o izbranih naravnih in kulturnih znamenitostih Slovenije ter o muzejih in galerijah, skupaj s koristnimi turističnimi informacijami.

Veliki atlas Slovenije vsebuje posodobljene in prenovljene topografske karte v merilu 1:50.000, ki Slovenijo v razrezu prikazujejo na 218 listih. Poleg tega je v njem 45 tematskih kart, ki prikazujejo fizično-geografske dejavnike in družbeno-geograf-

ske procese Slovenije. Poleg številnih geografskih prikazov je, kot je na predstavitvi tega pomembnega dela v Ljubljani poročanju STA poudaril urednik Tine Logar, v atlasu prvič osve-

tljena okoljevarstvena in naravovarstvena problematika Slovenije. Kot še posebej dragoceno vsebino pa je Logar podčrtal sporočilo o trajnostnem razvoju Slovenije, ki ga atlas vsebuje. Ažurirani in prenovljeni zemljevidi odlikujejo atlas, saj so vsrpane nove cestne povezave, od-

pravljene mednarodni mejni prehodi z državami EU, zabeležene prostorske spremembe zadnjih let (novogradnje, porušeni stari objekti, regulacije vodotokov ...), 1 cm na zemljevidu je 500 m v naravi – takšno merilo je svojevrsten privilegij Slovencev, druge države imajo namreč zemljevide večinoma v manjšem merilu. Zemljevidi v atlasu so veliko natančnejši od tistih na spletu – prikazani so zaselki, kolovozi, kraške jame,

mest in krajev, ki jih dopolnjujejo fotografije krajev in 65 mestnih načrtov.

Atlas zajema še kartografski prikaz sedanje upravno-območne delitve Slovenije s kratkimi opisi slovenskih občin, ki so jim dodani občinski grbi. V besedi in sliki je predstavljena geografska in etnološka podoba slovenskih pokrajin tudi z vidika turizma, v posebnem poglavju pa so z grafikoni in tabelami prikazani sodobni socialno-ekonomski kazalci razvoja Slovenije.

Veliki atlas Slovenije, ki obsega 650 strani, je za večjo preglednost opremljen s kazalkami, ki ob opisih krajev, najpomembnejših naravnih in kulturnih znamenitosti ter ob fotografijah vodijo bralca h konkretnemu topografskemu listu oziroma mestnemu načrtu.

Vsebuje tudi več kot 80 vrhunskih fotografij po izboru odličnega in v mednarodnem svetu zelo uveljavljenega slovenskega fotografa Arneteta Hodačiča. Kot je še pojasnil urednik Tine Logar, so k sodelovanju povabili vrhunske slovenske fotografe, ki so prispevali več kot 20.000 slik.

Avtorji besedil v Velikem atlasu Slovenije so Janez Bogataj, Andrej Kmetec, Anton Komat, Matjaž Kos, Dario Krajčič, Darko Ogrin, Dušan Plut in Irma Potočnik Slavič. Atlas je uredila Vlasta Mlakar.

S 3. strani

"Prava slovenščina ..."

Kako doživljate in ste doživljali slovensko intelektualno sredino v Trstu?

Nikoli nisem bil politik, nikoli se nisem vpisal v nobeno skupino oblasti, imam pa veliko prijateljev povsod. Prvi prijatelj, ko sem vstopil v zbornico, je bil Jože Peterlin – kako se je žrtvoval za mladino! Z Marijem Maverjem sva prijatelja, ker me sprejema takšnega, kakršen sem. Nočem "padati" na aprioristične pozicije o družbi. Jaz sem jaz in konec, za to pa se lahko zahvalim Bogu in mami.

V delu o slovenskih plemiških pismih dokazujete, kako so si plemiči v srednjem veku dopisovali v slovenščini.

ni. Odprli ste npr. pisno zgodbo družine Marenzi.

Ob tem razkrivate zgodovino slovenskih priimkov v mestnem središču, ki so jih zapisovali v javne listine.

Končno naj bi izšla moja najboljše knjiga doslej. Gre za analizo imen, osebnih vzdevkov, priimkov in poklicnih imen, ki so novi priimki. Našel sem matrice najstarejših tržaških priimkov, in sicer med leti 1307 in 1406. To bo moja zadnja knjiga, avtobiografija bo izšla po moji smrti. Mrtveci lahko ljudje očitajo, kar hočejo.

Končajva s kakim primerom.

S svojo zadnjo raziskavo sem ugotovil, da ime Štanjel v 14. stoletju ni obstajalo. Na vprašanje, "kako pravite vašemu kraju po domače"? so mi domačini odgovorili Štanjeu. Seveda

– sveti Anjul. Novo cerkev so posvetili sv. Danjelu šele sredi 15. stoletja. Prepozno! Sled avtohtonega imena v arhivih tržaškega stolnega kapitlja sv. Justa je bila že zapisana. Ljudje samo mislimo, da poznamo svoj jezik. Večina ljudi ne ve, da je prvi jezik po latinščini v Trstu furlanščina, ne pa italijanščina. To dokazujem s podatki enega stoletja o 4000 ljudeh na 5000, ki so takrat živeli v mestu. To zadostuje. Napačno so zapisali kraje in ulice. Ulica Settefontane npr. izhaja iz doline Sisfontis. V furlanščini sis pomeni šest, ne pa sedem! (smeh) Za konec pa poznan primer: Udin – Viden. Tudi Kraševci so do 2. svetovne vojne pravilno izgovarjali Viden, ne pa Videm, videmskega, Videmske, kot so kasneje vsilili iz Ljubljane, češ da gre za narečno napako. Prava slovenščina je govorna slovenščina, ne pa tista, ki jo pišejo teoretiki.

rane inicialke in okrasne dele, različne na vsaki strani.

Fistrova prva celovita razstava slikarskega dela je bila simbolično vezana na arhitekturno de-

Poslušajmo ... z branjem

Jesenski jazz v Furlaniji

Tedenska rubrika Novega glasa, s katero urimo organe sluha in srca, se je za kratek čas umaknila pomembnejšim tematikam. Vsaka, še tako krasna skladba nujno zahteva nekaj premora in predaha, eno ali dve pavzi. Tako v glasbi kot v življenju sta vztrajnost in stanovitnost osnovni vrline, kar pa ne pomeni, da si ne moremo (in smemo) vzeti trenutek pavze, da napolnimo pljuča in razmišljamo. Tako bomo boljše nadaljevali to, kar smo začeli!

Ne zamerite, da smo spet pri jazz glasbi. To je glasbeni svet, ki ima veliko prednost in hkrati (skoro) nepremagljivega sovražnika. Začnimo s slabo novico: jazzisti delujejo snobovsko, vzvišeno, poslušalstvo pa se posledično skrči na skupino (zagrizenih) ljubiteljev, lahko bi rekli navijačev. Glasba in šport sta si marsikdaj strahotno blizu. Po drugi strani pa je to svet, ki nagovarja najrazličnejše obraze, saj je v njem neskončno okusov, ki pridejo takoj na jezik ali pa šele potem, ko pogoltujemo. Preden se naslednji teden vrnemo na domače, bomo namenili nekaj besed "domačemu" jazzu oz. dogajanju v zvezi s tem žanrom v naši neposredni bližini. Združenje Controtempo je njegov glavni ponudnik, oktober pa mesec, ki na tem področju največ nudi. Začeli smo ga 23. v mesecu v gledališču Verdi v Pordenonu, ki kljub sodobnim linijam lepo sede v srednjeveško mesto. Za uvod v festival "Il volo del jazz" so v pokrajinsko prestolnico povabili velika črna-belih tipk Herbieja Hancocka s projektom "Plugged in. A night of explorations". Koncert so najavljali kot njegov prvi solo koncert v Evropi, pa se je izkazal za nekaj povsem drugega: vzhičen nad horizontom Ipoda je ameriški zvezdnik nastopil s šovom klavirskih tehnikalij, ki bi lahko spadal bolj na kak glasbeni sejem kot pa v koncertno dvorano. Onkraj energičnega, njemu podobnega uvoda za klasično perutjo (Hancock ima prirojeni čut za potrat), so druge priredbe slavnih hitov zvenele nekoliko banalno, nehomogeno, raztreščeno. Želel je preseliti z brzostrelko sintetičnih zvokov, povzročil pa je obratni učinek: kot bi na odru ne stal Hancock sam, temveč kak njegov mladi in neizkušeni posnemovalac. Prijela nas je nostalgija njegovih začetkov v kvintetu Milesa Davisa in prvih mejnikov (plošče Takin'off, Maiden voyage, One finger snap) pri založbi Blue note.

Jesenski program se je zadnji teden v mesecu premaknil v Humin, kjer je 15. izvedba festivala Jazz & Wine of Peace postregla s kakovostnimi izvajalci, med katerimi poudarjam Bill Evans Soulgrass projekt, kvintet Gaetana Liguorija in legendarnega Henrija Texierja, ki je pri nas nastopil v triu. Festivalski niz, ki ga je odprl Hancock, se nadaljuje. Že 24. novembra boste v gledališču Zancanaro v Sacileju lahko občudovali kitarskega guruja Johna McLaughlina, utemeljitelja legendarne skupine "Mahavishnu orchestra". V decembru bodo še tri priložnosti za obisk.

Jernej Šček

Kratke

Nova nagrada za pisatelja Alojza Rebulo

Občina Latisana je svojo letošnjo 19. literarno nagrado "Latisana za severovzhod – obmejna književnost", ki želi pospeševati kulturni dialog in medsebojno poznavanje na območju Furlanije Julijske krajine, Tridentinske – Južne Tirolske, Veneta in Slovenije, podelila pisateljema Alojzu Rebuli za prevedeno slovensko in Claudiu Segatu za italijansko književnost.

Žirija, ki ji predseduje Paolo Maurenšig, je ob tem posebej opozorila še na knjigi Miriam Goldstein in Alessandra Bande.

Podelitev nagrad bo v nedeljo, 2. decembra, ob 10.30 v gledališki dvorani Odeon v Latisani. Letošnjo prireditev bodo v prihodnjih dneh spremljale še nekatere pobude ob 90-letnici rojstva Elia Bartolinija.

Rebulo so z laskavo utemeljitvijo nagradili za prevedeni roman Nokturno za Primorsko, ki je v "projektu Rebula" Knjižnice Dušana Černetza iz Trsta izšel pri založbi Edizioni San Paolo v Milanu v prevodu Martine Clerici in s spremnim esejem Boža Rustje. Leta 2008 je za prevod Nekropole prejel nagrado Latisana za severovzhod pisatelj Boris Pahor.

Veleposlanik Mirošič je čestital Slovenskemu stalnemu gledališču Trst ob 110. obletnici

Ob visokem 110. jubileju delovanja Slovenskega stalnega gledališča Trst je veleposlanik Mirošič iskreno čestital vsem zaposlenim za odlično delo, ki ga opravljajo, ne samo z uprizorjanjem kakovostnih predstav, ampak tudi z vzdrževanjem stikov s slovenskim prostorom, ohranjanjem slovenske kulturne dediščine in promoviranjem slovenske identitete in kulture.

Veleposlanik Mirošič je v pismu, naslovljenem na gospo Majo Lapornik, predsednico upravnega sveta Slovenskega stalnega gledališča Trst, poudaril, da je gledališče v svoji dolgoletni zgodovini odigralo izjemno pomembno vlogo pri negovanju in krepitevi slovenske manjšine v Italiji. Hkrati je izrazil prepričanje, da se bo vloga SSG tudi v prihodnje še naprej utrjevala ter predstavljala vez pri sodelovanju in sožitju med narodom in kulturama na obeh straneh meje.

Vabilo na odprtje razstave o Vinku Vodopivcu

KD MoPZ Kromberški vodopivci, pokrajinski arhiv Nova Gorica, goriški muzej in mestna občina Nova Gorica vabijo na odprtje razstave Vinko Vodopivec 1878-1952 duhovnik in glasbenik, ki bo na gradu Kromberk v petek, 23. novembra 2012, ob 18. uri. Arhivska svetovalec: Jurij Rosa in Ivanka Uršič.

Slovenska knjiga v Italiji (P15) - Založba Mladika Trst

V letu 2012 je založba z Donizettijeve ulice pripravila in izdala raznovrstno paleto knjižnih naslovov, ki se ponujajo v branjem različnim starostnim in interesnim skupinam. V začetku leta je izšla strokovna publikacija prof. Marije Pirjevec z naslovom **Tržaški književni razgledi** (320 str., 23 evrov) s spremno besedo dr. Igorja Škamperleta. Knjiga prinaša osemnajst esejev, objavljenih v letih 1997–2011 v slovenskem in italijanskem znanstvenem ter strokovnem tisku, ki so bili za knjigo na novo prirejeni in dopolnjeni.

Mozaik v kovčku (112 str., 22 evrov) Majde Artač Sturman z ilustracijami Jasne Merku' je romaneskni mozaik, v katerem se prepletajo prozne in pesniške, esejistične in narativne prvine. Goriški pesnik David Bandelj je avtor pesniške zbirke **Odhod** (96 str., 16 evrov) s spremno besedo Mete Kušar. Gre za izbor pesmi, ki jih označuje motiv odhoda, v katerih se subjektivno pesnikovo čutenje prepleta s čutenjem drugih univerzalnih tem: ljubezni, svobode in smrti v jeziku, ki je jasen in komunikativen. Tržaška pisateljica in esejistka Vilma Purič je avtorica romana **Brez zime** (208 str., 22 evrov). V tem delu se s stilno ubranim in izbranim besediščem dotakne krhkosti in razpetosti življenja ženske junakinje, ki se spopada z zaljubljenostjo, materinstvom in novim družinskim življenjem. Tržaški besedni ustvarjalci so protagonisti knjige intervjujev Jožeta Horvata z naslovom **Navdih in besede. Pisatelji in pisateljice s Tržaškega** (264 str., 23 evrov). V tem delu nam spregovorijo Dušan Jelincič, Marij Čuk, Ace Mermolja, Evelina Umek, Bruna Marija Pertot, Miroslav Košuta, Zora Tavčar, Alojz Rebula, Boris Pahor, Milan Lipovec, Marija Pirjevec. Istrski publicist Milan Gregorič je avtor dela **Vstani Slovenija. Iz zatohlosti tranzicije v nove čase** (320 str., 22 evrov) s spremno besedo Saše Metelcane. Knjiga prinaša zgodbo o tem, kako se je slovenska družba začela gospodarsko, politično in moralno razkrajati po osamosvojitvi.

Peterlinov zbornik (228 str., 30 evrov), ki ga je uredil Marjavi Maver, prikazuje v sliki in besedi delo, ki ga je Jože Peterlin opravil na Tržaškem kot gledališki človek. Bil pa je tudi vzgojitelj, organizator, voditelj. Organizacije, ki jih je ustanovil z mladimi ljudmi, še danes živijo in delujejo. Slovenska prosveta, Slovenski kulturni klub, Društvo slovenskih izobražencev, Draga, to so sadovi njegovega dela in o tem predvsem govori ta zbornik. Zbornik *Živeti v krizi* (160 str., 15 evrov), ki ga je uredila Nadia Roncelli, prinaša predavanja s 46. študijskih dnevih Draga. Evelina Umek je avtorica slikanice **Deklica in metulj** (32 str., 14 evrov) z ilustracijami Gordane Schmidt. Skrbi za domače ozemlje je namenjena dvojezična publikacija, ki je nastala v sodelovanju s tržaško univerzo, o nabrežinskem trgu, z naslovom **Nabrežina: stara vas, trg, cerkev sv. Roka. Smernice za načrtovanje novega trga** (125 str., brezplačna izdaja). V **četrtek, 22. novembra, ob 17. uri** prireja založba Mladika debatno kavarno z naslovom **Narodnostna in človeška emancipacija. Idejno-estetske vrednote slovenskih besednih ustvarjalcev na Tržaškem**. Sodelujejo: Marija Pirjevec, Evelina Umek, Jože Horvat, Martin Breclj in Igor Škamperle. Skupna tiskovna konferenca zamejskih založb – Mladika, ZTT, Zadruga Novi Matajur, Goriška Mohorjeva družba – s predstavitvijo knjižnih programov bo v četrtek, 22. novembra, ob 11. uri v dvorani Lili Novy.

Trpljenje in dejanja so omogočila uresničitev sanj
Sprava prihaja le s spravo z Bogom

Organizaciji Kulturnega društva Stanko Vuk in ob pomoči KS Miren so v avli občinske stavbe Občine Miren Kostanjevica odprli najprej razstavo o književniku Stanku Vuku, 11. novembra pa so mu pred vhodom v dvorišče rojstne hiše in ob cerkvi sv. Jurija v Mirnu odkrili še spominsko ploščo, natanko ob 100-letnici rojstva in po 68 letih od krutega umora v Trstu. Poleg jutranjega kulturnega programa pred vhodom v dvorišče Vukove domačije je na Mirenskem Gradu pesnik in gledališki igralec Tone Kuntner v monodrami *Kako srečen bi bil, če bi ti razumela te besede* predstavil znana Vukova pisma ženi Danici. Tik pred odkritjem spominske plošče je stekel kulturni program, ki so ga pripravili člani društva Stanko Vuk; ob tem je o Vukovem življenju in njihovem dolgoletnem dolgu literatu in domoljubu, politiku ... spregovoril najprej Andrej Budin, ustanovitelj in prvi predsednik društva. Pokojniku se je opravičil, da je od njegove tragične izgube minilo že 68 let in se mu mirenski rojaki še danes klanjajo, in to s skromno spominsko ploščo, z obljubo, da mu bodo postavili doprni kip v novem kulturnem domu. Podčrtal je: "Tvoje življenje ni bilo zaman! Tvoje delo je del tistega kulturnega humusa, ki nam je omogočil nacionalno državo. Te so bile tudi tvoje sanje ... O tebi so se razpisali že mnogi, tako v domovini kakor tudi v zamejstvu, posebej še v Trstu, kjer si bil v svojem stanovanju dne, 10. marca 1944 zvečer, skupaj z ženo Danico in dr. Dragom Zajcem, naključnim gostom, zverinsko ustreljen od treh neznancev. Teh storilcev niso nikoli našli in zločin je ostal dokončno neraziskan in seveda nekaznovan. Sklepni policijski dosje o preiskavi

trojnega umora je kasneje izginil iz tržaških sodnih arhivov, tudi tržaški dnevnik Il Piccolo je o dogodku molčal ... Domovinska ljubezen se kaže predvsem v dejanjih," je ob odkritju plošče poudaril Kuntner. Budin je opisal, da je prvič prišel v stik z njegovimi deli leta 1959, ko sta Milko Matičetov, profesor, etnolog in eden prvih raziskovalcev njegovega življenja, in zbiralec njegovega dela Lino Legiša, profesor, slavist, literarni zgodovinar (oba primorska rojaka) izdala knjigo z izborom Vukovega opusa *Zemlja na zahodu*. Šele ka-

srečen bi bil, če bi razumela te moje besede. Izbor je pripravil Tone Partljič, izvajal pa tu prisotni igralec in pesnik Tone Kuntner.

Za Dramo SNG Ljubljana pa je Tone Partljič pripravil dramo 'Kakor pečat na srce', istrskega pisatelja, že prej omenjenega kot pisca eseja v izdaji 'Scrittura d'amore', je tako prevzela tvoja tragična usoda, da je začel raziskovati tvoje življenjsko delo. Tvojo usodo je obdelal v romanu 'Gli sposi di via Rossetti' in ga izdal leta 1986. Roman je izšel tudi v slovenskem, hrvaškem in ro-

mu okrcal, da ti rojaki doslej nismo postavili še nobenega obeležja. Ta njegova kritika mi je bila v spodbudo, da smo še isto leto ustanovili KD in ga poimenovali po tebi - Stanko Vuk. Takoj smo si zadali nalogo, da ti postavimo doprni kip, najprej na začasnem mestu, kasneje pa bi ga prenesli v novi kulturni hram, ki ga čakamo in čakamo.

Danes ti postavljamo prvo obeležje, v nas pa še vedno tli vroča želja, da bo kulturni hram nosil ime po tebi, tam bo na častnem mestu stal tudi tvoj doprni kip". V dvorani Gnidovčevega doma na Mirenskem Gradu je v monodrami Kuntner predstavil Vukova ljubezenska pisma. Kot je pred monodramo povedala članica društva Sonja Sijan, so se pod večer zbrali v znamenju ljubezni – ljubezenskih pisem, ki jih je Stanko pisal svoji ženi Dani. Ljubezen ju je zadel, potem ko mu je prinesla nekaj sporočil, oblasti zelo slabo zapisanega, brata Pinka. Ljubezen ju je zadel veliko bolj, kot sta si to oba želela. Izhajala sta iz povsem različnih svetov, verjela v različne vrednote. Toda ljubezen je sila, ki dviga ljudi k bogovom. Zaradi politično napetih razmer sta s poroko pohitela. Kmalu je sledila aretacija. Stanko je bil obsojen na dolgotrajno zaporno kazen. Edino veselje v letih samote so mu bila pisma, ki jih je dvakrat tedensko pisal ženi. V njih je sanjal o sreči, ki ju čaka, ko se vrne iz ječe. Sreča pa je bila kratkotrajna. Niti mesec dni ni minil v svobodi, ko sta oba umrla pod streli morilca.

Pisma, ki jih je pisal iz ječe, pa niso zgolj ljubezenska pisma, ampak pravo literarno ustvarjanje. Tone Kuntner jih je prebiral tako občuteno in doživeto, kot zna samo on. Njegovo podajanje je vidno seglo vsem do srca. "Zares doživet, enkratno, neponovljiv večer!" je bilo slišati iz ust mnogih, ki so odhajali iz dvorane.

Miran Mihelič

Ob odkritju spominske plošče Stanku Vuku

sneje je v Mariboru izšel ponatis pod imenom *Pomlad pod Krasom*.

"Iz trpljenja se rojeva visoka, čista umetnost, tako je bilo tudi pri tebi. Iz tržaških zaporov, kjer si bil zaprt po drugem tržaškem procesu, so te premestili v Fossano v Piemontu. Hrepenenje po ženi in domu je rodilo tisto tvoje najbolj cenjeno delo, štiristo pisem ženi Danici. Vsa, razen zadnjega, so bila napisana v italijanski - tako ti je bilo ukazano od zaporniških oblasti, zaradi cenzure. Izbor teh pisem je izšel leta 1986, z naslovom 'Scrittura d'amore'. Spremní esej je napisal Fulvio Tomizza, kasneje so pisma izšla tudi v slovenskem prevodu. To delo sta opravila zakonca Vida in Milko Matičetov. V sezoni 1990/91 je Mestno gledališče ljubljansko uprizorilo lepljenko iz tvojih pisem z naslovom: *Kako*

munskem prevodu.

Stanko, kdo bi vedel, ko si imel osemnajst, si se zaljubil v Darinko, kar štiri leta sta si dopisovala. Darinka je vsa ta pisma in razglednice skrbno hranila in dovolila gospe Mileni Lavrenčič Lapajne, da je vse pregledala in uredila za izdajo z naslovom *Pisma Darinki*, ki je izšla leta 2005 pri tržaški Mladiki.

Gospa Milena je napisala tudi uvodno besedo tej izdaji z izčrpnim opisom tvoje tragične usode in tvojega dela.

Kaj smo naredili do sedaj pa mi tvoji rojaki? Res bore malo, nekaj pa je bilo, recitrali smo tvoje pesmi, brali tvojo prozo, Anton Klančič je začel komponirati skladbe na tvoja besedila, Chorus 97 jih je prepeval.

Ko se je pred osmimi leti Drago Jančar razpisal v Književnih listih o tvojem delu, nas je na kon-

Videm / Teatro nuovo Giovanni da Udine
Fiorella Mannoia je očarala poslušalce

Meglen sobotni večer v Vidmu, hladen in tih, kakor so lahko le večeri v mesecu novembru. A preteklo soboto, 17. novembra 2012, se je kljub neprijetnemu vremenu veliko ljudi napotilo v ulico Trento. Tu je v videmskem gledališču Teatro nuovo Giovanni da Udine nastopila italijanska pevka Fiorella Mannoia. Njen letošnji tour SUD se je dotaknil tudi Furlanije Julijske krajine, na koncertu se je zbrala velika množica njenih oboževalcev. Koncerta pa so se udeležili tudi številni ljubitelji dobre glasbe, saj je Fiorella Mannoia znana po odličnih zasedbah, s katerimi nastopa.

Plošča SUD je prvi avtorski album Fiorelle Mannoia. Glede tega se je sama pevka izrazila: "Ne vem, zakaj tega nisem počela že prej, verjetno ni bil pravi čas, verjetno nisem imela še dovolj izkušenj. Kljub temu da prej nisem pisala, mi je sedaj v pomoč, ker sem v svoji glasbeni karieri imela možnost spoznati čudovite avtorje in glasbene umetnike, ki so me obogatili s svojimi izkušnjami. Za to ploščo pa sem začela sama pisati pesmi, ker sem začutila potrebo po tem, da v obliki pesmi podam svoje izkušnje in izpovedi ljudi, ki

sem jih spoznala". Pevkin prihod na oder je spremljal bučen aplavz polne dvorane. Prve pevkinе besede so bile v pohvalo samemu gledališču: "Res je to gledališče, kakor je treba, eno izmed najlepših v Italiji, na katerega morate biti ponosni".

Ko je v dvorani zadonel pevkin glas, je zavladala tišina. Pretresljiv, čaroben glas in izvrstni teksti so očarali publiko. Preplet pesmi iz albuma SUD in njenih uspešnic je povezovala etnično melodična glasba. Mannoia je zapela več pe-

stile svoj dom in prišle služiti k nam. Zanimale so me stvari, kot so njihova vera, navade in vzrok prihoda v naše kraje. Treba se je sprijazniti z multietnično prihodnostjo pred nami, ki bo prišla, ne glede na to, koliko se mi temu upiramo. Tudi sami smo se nekoč preseljevali v Ameriko in danes v naše kraje prihajajo ljudstva, ki smo jih mi z našim blagostanjem potisnili v revščino".

Prav o preseljevanju ljudi iz tujih držav k nam je pevka večkrat spregovorila med večerom, in to tudi zelo zapela v pesmi: "Se solo mi guardassi". Mannoia aktivno sodeluje v dobrodelnih

ga ima topla solidarnost med ljudmi, in o upanju, ki se danes izgublja zaradi črne prihodnosti, ki nam jo ponuja vedno bolj prisotna in vedno hujša ekonomska kriza. Preko glasbenih spremljav in ganljivega petja je italijanska pevka zapela o iskanju dobrote v sočloveku v pesmi "Luce".

Koncert Fiorelle Mannoie je bil pravi preplet aktualnih vprašanj

in čustev, upanja v sočloveka in v prihodnost. Gledalce je marsikatera izvedba pesmi ganila in v dvorani si je marsikdo brisal solzne oči. Vsi poslušalci so se zamislili o stanju priseljencev in o splošnem pomanjkanju človeške topline pri nas.

Fiorella Mannoia je na odličnem sobotnem koncertu v Vidmu brezhibno zapela tudi svoje največje glasbene uspešnice. Najbolj pričakovana je bila pesem "Quello che le donne non dicono", ko so se predvsem poslušalke v dvorani pridružile njenemu petju. Ob koncu koncerta se je pevka zahvalila publiko. Gledalci pa so zapustili dvorano s srečnimi obrazi, takimi, ki jih lahko pričara le izvrsten koncert Fiorelle Mannoia.

Ivana Paljki

Za etiko in prihodnost

Kako Bog komunicira z nami?

Po uvodnem srečanju pobude mladih za etiko in prihodnost - mladi se že tretje leto angažirano zbirajo na ulici Donizetti -, smo v petek, 16. novembra, prisluhnili frančiška-

mlad fant, ki v župnikovi besedi prepozna božji klic, se odloči za duhovniško službo in reče: "Bog me je poklical". Tak primer je tudi svetopisemski kanon, ki je, po njem, odraz božje odločitve

preko človeških posrednikov na Zemlji. Neveren človek ne prepozna božje besede in božjega posredovanja v njegovem življenju, pa naj se zgodi, kar hoče. Naši neverni bratje lahko torej govorijo samo o Bogu, verniki pa poleg tega lahko govorijo z njim. To je molitev oz. Bogu reči ti. V dan-

nu Mariju Jožetu Osredkarju. Vezna nit na poti letošnjega niza je *Potovati v višine in globine*. Najprej smo se zaustavili ob vprašanju, kako Bog komunicira z nami na našem po (po) tovanju. Gost, ki ga je v tržaško dogajanje pospremil novinar Ivo Jevnikar, je predavatelj osnovnega bogoslužja na ljubljanski teološki fakulteti, sedaj opravlja službo v baziliki na Brezjah. Teologija se danes ne ukvarja več z vprašanjem Boga, saj se misleci strinjajo, da lahko govorimo samo o konkretnem odnosu (vernika) do Njega. Ta odnos je vrsta komunikacije med vernikom in Bogom, je vera. Bog se nam kaže, če mu znamo prisluhniti, na vsakem koraku, poznamo božja razodetja in odrešenje. Toda beseda, s katero nas nagovarja, t. j. beseda Svetega pisma, je človeška beseda. Bog se ne oglašava vernikom samo z govorom, ki je človeku razumljiv, torej človeški, temveč tudi posega v človekovo zgodovino (z božjimi) dejanji. Z nami torej komunicira preko besede in preko dejanj. Pater Osredkar je prepričan, da je ključ razumevanja le-teh v prepoznavanju: kakor

našjem času, ki ga nedvomno zaznamuje kriza odnosov, je potrebno razumeti, kaj je njihovo bistvo. Vsak odnos je živ, če vsebuje iskanje: sočloveka, partnerja, iskanje drugega. Dokler iščemo in prepoznavamo ženo, ljubico, prijatelja, smo lahko prepričani, da je odnos živ. Podobno velja za odnos vernika: drug z drugim se obojestransko presenečamo ("takega pa te nisem poznal"). Osredkar je prepričan, da se lahko komunikacijski šum med nami in Bogom reši s poglobitvijo vere preko verske prakse. Na naših srečanjih ne gre za predavanje ex cathedra, marveč mladi aktivno razmišljamo. Izpostavili smo nekaj problematik: vera nam je nedvomno v pomoč v hudih trenutkih. Zakaj pa Zahodnjak le prosi in ni kdaj pa kdaj hvaležen za vse, kar že ima? Bog naj ne postane avtomat, ki odloči rezultat, ko pristavimo kovanec. Ob razvneti debati smo se izrazili prepričanje, da si vera in razum nista nasprotujoča. Fiziku moramo priznati legitimnost znanstvenih razlag, a le ena mu zmanjka: čemu?

Jernej Šček

SSG Ob 110-letnici ustanovitve Dramatičnega društva v Trstu

Slovesnost z nagovori uglednih osebnosti

Pred premierno uprizoritvijo drame Vinka Mödendorferja Vaje za tesnobo v režiji Jake Andreja Vojevca, ki je uvedla v letošnjo jubilejno sezono Slovenskega stalnega gledališča Trst, je bila v zgornjem predverju Kulturnega doma v Trstu v petek, 16. novembra, slovesnost, ki je zabeležila 110-letnico ustanovitve Dramatičnega društva v Trstu, predhodnika današnjega gledališča, ki neprekinjeno deluje od konca 2. svetovne vojne in je do sedaj prebrodilo kar nekaj kriz ob želji, da bi nadaljevalo svoje umetniško poslanstvo. Žlahtno glasbeno ozračje

je pred nagovori pomembnih osebnosti iz političnega sveta je ustvaril kvintet keltskih harf, ki ga sestavljajo gosenke Glasbene matice pod vodstvom prof. Tatiane Donis; nastopile so v sodelovanju društva Girotondo d'arpe. Pozdrav gostom v imenu gledališča je izrekel umetniški svetovalec SSG Danijel Malalan. Na večeru so bili prisotni ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak, generalni konzul Republike Slovenije v Trstu Dimitrij Rupel, sekretar ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo, šolstvo in šport Aleksander Zorn, senatorka Tamara Blažina, predsednica Tržaške pokrajine Maria Teresa Bassa Poropat, predsednik pokrajinske odbora Maurizio Vidali, podžupan mestne občine Trst Fabiana Martini, županja občine Dolina Fulvia Premolin, župan občine Repentabor Marko Pisani, predsednika Sveta slovenskih organizacij in Slovenske kulturno-gospodarske zveze, Drago Štoka in Rudi Pavšič. Večera se je udeležilo tudi veliko drugih predstavnikov iz političnih in kulturnih krogov, med temi je bilo mnogo gledališčnikov - tudi direktor SNG Nova Gorica Jožko Čuk - in seveda umetniška vodja SSG Diana Koloini ter vsi predstavniki Upravnega sveta SSG s predsednico Majo Lapornik, ki je prva nagovorila zbrano občinst-

vo. Poudarila je, da je vsaka premiera nove umetniške sezone "za vsako gledališče v vsakem prostoru in času praznik, saj vedno znova dokazuje, da se moč umetniške izpovedi ne da niti tretji niti ustaviti". Ta letošnja premiera je prežeta še s ponosom ob praznovanju 110-letnice našega gledališča, "ki je izraz slovenske narodnostne skupnosti v vseh treh pokrajinah naše dežele in prav vseh njenih ljudi", je povedala Lapornikova. Gledališče pa je vselej odprto tudi za italijanske gledalce. Med drugim je naglasila, da naše gledališče

Ljudmila Novak

verjame "v sodobno estetsko govorico in zmoro v njej spregovoriti tudi o današnjih dneh". Bežno je preletela dolgo pot gledališkega ustvarjanja, ki v Trstu sega v l. 1874. Kljub prazničnemu trenutku ni mogla mimo današnjih negotovih časov, ki s seboj prinašajo odrekanje in siromašenje ponudb, klestenje razpoložljivih sredstev, ki "prihajajo z veliko zamudo ali sploh ne pridejo". V teh razmerah, je dejala Lapornikova, je delo v gledališču "vaja za tesnobo", ki je "skupna tesnoba trenutka, ki ga vsi doživljamo, in hkrati tesnoba človekove eksistencialne biti, iz katere nam gledališče kaže vsaj kanček svetlobe. Zahvalila se je vsem, ki podpirajo napore in prizadevanja gledališča in verjamejo v njegovo temeljno poslanstvo in osvobajajočo moč.

Za Lapornikovo je spregovorila podžupanja občine Trst Fabiana Martini, ki je podčrtala pomembno vlogo tega gledališča, "dragulja", na katerega je ponosno vse mesto. Dotaknila se je teh hudih časov, ko je predvsem kultura pod udarom. Zaželela je, da bi predvsem največji kulturni narodni skupnosti, ki živita v Trstu, italijanska in slovenska, nadaljevali dialog tudi preko gledališča. Pred mikrofonom je stopila tudi ministrica Ljudmila Novak, kar je dalo večeru še bolj slovesen pečat. "Slovenija si želi, da bi vse Slovence povežala kot en narod v

Maja Lapornik

enotno narodno telo. Zato namenjamo veliko svojih simpatij vsem Slovencev, ki živijo v vseh štirih sosednjih državah, in Slovincem po svetu. Ves čas si tudi prizadeva, da bi se Slovenci tam, kjer živijo, počutili dobro, lepo, domače in da bi bili kar se da v najboljših odnosih z večinskimi prebivalstvom". Zato je vesela, da se tu v Trstu pozitivni odnosi izboljšujejo. Poudarila je, da so seveda žalostni, ker se kar nekaj let Slovenci v Italiji srečujemo s finančnimi problemi, kar vzbuja tesnobo, negotovost. Ob dobrih novicah iz Rima pa je voščila, da bi gledališču uspelo prebroditi tudi to krizo in da bi v Sloveniji in v vseh tudi lokalnih političnih silah čutili zaveznike, saj slovenske kulturne ustanove v Italiji opravljajo izredno pomembno vlogo. Ne samo, da

so v oporo slovenstvu, ampak opravljajo tudi povezovalno vlogo. Poudarila je še izrednost jubilejne 110-letnice in vztrajnost, ki jo je gledališče pokazalo v nelahkih časih. Ministrica Novakova je še pristavila, da verjame, da bo gledališče vztrajalo naprej, in zaželela, da bi vanj prihajali tudi gledalci iz Slovenije. Da bo na tak način gledališče v Trstu mesto srečevanja, kulturne obogatitve in boljših medsebojnih odnosov.

Na oder je stopila tudi predsednica tržaške pokrajine Marisa Teresa Bassa Poropat - pokrajina je namreč ustanovna članica gledališča -. Tudi ona se je dotaknila finančnih težav in se zahvalila vsem, ki so se trudili in se še trudijo za ohranitev tega gledališča. Prepričana je, da vlagati v kulturo je zmeraj pomembna naložba. Poudarila je sodelovanje slovenske in italijanske skupnosti, saj je sezona tako zasnovana, da lahko zadosti potrebam vseh. Nekaj besed je izrekel tudi sekretar Aleksander Zorn, ki je podčrtal, da je gledališče v Trstu središče tukajšnjega slovenstva. Tržaško gledališče ni bilo nikoli nekaj, kar sodi le med Slovence čez mejo. Je kvalitetno, močno in prisotno. Spomnil je, da je bil v tem gledališču v 80. letih dramaturg in kako je bila ta gledališka družina drugačna kot tiste v Sloveniji, bolj požrtvovalna. Zato je prepričan, da bo še tako in da bo gledališče zdržalo kljub težavam. Obljubil je, da bodo naredili vse, da ne

bo kdaj prišlo do tega, da bi zamrlo. "Delajte še naprej, mi vas podpiramo!" je končal svoj nagovor sekretar Zorn. Na petkovem večeru so odprli tudi razstavo obnovljenih lesorezov s kmečkimi motivi, pa tudi gledališkimi prizori umetnika Avgusta Černigoja iz l. 1964, ki so krasili malo dvorano Kulturnega doma. Nujno potreben restavratorski poseg je omogočila družba KB1909, restavriral jih je mojster Edoardo Pirusel. Malalan je v imenu gledališča pozdravil prisotna predstavnika nadzornega sveta KB Karla Devetaka in umetnostnega kritika Joška Vetrha, ki je spremljal restavratorsko delo. Z na novo pridobljenim sijajem bodo Černigojeve umetnine odselej spet krasile tržaški Kulturni dom.

Iva Koršič

Goriška Mohorjeva družba

KNJIŽNA ZBIRKA
2013

Koledar 2013

Mariza Perat
Gorica
Njene zanimivosti in njen čas

Floriana Stefani - Danilo Sedmak
Jadranska oaza

Doris Jarc
Skrivnost none Genovefe
Ilustriral Jana Korečič

V TRŽAŠKI KNJIGARNI V TRSTU
Na kavi s knjigo
v sredo, 28. novembra 2012, ob 10. uri

Multimedijska predstava na Opčinah Obrazi notranje moči so nagovorili mlade

"Zelo sem vesel, da nastopajo naši dijaki na Opčinah, v rojstnem kraju avtorice. Premiera je bila v Mariboru marca lani, gostovali smo v različnih krajih Slovenije, danes pa je tukaj poseben dogodek", je polni dvoran pretežno mladih obrazov spregovoril dr. Ivan Štuhec, direktor Zavoda Škofijske gimnazije iz Maribora, ki je dramatičar in režiser besedilo ter s sedanjimi in nekaterimi nekdanjimi dijaki in profesorji pripravil multimedijski recital meditacij z naslovom *Obrazi notranje moči*. Besedilo je nastalo prav na podlagi knjige *Sto obrazov notranje moči* profesorice in priznane psihologinje Alenke Rebula, avtorice številnih knjig s psihološko tematiko. Kot je uvodoma dejala Lučka Susič,

predstavlja recital meditacij idealno povezavo med tržaškim in mariborskim svetom, je pa tudi prvo gostovanje iz niza predstav

Dr. Ivan Štuhec

mladinskih gledališč v Finžgarjevem domu na Opčinah. Štuhec je občinstvu predstavil zakulisje predstave, saj so jo pri-

pravili lani ob petnajsti obletnici svoje ustanove in je vključena tudi v dogajanje Evropske prestolnice kulture. Nastajala je postopoma. Prvotno je sestavljal besedilo za skupino deklet in fantov, ker pa so vsi ti odpovedali, je bilo treba prilagoditi besedilo za izključno ženske vloge. Iz celotnega besedila se je naposled izluščila ideja štirih letnih časov oziroma štirih različnih karakterjev ženske duše. Štuhec je opozoril še na multimedijski pristop, saj so si v Zavodu prizadevali, da bi naredili predstavo, v katero bi vključili glasbo, besedo in likovno umetnost: "Ponosni smo na to, da je vse nastalo v Zavodu, in si štejemo v čast, da nam je uspelo postaviti predstavo na oder z lastnimi močmi". Meditacija potrebuje uvodni del, preko katerega se sprostimo in odmislimo vse. Tudi zbranost pripomore k vzdušju. Za sprostitev je poskrbel tenorist Benjamin Pregl, ki je ob klavirski spremljavi Primoža Krambergerja zapel šest pesmi, od *Slovenec sem do O sole mio* in *Panis angelicus*. Predstava je doživela vrhunec z multimedijskim recitalom, v katerem se je besedi-

lo prepletalo z glasbo, s petjem, projekcijami, kratkim filmom, z efekti luči in scene. V intenzivnem nastopu štirih deklet, katerih obleke zrcalijo njihovo poslanstvo in vlogo, zaživijo številni odtenki ženskega notranjega sveta. Besedilo je na trenutke lirčno, takoj zatem pa dramatično. Notranja napetost v igrah in v publiku se postopoma stopnjuje. Meditacije zajemajo tako vprašanje dostojanstva kot pravilno smer, ki jo lahko ubere. Vsak gledalec tako najde misel, izsek stavka ali podobo, ki ga nagovori s pozitivnim nabojem, kot na primer "trnje je samo mreža, skozi katero lahko spolzim" ali "samo nedolžni se znajo igrati" ali še "uči se od otroka". Dekleta so se izkazala v mimiki in besednem izražanju ter izpeljale svojo vlogo brezhibno. Scenografija vse. Likovna oprema je celotno predstavo še bolj podkrepila, za kar gre zasluga Nini Palir. Polona Kraner je poskrbela za kostume, za glasbo pa Tadej Kušar. Ob koncu se je psihologinja Alenka Rebula zahvalila dr. Ivanu Štuhcu in vsem sodelujočim.

MŠ

TRST Zasedanje deželne posvetovalne komisije za slovensko manjšino

Naj dežela reši vprašanje vsote devetsto tisoč evrov

Predstavniki slovenske narodne skupnosti, ki sodelujejo v Deželni posvetovalni komisiji, so bili na seji komisije, ki je bila v torek, 13. novembra, v Trstu dokaj složni v prepričanju, da je še prej kot o principu porazdelitve zlasti manjših prispevkov treba zagotoviti naši manjšini tudi letos dosedanja znesek v višini petih milijonov tristo tisoč evrov. Glede na reze, ki prihajajo iz Rima in ki tako ali drugače klestijo sredstva iz zaščitnega zakona, je treba, da dežela opravi 'svojo dolžnost' in po načinu posojila (to v najskrajnejšem primeru) naj manjšinski organiziranosti zagotovi manjkajočo vsoto devetsto tisoč evrov: dejanska razpoložljiva sredstva segajo namreč do vsote štirih milijonov štiristo tisoč evrov. Prav tako bi morala dežela odpraviti dolg za vsoto štiristo tisoč evrov, ki jo je lani odplačala naši manjšini zaradi zmanjšanja finančnih sredstev Berlusconijske vlade: po besedah deželne funkcije Giuseppeja Napolija, ki je na seji zastopal ponovno odsotnega odbornika Elia De Anno, je dejal, da je predstavniki Tondove vlade deželnemu svetniku SSK Igorju Gabrovcu obljubil, da dežela tega denarja ne bo zahtevala nazaj.

Komisija se je sestala zato, da izrazi mnenje glede porazdelitve drugega deleža sredstev iz sklada za podporo dejavnosti ustanov in organizacij slovenske manjšine v letu 2012, ki jih predvideva zaščitni zakon. Dežela je sestavila predlog, ki je nameraval razdeliti razpoložljivih 1,113 milijona evrov med primarne organizacije (800 tisoč) in t. i. manjše ustanove in društva (313 tisoč); v tem okviru ne bi bila letos deležna podpore, zaradi nezadostnih razpoložljivih sredstev, vsa tista združenja, ki so lani prejela prispevek nižji od 5 tisoč evrov. Š to potezo je nameraval deželna uprava, ki sta jo na zasedanju zastopala Giuseppe Napoli in Paolo Slamič, nameniti več sredstev primarnim ustanovam, če le-te imajo zaposlene. V debati je prevladala odločitev, da sedanji čas ni primeren za vnašanje sprememb glede porazdelitve prispevkov, saj naj bi te novosti ustvarjale dodatne napetosti med prizadetimi. Glasovanje o deželnem predlogu je bilo preneseno na prihodnje zasedanje komisije, ki ga bodo sklicali v kratkem; sodeč po izraženih mnenjih, bo takrat prodrl predlog, ki je bil uporabljen lani, ko je obveljalo sorazmerno nižanje sredstev vsem koristnikom. Preložitve razdelitve prispevkov sta

predlagala predsednika SKGZ in SSO, Rudi Pavšič in Drago Štoka, z njima so se strinjali tudi ostali prisotni člani komisije. Po mnenju predsedujočega funkcionarja Napolija lahko dokončno odločitev o tem predlogu sprejmeta le odbornik De Anna oziroma deželna vlada. Deželni funkcionar je predstavnikom slovenskih ustanov izrazil solidarnost za težko obvladljivo stanje, poudaril je tudi, da je protest uslužbencev slovenskih ustanov v sklopu deželne konference za slovensko manjšino meseca oktobra v Gorici prav tako prizadel pristojne na deželi. Napoli pa je pristavil, da je to stanje žal nastalo izključno zaradi klestenj, ki sta jih določila prejšnja in sedanja rimska vlada. Če deželna uprava ne bo zagotovila manjkajočih sredstev, bo morala komisija odločiti na podlagi razpoložljivih 4,4 milijonov evrov, kar so manjšinski predstavniki ostro ocenili. Predsednik Sveta slovenskih organizacij Drago Štoka je izrazil upanje, da dežela pri variacijah k proračunu s kratkim amandmajem dobi manjkajočo vsoto, "ki nam je krvavo potrebna. Naše organizacije ne smejo biti v taki zagati. Taki situaciji nismo bili priča v zadnjih šestdesetih letih", je dejal Štoka, ki

težko sprejema dejstvo, da Rim in dežela FJK drug drugega krivita za sporni položaj financiranja. "Nekdo se z nami poigrava ali pa celo izrablja krizo, da bi manjšino spravil na kolena", je dejal predsednik SSO in ponovno apeliral na mednarodne pogodbe, ki jamčijo odgovornost države do nas, in dejstvo, da se dežela premalo zaveda razloga svoje avtonomnosti. "Veseli smo, da je Italija imela posluš za svoje rojake v Sloveniji, pričakujemo pa, da ima podobnega tudi za svoje državljane slovenske narodnosti". Po mnenju predsednika SKGZ Rudija Pavšiča trenutno zarezovanje v manjšinsko organiziranost "presega normalne logike kriznega trenutka". Naša skupnost ni podjetje, "naša skupnost je taka, kot je: ni rezervne manjšine". Zato mora uspevati tudi v takih pogojih, je bil mnenja Pavšič in kritično presodil vedenje dežele FJK do našega vprašanja. "Politični pristop Dežele do naše skupnosti je bil doslej šibek. Od nje pričakujemo, da končno postane naš zagovornik, naš odvetnik. Potrebno je dvigniti nivo pri najvišjih odgovornih dejavnikih". Kljub temu da je slovenska narodna skupnost temeljni razlog za avtonomnost dežele FJK, je danes šibak člen v pogovorih s pristojnimi sogovorniki. Pavšič je novico iz Rima, da vlada ezulskim združenjem ohrani neokrnjeno vsoto financiranja, vzel za to, da bi pristojne postavil pred višjo odgovornost.

IG

Obvestila

Rojanska župnijska skupnost vabi na srečanje ob Katekizmu katoliške Cerkve v četrtek, 22. novembra, ob 16. uri in nato v nadaljevanju vsak četrtek, v kapeli rojanske cerkve.

Združenje prostovoljcev Hospice Adria Onlus vabijo vabi na predavanje Moč mladih v oporo nemoči bolnih v petek, 23. novembra 2012, ob 17. uri v razstavno dvorano, ki jo je dala na razpolago Zdravna kraška banka, ul. Ricreatorio 2 na Opčinah. Govoril bo g. Marko Čizman. Za morebitne informacije lahko pokličete na tel. št. 3403864889.

Narodna in študijska knjižnica Trst, Kulturno društvo I. Gruden in Kulturno športno društvo Grmada - Jamarski odsek vabijo na predstavitev zbornika Ludwig Karl Moser [1845-1918] med Dunajem in Trstom v petek, 23. novembra 2012, ob 18. uri na sedežu KD Igo Gruden v Nabrežini št. 89. Zbornik bo predstavil dr. Peter Turk iz Narodnega muzeja v Ljubljani.

Klub prijateljskega vabi na srečanje z Meto Starc in Petrom Špacapanom, ki nam bosta prikazala svoje izkušnje: "Med Trstom in Afriko: pogledi na misijonsko medicino", v ponedeljek, 26. novembra 2012, ob 16. uri v Peterlinovi dvorani, ul. Donizetti 3, prvo nadstropje.

Slovensko kulturno društvo Bar-

kovlje (ul. Bonafata 6) vabi na sejem Predbožični čar... (bižuterija, slikanje na porcelano, decoupage, božični okrasji, slikanje na svili, vezenje, slano testo, patchwork, piškoti, dišave in še marsikaj!). Odprtje bo v petek, 30. novembra 2012, ob 20. uri. Za glasbeno kuliso bodo poskrbeli otroci glasbene Kambrce. Urniki sejma: sobota, 1. 12., in nedelja, 2. 12., od 10. do 13. ure; od ponedeljka, 3., do četrta, 6. 12., od 15. do 19. ure. Dne 1. 12. od 10. ure dalje Delavnica za otroke (izdelava torbic pod mentorstvom gospe Morene Forza), 4. 12. ob 15. uri Praznični popoldan, 5. 12. od 15. do 19. ure Sladki popoldan (razstava in ponudba domačih sladici). Toplo vabljeni!

Darovi

Misijonski krožek Rojan je prejel: za slovenske misijonarje: Adelka Vončina 20, Vlado in Erika Modič 20, N. N. 360,37 in Gianni Barabino 25 evrov; za riž otrokom patra Pedra Opeke na Madagaskarju: N. N. 100 evrov. Darove lahko nakažete tudi preko Banke: IBAN: IT22 L089 2802 2010 2000 0086 948 Codice BIC: CCTSIT2TXXX Misijonski krožek Rojan via Cordaroli 29 34135 Trst

Med literaturo, diplomacijo in politiko

Andrej Capuder o svoji prehojeni poti

Andrej Capuder je človek, ki se je v življenju marsikaj naučil in se vsestransko ukvarjal z različnimi dejavnostmi, od elektrotehnike do francoske in italijanske literature, prevajalstva, pisanja in naposled tudi politike. Zato so v Peterlinovi dvorani, v kateri je bil Capuder gost prejšnji teden, imeli ničkoliko izhodišč za zanimiv pogovor, in ker bo konec novembra praznoval visok življenjski jubilej - sedemdesetletnico -, tudi priložnost za pogled na prehojeno pot.

Občinstvu je najprej opisal svojo mladost v družini: mama in oče sta bila profesorja, ki sta s petimi otroki živela v tesnih razmerah. Sam se je rodil leta 1942, ko je usoda zahodne civilizacije visela na nitki. Starši so jih vzgojili v veri, ki ni bila prenapeta. Doživel je "viharishko mladostništvo" in se vpisal na elektrotehniko. Že

po enem letu je ugotovil, da to ni zanj, in čeprav si je vedno govoril, da ne bo postal profesor, je vpisal študij romanistike na ljubljanski univerzi. Tam mu je njegov profesor Niko Košir predlagal, naj prevede Dantejevo Božansko komedijo. Kot je dejal Capuder, "se še danes čudim svoji predrznosti". Če je bil prvi poskus prevoda "čisto za nič", je bil drugi boljši, tretji pa že na zadovoljivi ravni. Tako je leta 1972 objavil celoten prevod, dvajset let potem, z nekaj tisoč popravki, pa je ponovno izšel. Pred nekaj leti je spet popravljena Božanska komedija izšla pri Goriški Mohorjevi družbi. Kot je ugotavljal tokratni gost, se da popravljati in nedogled, ni pa rečeno na bolje. S profesorjem francoščine in romanistike na ljubljanski univerzi, pisateljem romanov, esejev in poezij, prvim slovenskim ministrom za kulturo ter skoraj red-

nim udeležencem Drage je vodil pogovor predsednik Društva slovenskih izobražencev Sergij Pahor. Beseda je tekla o Sovretovi nagradi za Dantejev prevod, pa o latinščini kot pomembnem jeziku in o prevodu španske in francoske poezije. Po Danteju, ko se je že izbrusil v rimah, je začel prevajati Petrarco, doktoriral pa je iz francoskega nadrealizma. Beseda je privedla tudi do politike, Demosove demokratske koalicije in krščanskih demokratov, pa do Ljuzeta Peterleta in neheterogenih skupin, ki niso mogle preživeti. Prisotnim je pri-

poročil knjigo Osamosvojitvena vlada Rosvite Pesek, ki je napisana objektivno. Po Capudrovem mnenju "imamo Slovenci težave z liderji zlasti na desni, saj kdor ne zna delati z ljudmi in nima dobrega tima, v politiki nima uspeha. Naši levi tovariši se v tem bolje znajdejo, zato so nas gladko nosili". Kot prvi slovenski minister za kulturo v novoustanovljeni slovenski državi dve leti sploh ni bral časopisov, da si ne bi

grenil življenja. Nato je politiko malo opustil in postal ambasador v Parizu, kjer je živel štiri leta, zatem pa je bil profesor sedem let. Slovenija se mu je zagnusila, nato je zmagal Janša in so ga hoteli poslati v Sveti sedež, kjer pa je že bil Rode. Capuder je iskreno dejal, da se "sam ni grebel za nobeno mesto. Na začetku je bil vedno proti, naposled pa je omahnil in privolil". Vseeno so ga poslali v Rim, kjer je doživel svojevrstne izkušnje. Že štirideset let piše literaturo, je dejal, in z diplomacijo se zelo dobro sklada.

Šin

Priprava na sinodo (3)

Škofijsko romanje v Sveto deželo

Kmalu smo romarji zagledali Betlehem, mesto kot žive jaslice, posejano na griču z značilnimi palestinskimi hišami. Naš voznik Sami se je tu dobro znašel, saj ima ženo prav iz Betlehema, sam pa je Jeruzalečan. Ime našega hotela Angel se zelo lepo ujema s krajem, "kjer so pastirji prenočevali tisto noč..." In prav na kraju pastirskih staj smo naslednje jutro imeli sv. mašo na odprtem, ker je bila cerkev zasedena; mašo je spremljalo petje, a tudi melodija Svete noči in Glej zvezdice božje. Krasni občutki: praznovali smo

Jezusovo rojstvo v mesecu septembru! Zanimiv je tudi pomen imena Betlehem: v hebrejščini pomeni Hiša kruha, v arabščini pa Hiša mesa. Okolica cerkve Pastirjev je lepo urejena, za kar imajo zaslugo frančiškani, ki z gledno skrbijo povsod, kjer jim je dano vodstvo svetih krajev. "Mir ljudem na zemlji..." so angeli oznanjali pred več kot 2.000 leti. A kje je tu mir? Prav tu, v Jezusovi domovini, te stisne pri srcu; občutiš napetost, ko moraš prečkati mejo in zagledaš mlado vojakinjo s "kalašnikom", ko se ti prikažejo zasedbe: na pale-

stinskem ozemlju velike izraelske naselbine...

Betlehem, Jeruzalem. Tako blizu, tako daleč! Osem metrov visoki zid teče 40 km v dolžino. Vedeli smo, da so razmere v Palestini napete, da si bazi-like in za krščanstvo pomembne kraje lastijo razne veroizpovedi, da so ogledi vezani na urnike ali sploh prepovedani. Ko pa si tam in doživljaš vse na lastni koži, te res strese in predrami: življenje niso sanje, resničnost ni idila. Romarji smo komaj čakali, da bi si ogledali največjo betlehemske dragocenost, to je votlino Božjega rojstva. A tu nas je čakala pra-

va vaja potrpljenja in vzdržljivosti. Že sam vhod v bazi-liko Jezusovega rojstva je ne-navađen. Globoko se moraš skloniti, da vstopiš skozi majhna vrata v veliko bazi-liko. Naš voditelj nam je nanizal zgodovinske, verske in politične

vzroke. Porodila se je misel: Hočeš zagledati učlovečenega Boga, Luč sveta? Prikloni se mu z vso ponižnostjo! Notranjost bazilike je temna, zanemarena, poškodovana od vojaške zasedbe

pred nekaj leti. Dolga vrsta romarjev različnih narodnosti in jezikov se je počasi pomikala naprej po desni strani ladje. Več kot poldruga ura tihe molitve, občudovanja ikon, fotografiranja. Končno smo se po ozkih stopnicah drug za drugim spustili v votlino Rojstva, poklekili in poljubili srebrno zvezdo, ki določa kraj

Jezusovega prihoda na svet. Kako radi bi se tu malo ustavili, a ni bilo mogoče. V tišini in premljevanju smo vsak s svojimi občutki ob izhodu z nasprotnih stopnic na levi strani ladje počakali, da se je naša skupina zbrala v celoti.

/ dalje kl. I.

ČEDAD Nepotrebne težave

Novelli toži Dom, Monai ga brani

V Čedadu se na sedežu številnih slovenskih organizacij v ul. Borgo San Domenico ukvarjajo z neprijetnimi, predvsem pa nepotrebnimi, neutemeljenimi problemi. Deželni svetnik Roberto Novelli (Ljudstvo svobode) je v ponedeljek, 19. novembra, vložil tožbo proti odgovornemu uredniku štirinajst dnevnika Dom msgr. Marinu Qualizzi zaradi obrekovanja, ki naj bi ga ta izvedel v članku z dne 31. oktobra o letošnjem znižanju prispevkov za slovensko manjšino, predvidenih z zakonom 38/01, s strani italijanske vlade.

Zapis, ki je predmet spotike, navaja dejstvo, da je Novelli zabeležil politični uspeh zato, ker si že vrsto let prizadeva, da bi priš-

lo do krčenja financiranja Slovencev v Italiji. V bran priljubljenemu beneškemu duhovniku se je že postavil poslanec v italijanskem parlamentu, odvetnik Carlo Monai. Odločil se je za brez-

Msgr. Marino Qualizza

plačno storitev, ker gre tu po njegovem mnenju "za ustrahovalno dejanje proti prepoznavni kulturni osebnosti in proti svobodi poročanja". Monai bo zagovarjal specifično in motivirano kritiko, ki jo je msgr. Qualizza izrazil glede nedavnih inšpekcijskih pobud pri deželni svetni, s katerimi je Novelli tožil o previsoki višini prispevkov slovenski manjšini in, še huje, dvomil je o koristi njihove uporabe. Solidarnost z urednikom in s celotnim uredniškim odborom je med drugimi že izrazil SSO, ki ocenjuje, da zapis podaja realistično sliko dogodkov, in poudarja, "da se že sedaj pozna, kako bi bila primerna večja previdnost pri obtoževanju t. i. prekomernega financiranja Slovencev v videmski pokrajini". Svet slovenskih organizacij zato javno vabi deželnega poslanca Novellija, naj nemudoma umakne prijavo in naj z uredništvom Doma vzpostavi pozitiven obojestranski odnos v dobro celotne skupnosti v Benečiji, Reziji in Kanalski dolini.

JS

SSk in SSO v podporo msgr. Qualizzi Solidarnostni izjavi

Spoštovani
Msgr. Marino Qualizza – odgovorni urednik Doma
Spoštovano Uredništvo kulturno verskega lista Dom

V imenu Slovenske skupnosti, zbirne stranke Slovencev v Italiji, Vam izražamo vso našo solidarnost in bližino po hudem in neopravičljivem napadu na Vašo svobodo izražanja ter na Vašo trdno pokončnost, s katero branite pravice Slovencev v Benečiji. Nezaslišano je, da se politik in javni upravitelj poslužuje takih metod, ki niso nič drugega kot golo ustrahovanje, ki nima nobene zveze z demokratičnim soočenjem, še manj pa s primernim odnosom do priznanih in zaščitene narodnih manjšin, kakršno predstavljajo Slovenci v videmski pokrajini. Stranka Slovenska skupnost se

Vam zahvaljuje za Vaše požrtovvalno delo, s katerim ohranjate živo narodno zavest in si prizadevate za pozitivne vrednote, ki jih je v današnji družbi zmeraj manj.

Slovenska skupnost Vam stoji ob strani in ostaja na razpolago za katerokoli pomoč.

Za SSK: Damijan Terpin, deželni tajnik, Fulvia Premolin, deželna predsednica

SSO / Novelli naj umakne tožbo in začne raje dialog

Svet slovenskih organizacij izraža bližino in vso solidarnost z odgovornim urednikom štirinajst dnevnika Doma, z msgr. Marinom Qualizzo, in s celotnim uredniškim odborom. Prijava zaradi obrekovanja, ki jo je prejšnji teden vložil deželni poslanec Roberto Novelli, je hudot dejanje, ki gre proti svobodi

poročanja. Svet slovenskih organizacij ocenjuje, da članek, ki je bil objavljen 31. oktobra, ne obrekuje Novellija, temveč podaja realistično sliko dogodkov. Rez prispevkov iz zakona 38/01, ki so namenjeni javnim ustanovam za vidno dvojezičnost ter gospodarskemu razvoju Benečije, Rezije in Kanalske doline, bo imel hude posledice. Pri tem pa je potrebno še upoštevati, da smo vsi skupaj v hudi gospodarski krizi, ki jo še posebno občutijo manj razvita področja. V tem smislu je pravilno navedeno, da se sedaj že pozna, kako bi bila primerna večja previdnost pri obtoževanju t. i. prekomernega financiranja Slovencev v videmski pokrajini. Svet slovenskih organizacij javno vabi deželnega poslanca Novellija, naj nemudoma umakne prijavo in naj z uredništvom Doma vzpostavi pozitiven obojestranski dialog, kar bo dobro za celotno skupnost v Benečiji, Reziji in Kanalski dolini.

Čedad / Cerkev Santa Maria dei Battuti

Razstava Odprta obzorja

Do 2. decembra bo v cerkvi Santa Maria dei Battuti v Čedadu na ogled razstava Odprta obzorja – Umetnost 20. stoletja med Italijo in Slovenijo, ki jo prireja Kulturno društvo msgr. Ivan Trinko in čedajska občina v sodelovanju s SKGZ, KB 1909, z ZSKD, Inštitutom za slovensko kulturo in Beneško galerijo. Na njej lahko občudujemo dela slovenskih umetnikov iz 19. in 20. stoletja, kot so Albert Sirk, Veno Pilon, Ivan Čargo, Avgust Černigoj, Tone Kralj, Milko Bambič, Lojze Spacal, Anton Zoran Mušič, Bogdan Grom,

Robert Hlavaty, Paolo Petricic, Hijacint Jussa idr.

Povsod prisotne finančne zagonetke

Kdo bo plačal učiteljico slovenščine v Kanalski dolini?

Začetek šolskega leta je že precej za nami, v žepih naše mladine je že kar nekaj ocen in preizkušenj znanja, v Kanalski dolini pa se porajajo "nove" težave s poučevanjem slovenskega jezika. Slovenski ljudje v tem prostoru največ pričakujejo od šolskega zavoda Bachmann s Trbiža.

Pouk slovenščine, ki se je v preteklih letih končno uveljavil v tej dolini pod vplivom novega evropskega vzdušja, tudi letos financira Gorska skupnost za Huminsko, Železno in Kanalsko dolino, poteka pa v otroških vrtcih in osnovnih šolah od Ukev do meje s Slovenijo in Avstrijo. V srednjih in višjih šolah torej tudi letos ni

slovenščine, pod vprašajem pa je prihodnost že obstoječih tečajev. Ravnatelj trbiškega zavoda Antonio Pasquariello razlaga, da njegova ustanova ni prejela prispevka Republike Slovenije za enotedensko uro poučevanja slovenščine v vseh razredih srednje in prvih dveh razredih višje šole, da pa bodo "v vsakem primeru lahko aktivirali tečaj s prispevki dežele Furlanije Julijske krajine za manjšinske jezike ali v sodelovanju s kulturnim središčem Planika". Pasquariello utemeljuje nujnost slovenskega tečaja na zavodu Bachmann z dejstvom, da naj bi v prihodnosti aktivirali t. i. razred Alpe Adria. Je sicer že v stiku s šolami iz Kranjske Gore in

z Jesenic, "s pomočjo kolegic bomo našli mladega učitelja, ki bo sodeloval na tej poti". O tej temi je spregovoril tudi župan občine Naborjet-Ovčja ves Alessandro Oman. Gorska skupnost je lahko tudi letos poskrbel za plačo učiteljice slovenščine v Kanalski dolini preko sredstev za krajevne različice slovenskega jezika, a rešitev ni trajna, saj ne gre za fond, namenjen poučevanju knjižne slovenščine. Oman in kolegi so zato predlagali deželi, naj neposredno financira šolski zavod ali naj za denar zaprosi na ministrstvu za šolstvo, kjer pa se že tako ukvarjajo z resnimi težavami.

JS

VIDA VALENČIČ

KO SE DOTAKNEŠ OSEBE

Učbeniki druge ali tretje roke in beli teden

Danes je sončen dan. Vse pogosteje razmišljam, naj svoje vrstice obrnem v pozitivno smer. Morda me sociološka formacija še vedno vodi v analizo družbenih pojavov do potankosti, vsi pa dobro vemo, da je pretirana doza analize vendarle kvarna. Vsaj za človeka, ki si ne trudi postavljati celo sosledje vprašajev za jutrišnji dan. In vse dni zatem.

V teh dneh imam v rokah knjigo, katere protagonista je nekdanji španski mladenič današnjega časa. Vse življenje se je boril, da bi se otresel lepljivega občutka, da v določenem prostoru ni ma kaj iskati. Tudi v odraslih letih, tudi z redno zaposlitvijo, se nikoli ni mogel otresti občutka, ki ga je še kot otrok nosil v sebi. Takrat si ni znal razlagati, zakaj se kad v domači kopalnici ne more popraviti, zakaj je vlažni madež v kuhinji večno prisoten, zakaj ne more tudi sam šolskih knjig enostavno kupiti v trgovini, ne pa, da guli stare knjige druge ali tretje roke, ki jih mama odkupi od druge mame, v podobni kuhinji, kot je njihova. Profesorico, ki se je v razredu drla nanj zaradi knjige brez platnice, bi bil najraje opljuval. Sledim njegovemu navidezemu družbenemu "vzponu", dotaknem se njegovega občutka krivde, ki se mu je vrasel v meso ob očetovih besedah:

"Mislim, da je navsezadnje prav, da sem imel v življenju tako smolo. Brez nje bi tvoje današnje sreče ne bilo. Nikoli bi si ne upal zapustiti družinskega obrata in se izseliti v velemesto. Vidiš, da je bila moja nesreča navsezadnje osnova za tvojo srečo?"

Sledim doživljanju tega mladega moškega, razmišljam o nonotu, ki si v življenju ni vzel enega samega dneva dopusta, dotaknem se

doživljanja svojega moža, ki do odraslih let ni vedel, kaj je to omara, namenjena samo tebi. Ravno tako šele ob tem branju razumem dostojanstveno jezo, ki jo je mož občutil v šoli, ko je profesorica v razredu javno rekla, da gre lahko tudi sam na beli teden, ker bo zanj plačala šola. Že isti trenutek je v sebi prisegel:

"Veste kaj, če morate že to javno razglašati, potem bom kar ostal v šoli, mar mi je za vaš beli teden!"

Šele zdaj razumem, kako se lahko v meso in srce današnjega moškega zariše celoživljenjski trud njegovega očeta. Vidim ga v očeh in besedah svojega očeta, ki ne bo slike utrjenega očeta po napornem delovniku nikoli mogel pozabiti, vidim ga v izrazu, ko mož (ne) govori o svojem očetu, očetu, ki je bil na ladjah in so ga otroci spoznavali samo v tistih nekaj tednih, ko se je vračal domov med eno čezoceansko plovbo in drugo.

Včeraj sem srečala prijatelja, ki je pravkar izgubil (še mladega) očeta. Povedal mi je, da je že v bolnišnici razumel, kako kmalu se bo njegova sveča upihnila.

"Namesto njega sem na njivi posadil vse to, kar sam ni mogel. Potem sem mu želel o tem spregovoriti, o pridelku, pa za nobeno ceno me ni želel poslušati. Danes razumem, kako ni želel več misliti, na vse to, kar bo. V tem življenju, ki ga je sam zapuščal".

Razmišljam o očetih, o njihovem doživljanju življenjske poti svojih otrok. Koliko poguma si moraš v srcu nagraditi, da ti uspe gojiti predvsem zaupanje v jutrišnji dan v razburkanih časih, kako nemočen se lahko počutiš ob težavah, ki jih morda ne razumeš, ker so drugačne od tistih, s katerimi si se v mladosti moral sam soočiti? Kaj ti lahko predstavlja svojega otroka prvič v življenju doživljati kot odraslega moškega/ženskega?

Dragocena pridobitev za Beneške Slovence V Špetru nov Kulturni dom

Res je, da se Slovenci v Benečiji dan za dnem ukvarjajo z velikimi težavami in preizkušnjami, katerih vzroki tičijo v desetletjih temne zgodovine. Potrebno pa je priznati, da preizkušnje novega časa rojaki na Videmskem sprejemajo z obnovenimi močmi in veliko energije. Novosti na izobraževalnem in kulturnem področju, ekonomski projekti in čezmejno sodelovanje ter vizija lokalnega razvoja na podlagi domačinov so svetli znaki.

Špetar bo kmalu imel novo večnamensko središče v poslopju nekdanje Gorske skupnosti, v katerem začasno domujejo nekatere razrede dvojezične šole. Opiramo se na besede deželnega svetnika Slovenske skupnosti Igorja

Gabrovca, ki je po ogledu strukture povedal: "Formalno naj bi šlo za etnografski muzej in kulturni center krajevnih slovenske narodne skupnosti, že na prvi pogled pa je vsem jasno, da gre za sodobno zamišljeno strukturo, ki bo obogatila dejavnosti in ponudbo širšega prostora Nadiških dolin". Gabrovcu je dobrodošlo v Benečiji izrekel funkcionar Gorske skupnosti Ter, Nadiža in Brda Miha Coren, ki je odgovoren za potek gradbišča. Štiristopetdesetisoč evrov vredno investicijo skoraj v celoti krije deželni prispevek iz 20. člena deželnega zaščitnega zakona št. 26 iz leta 2007, ostane pa prihaja iz sklada za gorato območje. Novo strukturo bodo upravitelji umestili v širši društveni in kulturni kontekst, ki ga že

danes krasi udeleževanje mnogih, zlasti v Špetru in Čedadu.

Gabrovca je priložnostni obisk izkoristil tudi za vprašanje o stanju dvojezične šole, katere pouk poteka redno, vendar razpršeno po mestu. Gošta z Dežele skrbi tudi počasna ustanovitve naslednikov Gorske skupnosti, ki se na Videmskem preobraža v Zvezo goratih občin. Na sedežu Gorske skupnosti se je sestal z njenim sedanjim upraviteljem Giuseppejem Sibauom, delovanje Lokalne akcijske skupine-GAL Torre Natisone pa je spoznal z direktorjem Guglielmom Favijem. "Ob vsem tem moramo še posebej skrbeti, da bodo nove Zveze občin brez oklevanja prevzele šafetno palico starih goratih institucij tudi na področju zaščite in promocije slovenskega jezika in krajevnih narječij", je poudaril Gabrovca.

JS

Zahvalna nedelja v Štandrežu

Lepa tradicija ostaja živa

Praznovanje zahvalne nedelje je bilo v Štandrežu vedno zelo slovesno. Vas je bila izrazito kmečka in večina prebivalstva se je dobro zavedala,

puran, ki je simbol štandreške skupnosti. Čeprav letošnje vreme, z dolgim sušnim obdobjem, ni bilo posebno naklonjeno, so bili pridelki kar bogati. Nedelja, 18.

Foto DP

novembra 2012, se je začela s slovesno sveto mašo, ki jo je daroval domači župnik Karel Bolčina. Zahvalil se je vsem, ki se vztrajajo na svoji zemlji in pridelujejo ze-

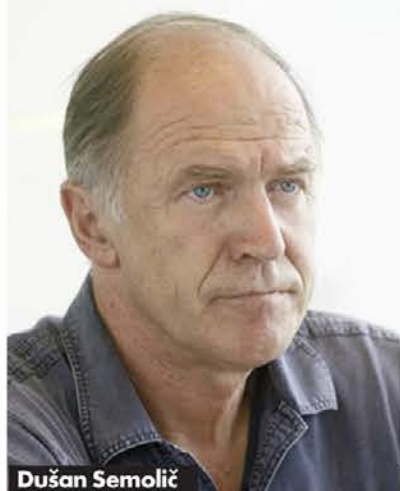
lenjavo, ki je potrebna za naše preživetje. Opmnil nas je, da moramo spoštovati naravo, ki nam nudi razne dobrate. Pri darovanju je lepo število otrok prineslo pred oltar domače pridelke. Štandreški otroci so letos tudi darovali razne šolske potrebščine za vrstnike, ki si tega ne morejo privoščiti. Po slovesni zahvalni pe-

smi so se številni udeleženci svete maše preselili na trg pred cerkvijo, kjer je domači cerkveni zborček, pod vodstvom Lucrecije Bogaro, zapel nekaj pesmi. Sledil je blagoslov kmečkih pridelkov, koruznega kruha in domače vinske kapljice. Blagoslovljene vode so bili deležni tudi traktorji, ki so napolnili spodnji del obnovljenega trga. Sinovi kmetovalcev, ki so voz pripravili, so nato razdeljevali med udeležence slovesnosti blagoslovljen koruzni kruh in domače vino.

Kandidata za novega predsednika države poskušata pridobiti okoli 200.000 volivcev

Demonstracije in protesti sindikatov

Demonstracije zoper vladno politiko varčevanja, ki so jih prejšnjo soboto v Ljubljani pripravile tri sindikalne centrale, so očitno imele prikrito dvojno vlogo in namen. Govorci so udeležencem razlagali stiske in krivice, ki se v obdobju krize dogajajo mnogim

Dušan Semolič

državljanom, tudi otrokom, ki so lačni, vsem pa naj bi pohlepni kapital, pa tudi vlada, odvzela dostojanstvo. Dušan Semolič, najbolj vpliven sindikalist in močna osebnost v taboru politične levice, sicer po funkciji dolgoletni predsednik Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, je zatrjeval, da so socialne in druge razmere v Sloveniji tako slabe, da jih lahko ocenimo kot kolonizacijo 21. stoletja.

Dogodki so se sprevrgli v nekakšen politični miting, ki je glede na obnašanje posameznikov in skupin udeležencev, zlasti pa po besedah in vzklikih iz jezika skrajnežev, spominjal na vzorce in primere iz časov prejšnjega režima. Nihče od nastopajočih ni povedal, kako bi po mnenju sindikatov premagali krizo, in tudi tega ne, da so zahteve za ohranitev življenjske ravni, kakršno smo imeli nekdanj, neuresničljive, ker zanje država nima materialnih možnosti. Dušan Semolič, Branimir Štrukelj in Mateja Kožuh-Novak pa so v

svojih nastopih zlorabili namen demonstracij na ljubljanskem Kongresnem trgu. Z le-teh naj bi po uradnih zatrjevanjih vladi poslali opozorila in zahteve, naj odpravi krivice, ki so jih po trditvah sindikatov povzročili vladni varčevalni ukrepi. Prizadeti so in trpijo delavci, upokojenci, dijaki, študenti in drugi sloji prebivalstva.

Trije sindikalni funkcionarji so za krivce hudih socialnih razmer razglasili sedanjo oblast in Janeza Janšo. Nasploh naj bi bil za vse tegobe v državi kriv Janez Janša, češ da ni sposoben upravljanja države. Mateja Kožuh-Novak se je z visoko dvignjeno pestjo obregnila tudi ob Cerkev in kritizirala tiste Slovence, ki žalijo dr. Danila Türka, ki da je sposoben, uspešen in

ponavljanje tistega, kar pričakuje in si želi ideološko in politično neobremenjen del volivcev in javnosti, da je namreč potrebno doseči sporazum med elitami, ki odločajo o državi, o njihovi skupni volji in delovanju za premaganje krize in za zagotovitev zanesljive prihodnosti države. Kot je v katoliškem tedniku Družina zapisal moralni teolog in publicist dr. Ivan Štuhec, pa bo moral Borut Pahor (to pa velja tudi za njegovega tekmeca dr. Danila Türka) v drugem krogu predsedniške kampanje volivcem in sploh vsem državljanom povedati, kako vidi prihodnost slovenske države in njene suverenosti.

Sedanji predsednik Slovenije v drugem krogu soočen s sokandidatom za najvišji položaj v državi, Borutom Pahorjem, nastopa bolj odločno, bolj prepričljivo in v bolj živahnem

kampanje dr. Danilo Türk razlaga svoje poglede in stališča o zasnovah pravne in socialne države, kakršni naj bi se razvijali pri nas, ter dokazuje, tako pravi, poizkuse izvršilne oblasti na čelu z Janezom Janšo, da si podredi institucijo predsednika države. Prizadeva si nadalje za dogovor o umiku zahteve za razpis dveh referendumov, ki sta nepriljubljena, ker bi povsem blokirala sprejemanje reform. Če bo dr. Danilu Türku pri tem uspelo, s soglasjem in sodelovanjem njegovega največjega privrženca Zorana Jankoviča in njegove stranke Pozitivna Slovenija, bi se lahko volivcem predstavil kot rešitelj krize in kot najbolj zaslužen za premagovanje drugih težav v Sloveniji. Zmaga sedanjega predsednika države ali pa Boruta Pahorja pa je precej odvisna tudi od števila volivcev, ki bodo glasovali. Domnevno je okoli 200.000 tistih, ki so v prvem krogu obljubili, da bodo volili, a tega niso storili. Zdaj jih snubita oba kandidata za prihodnjega predsednika države, vendar negotovost o njihovi udeležbi in o tem, za koga bodo glasovali, ostaja.

V turbnem ozračju Slovenije lahko ponudi trenutek olajšanja in sproščenosti nova pesniška zbirka z naslovom *Živeti, ljubiti in oditi*. Neža Maurer, časnikarke, urednice, predvsem pa pesnice. V slovenski in angleški izvedbi jo je izdala Celjska Mohorjeva družba. Neža Maurer je izdala več deset knjig poezije za otroke in odrasle, za svoje ustvarjalno delo in uspehe pa je prejela veliko število nagrad in priznanj. V uvodni besedi k zbirki je dr. Miha Pintarič zapisal, "da ima pesnik eno življenje več od navadnega človeka. Pravi pesnik je samotni popotnik, kar pa ne pomeni, da ne vidi sočloveka, potrebnega pomoči. Stori, kar je treba, in gre dalje". Lepe misli, nasprotno pozivu pesnika Ervina Fritza, ki je v mariborskem časniku Večer zapisal, "da je pri urešnjevanju novih visokih ciljev v naši državi treba najprej zavzeti ulico".

Marijan Drobež

demokratično usmerjen predsednik naše države. Kar zadeva kampanjo za drugi krog predsedniških volitev, pa ni zanesljivo, ali bo Borut Pahor, ki je zmagal v prvem krogu, dosegel največ glasov tudi v drugem krogu volitev, s čimer bi postal novi predsednik Slovenije. Po mnenju političnih analitikov naj bi bila za Pahorjev presenetljiv ponoven politični vzpon najbolj zaslužna njegov populizem, to je besednjak, všečen javnosti, ter vztrajno

slogu, kot pa mu je to uspevalo v kampanji za prvi krog predsedniških volitev. Ob tem pa sedanji državni poglavar ponavlja trditve, da so za njegov poraz v prvem krogu volitev bili najbolj odgovorni časnikarji, njihove manipulacije in zvijačnosti. Nekdanji predsednik Slovenije Milan Kučan pa je opozoril, da sedanji državni poglavar do sedaj ni imel priložnosti povedati, kakšni so bili njegovi uspehi, doseženi v prvem mandatu. V tem obdobju

Kulturni dom v Bovcu Bogastvo dediščine na Bovškem

V dvorani Kulturnega doma v Bovcu so odprli razstavo *Obrazi dediščine - Naše kulturno bogastvo* projekta vrednotenje nesnovne kulturne dediščine - Cultural Capital Counts, za katerega so dobili evropska razvojna sredstva. Z odprtjem razstave in s prireditvijo, s katero so nakazali tudi vi-

delili tudi priznanja društva in tudi Turistične zveze Slovenije. V soboto, 20. oktobra, je TD Bovec slovesno sklenilo triletni projekt, katerega cilj je bil predstaviti dosedanje in predlagati prihodnje delovanje prostovoljne društvene dejavnosti pri razvoju turizma. Poudarek je bil na izboljšanju ekonomskega stanja

va Metka Belinger, sodeluje pri projektu 10 evropskih regij iz šestih držav. Menijo, da je bilo doslej premalo poudarka prav na ohranjanju take dediščine, kjer se vključujejo domačini in povečuje turistična privlačnost regije za obiskovalce Bovškega. Podčrtala je, da "pričujoča razstava ne bi bila popolna brez vsebinske pomoči priznanih strokovnjakov s področja etnologije, prof. dr. Naška Križnarja, dr. Vita Hazlerja, prof. dr. Janeza Bogataja in dr. Barbare Ivančič Kutin; na področju geografije in arhitekture ter splošnega spoznavanja Bovškega pa

ne skupine in jim izrekel še nadaljnjo podporo pri delu in poudaril pomembnost projekta. Ta pa ne bo zaživel, če predmete in dediščino zopet ne povzamejo prebivalci sami - se z njo ne poistovetijo. Vsak kraj in njegova dediščina je zelo bogata in edinstvena. Župan Siniša Germovšek, ki je tudi sam zgodovinar, je projekt veskrozi podpiral in podčrtal, da ga je treba še nadgraditi, ter pri tem pohvalil že dosedanje projektne skupine in njeno delo.

Projektalna skupina je pripravila in izdala brošuro, ki bo nesnovno kulturno dediščino ubesedila za široko javnost. Prijetnim zvokom starih melodij, ki jih je Klavdija Škander izvalila iz harmonike, je sledil kratek kulturni program. Glavno besedo so dobili člani turističnega krožka OŠ Bovec. V narečju so ponazorili, kako se "B'čan" m' najo pu buško". Prisotni so si lahko ogledali posebnosti dediščine, npr. seznam hišnih imen; tega dopolnjujejo. V avli Kulturnega doma je bila tudi skromna pogostitev ob bovških dobrotah, ki so jih pripravile članice društva *Od ovce do izdelka*. Tako je prireditev potekala še naprej bolj po domače, ob glasbi mladega harmonikarja iz Sekcije harmonikarjev nižje glasbene šole. Pri pripravi prireditve so sodelovali člani KD Golobar in Sekcija mladih TD Bovec.

MM

Utrinek z razstave

zijo turističnega razvoja, je Turistično društvo Bovec končalo letošnja praznovanja ob 120-letnici ustanovitve. Ob tej priložnosti so zaslužnim članom po-

in na kakovosti življenja z oživitvijo ponudbe nematerialnega bogastva: tradicije, znanja in spretnosti ter šeg in navad. Kot je povedala predsednica društva

Kratke

Zunanji minister Karl Erjavec je povabil papeža Benedikta XVI. v Slovenijo

Zunanji minister Karl Erjavec je drugi dan obiska pri Svetem sedežu ob obeležitvi 20. obletnice diplomatskih odnosov med državama papeža Benedikta XVI. povabil na obisk v Slovenijo. V krajšem pogovoru s papežem je minister poudaril vlogo in pomen podpore Vatikana ob osamosvojitvi Slovenije.

"Sveti sedež je bil eden prvih, ki je priznal samostojnost Slovenije in to hkrati priporočil drugim državam", je ob koncu dvodnevne obiska v telefonski izjavi za STA dejal minister Erjavec in pojasnil, da se je za to papežu tudi zahvalil.

Minister je med obiskom o odnosih med državama podrobneje spregovoril s sekretarjem Svetega sedeža za odnose z državami Dominicom Mambertijem. Sogovornika sta ugotovila, da so odnosi med državama prijateljski, čeprav ostaja nekaj vprašanj še odprtih.

Eno takšnih je vzpostavitev vojaškega ordinariata. Minister Erjavec je sogovorniku pojasnil, da v sedanji krizi v Sloveniji, ko je treba zagotoviti osnovno delovanje države, njegova vzpostavitev ne bi bila sprejeta pozitivno.

"Temu vprašanju sicer nisva namenila veliko pozornosti. Ministra

Mambertija je bolj zanimala finančna situacija v Sloveniji in pojasnil sem mu, da smo v težkih razmerah in da tudi napovedi za leto 2013 glede gospodarske rasti niso najboljše", je dejal minister Erjavec. Dotaknila sta se tudi vprašanja vračanja slovenskih umetnin, ki so zdaj v italijanski lasti. "Tudi Sveti sedež podpira naša prizadevanja, da bi se umetnine vrlele tja, kjer so bile, večinoma v cerkve", je dejal minister Erjavec. Na vprašanje, ali je Sveti sedež že ukrepal pri italijanskih oblasteh in ali ima Slovenija kakšno zagotovilo, da bodo umetnine vrnjene, je minister dejal, da je težava ta, da Italijo vodi tehnična vlada, ki teh odločitev ne želi sprejemati. Enako velja tudi za financiranje slovenske manjšine v Italiji. Minister Erjavec je povedal, da je italijanskemu ministru za zunanje zadeve Giulianu Terziju poslal pismo, v katerem ga je pozval, naj vlada vendarle zagotovi ustrezno financiranje manjšine. Na vprašanje, ali so bile tema pogovora tudi finančne težave mariborske nadškofije in ali je sekretar Mamberti morda napovedal kakšno finančno pomoč nadškofiji, je minister Erjavec odvrnil, da te teme niti sekretar Svetega sedeža niti sam nista odprla, da pa zadeva, ki je v Sloveniji močno odmevala, za Vatikan zagotovo ni končana.

Sogovornika sta se dotaknila še krize v Siriji in Libanonu ter odnosov med Slovenijo in Hrvaško, pri čemer je minister Erjavec poudaril, da Slovenija ne zavira približevanja Hrvaške Evropski uniji, da pa pričakuje, da bo izpolnila zaveze, ki jih je podala.

Minister Erjavec je vatikanskemu sekretarju predstavil tudi slovensko pobudo za svet brez genocida in kandidaturo v svet Združenih narodov za človekove pravice v obdobju 2016-2018. Minister je pojasnil, da na oboje v Vatikanu gledajo pozitivno.

Mamberti bo na Erjavčovo povabilo prihodnje leto obiskal Slovenijo, glede papeževega obiska pa je, tako minister Erjavec, vse odvisno od njegovega urnika.

Minister Erjavec se je sestel še z ministrom za zunanje zadeve Suverenega malteškega viteškega reda Jeanom-Pierrom Mazeryjem. S sogovornikom sta poudarila pomen 20. obletnice vzpostavitve diplomatskih odnosov in se zavzela za nadaljnjo krepitev sodelovanja med Slovenijo in Suverenim malteškim viteškim redom.

Gledališka skupina KD Brce v gosteh v Braniku in Vipavi

V soboto, 24. novembra 2012, ob 19. uri, bo v Kulturnem domu v Braniku gledališka skupina KD Brce iz Gabrovice pri Komnu uprizorila komedijo Mira Gavran Vse o ženskah. Režija Minu Kjuder in Sergej Verč. Ista skupina bo omenjeno predstavo prikazala tudi v nedeljo, 25. novembra 2012, ob 16. uri v Kulturnem domu v Vipavi.

Lavričeva knjižnica Ajdovščina vabi na ogled filmov Marjana Batagelja

Iz bogatega filmskega repertoarja Marjana Batagelja so izbrali nekaj filmov, ki jih bodo predstavili v naslednjih mesecih. Cikel njegovih filmov so poimenovali Gibljive slike Vipavske doline. Prva filmska predstavitev bo v torek, 27. novembra 2012, ob 18.30, v prostorih Lavričeve knjižnice Ajdovščina, na Cesti IV, prekomorske 1. Za začetek bo ogled dveh kratkih filmov, ki ju je pripravil za promocijo Vipavske doline.

Grad Dobrovo v Goriških Brdih / Sozvočenja 2012

V letu 2005 je Javni sklad RS za kulturne dejavnosti uvedel nove zborovske revije imenovane Sozvočenja. Zbori se na regijskih Sozvočenjih, ki jih bienalno organizirajo izpostave Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti po Sloveniji, predstavijo s tematskimi sporedi po lastni izbiri. Tematski koncerti spodbujajo zore k iskanju novih idej, odkrivanju različnih repertoarjev in avtorjev. Najboljši zbori z regijskih revij se bodo predstavili na sklepnem koncertu v veliki dvorani Konservatorija za glasbo in balet v Ljubljani, 8. decembra 2012, v počastitev svetovnega dneva zborovskega petja. Tak koncert izbranih zborov s tematskimi sporedi bo v nedeljo, 25. novembra 2012, ob 18. uri na Gradu Dobrovo.

Izzivanja in madeži

Komu izstaviti račun?

Pred kratkim je založba Berton d. o. o. v Kranju izdala zanimivo knjigo z naslovom *Komu izstaviti račun?* in s podnaslovom *Izzivanja in madeži*. Knjigo, ki ima 612 strani, je napisal dr. Julij Bertoncelj. Avtor spada med redke slovenske poznavalce novejših zgodovine RS. Zato mu je uspelo na izredno zanimiv in argumentiran način podati zgodovinska dejstva in okoliščine, ki so Slovenijo in Slovence spremljale od leta 1941 do današnjih dni. Problematiko obdeluje brez prizanesljivosti, sooča se z resnico, išče vzroke in analizira posledice, obračunava s hipokrizijo in špekulacijami političnih elit, ki so zavedle slovenski narod v stanje, v katerem se komaj še vidi dostojnost, že vsakodnevno se čuti tolikokrat pohojena osamosvojitve, kjer se vse spreminja v ukane, lastno nasprotje in v pravi posmeh prvotnim idealom slovenskega naroda. Avtorju je uspelo zbirati in analizirati vzroke ter posledice sedanjega stanja. Veliko pozornost je namenil dnevu spomina, ki ga slavimo vsako leto 23. avgusta. Pri tem je celovito podal bistvo in zmote vseh totalitarnih režimov. Avtor spada med slovenski znanstveni izvor, znaten del življenja je deloval na ljubljanski univerzi, pred tem na Tehnični univer-

zi v Berlinu, po doktoratu pa na Stanfordu in MIT-u, v ZDA in veliko tudi v slovenskih gospodarskih proizvodnih in drugih sistemih. Poslovno sodeluje z najbolj aktualnimi poslovnimi sistemi v EU in ZDA. Morda bi kdo imel pripombo na naslov knjige. Navadno izstavimo račun naročniku. V tem primeru pa imamo opraviti s številnimi družbenopolitičnimi dogodki in spremembami, ki jih je doživljal slovenski narod. V knjigi bomo spoznali tudi številne okoliščine in dogodke, kako je bilo v letu 1941 in kasneje. Zanimivi so dogodki pakta in sodelovanja med komunisti in nacisti, zlasti v letu 1939, ko sta dne 23. 8. 1939 Stalin in Hitler podpisala sporazum o sodelovanju in nenapadanju. Pakt je imel še strogo varovano skrivnost o delitvi Poljske med Nemčijo in takratno Sovjetsko Zvezo v razmerju 50:50 %. Nikjer še nismo zasledili, da so v Trbovljah najbolj zavedni rudarji praznovali delavski razred oz. praznik dne 1. maja 1941 že v sprevedu, skupaj z delavci – komunisti in nemškimi nacionalsocialisti, seveda pod rdečimi plapolajočimi zastavami, s kljukastim križem ter s srpom in kladivom. Podobno je bilo tudi drugod (citat na str. 141). Do 22. junija 1941, ko so nemške če-

te vkorakale na območje SZ, se ni smelo govoriti ali kritizirati komunizma niti nacizma, ker sta imela Hitler in Stalin zgoraj omenjeni sporazum. Šele po napadu Hitlerja na Stalina so jugoslovanski in slovenski komunisti z vso silo ožigosali nemškega agresorja. Sicer so znane manifestacije iz meseca marca 1941, ko sta takratna Kraljevina Jugoslavija in Nemčija podpisali sporazum o sodelovanju in nenapadanju. Nekaj dni zatem pa so po beograjskih ulicah sledile demonstracije z vzkliki: "Bolje rat, nego pakt". Sledila je okupacija Kraljevine Jugoslavije od strani nacistične Nemčije, dne 6. 4. 1941. Omenjene dogodke bodo morali še analizirati in strokovno predstaviti nevtralni zgodovinarji.

Avtor je znal celovito argumentirati osebe, dogodke in udeležence NOB, osamosvajanja Slovenije 1991 itd. Zato velja razmisliti, da bi gradivo Bertonceljeve knjige natisnili v ustrezni in zgoščenih oblikah glede na ugotovitve, dejstva in posledice, ki smo jih v Sloveniji doživljali od leta 1941 do današnjih dni. Sicer pa je dr. Bertoncelj na izredno razumljiv način podal, poleg navedenih zgodovinskih in političnih dogodkov, še praktična razmišljanja, sugestije in navodila kako pisati, založiti in izdati knjigo ali drugo publikacijo. Zlasti prvih 60 % vsebine knjige bi bilo koristno prevesti v angleščino in druge jezike, da bi bralci spoznali vsebino, težo, posledice in druge okoliščine zgodovinsko-političnih dogodkov od leta 1941 do današnjih dni.

Gabrijel Devetak

Slovenija / Tri različne raziskave na področju šolstva

Slovenski učenci v splošnem ne marajo šole

Psiholog Kristijan Musek Lešnik je predstavil rezultate treh različnih raziskav in mednarodnih primerjav na področju osnovne šole. Najbolj skrb vzbujajoče se mu zdi, da večina primerjav kaže, da otroci v Sloveniji ne marajo šole oziro-

govih besedah skrbi. "Ko govorimo o obremenjenosti, so pa učenci v Sloveniji v špiči med evropskimi državami. Po drugi strani imam občutek, da šola ni tako težka", je dejal Lešnik, ki je zato izrazil bojazen, da "jim je šola preprosto od-

vega rezultata. Večja količina delovnih zvezkov je namreč povezana s slabšimi rezultati znanja, kar po njegovem kliče po temeljitejši in globlji analizi.

Mednarodna primerjava nekaterih normativov in kazalnikov kakovosti v osnov-

nih šolah kaže, da se razmerje na splošno izboljšuje, saj je vedno manj učencev na učitelja. "Smo država z največjim številom učencev v razredu. Če bi povečali razred za dva učenca, bi bili država z najbolj neugodnim razmerjem učitelj/učenec v Evropi, smo pa izrazito nadstandardni pri delovnih obremenitvah učitelja", je

poudaril Musek Lešnik. Zato je prepričan, da pri normativih in standardih ni več manevrskega prostora. Kakršni koli ukrepi pa naj bodo, kot pravi, skrbno pretehtani. Prav tako je prepričan, da slovenska šola v tem trenutku ni v tako dobri zmogljivosti, da bi lahko prestala bistvene posege brez tveganja za zdrsk kakovosti.

Pilotska študija, ki je v letih 2010/11 zajela samo 68 osnovnih šol oziroma 15 odstotkov šol na Slovenskem, ki so na svojih spletnih straneh objavile podatke o nacionalnem preverjanju znanja, bo objavljena v novembru.

ma da je delež tistih, ki v šolo hodijo z veseljem, precej nižji kot v državah, s katerimi se Slovenija primerja. V zadnjih letih se v Sloveniji veliko govori o mednarodnih primerjavah o znanju šolarjev, Museka Lešnika pa so bolj zanimali psihosocialni vidiki šolanja, t. j. odnos učencev do šole, razumevanje z vrstniki, odnosi z učitelji in podobno. Primerjava podatkov kaže, da slovenski učenci doživljajo svoje učitelje kot odtujene, pa tudi klimo v razredih zaznavajo kot manj ugodno, kar je v nasprotju z oceno v drugih državah. To lahko po nje-

več". Enega od razlogov za to Lešnik vidi v prenovi osnovnega šolstva v Sloveniji, pri kateri so ogromno pozornosti namenili znanju in pretirano zanemarili vzgojni in psihosocialni vidik. Občutek ima, da šolarje v Sloveniji pretirano ukalupljajo in usmerjajo, namesto da bi jih učili negovati ustvarjalnost in kreativnost.

V treh raziskavah je Musek Lešnik, ki je med drugim tudi predavatelj na več slovenskih fakultetah, sicer raziskoval tudi vpliv delovnih zvezkov na znanje osnovnošolcev in prišel do osupljivi-

Italija / V zadnjem desetletju

Število otrok tujcev je naraslo za štirikrat

Število otrok tujcev, ki živijo v Italiji, se je v zadnjem desetletju povečalo za skoraj štirikrat, kažejo statistični podatki. Leta 1999 je bilo tako v Italiji med vsemi otroki štiri odstotke takih, ki so se rodili tujcem, lani pa 14,5 odstotka. Prevladujejo potomci priseljen- cev iz Romunije, Maroka in Albanije. Po izsledkih statističnega urada Istat se je v Italiji povečalo tudi število neporočenih parov z otroki. Leta 2008 je bilo med pari z otroki 19,6 odstotka neporočenih, lani pa 24,5 odstotka. Število rojstev na leto je v tem obdobju padlo

s 576.700 na 546.600, stopnja rodnosti pa z 1,42 na 1,39. Po navedbah Istat je še prezgodaj za ocene, ali je upad števila rojstev posledica gospodarske krize, ker je "opazovano obdobje prekratko".

Potem ko so se v prejšnjih stoletjih številni izseljevali iz Italije, se zadnjih 30 let v to državo priseljujejo milijoni ljudi iz Afrike, vzhodne Evrope in Azije. Med okoli 60 milijoni prebivalcev Apeninskega polotoka je okoli 7,5 odstotka tujcev.

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.it
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednik dr. Damjan Paulin
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.it
Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.it
Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.it
www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 45 evrov, Slovenija 48 evrov, inozemstvo 85 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Tmedia, ul. Malta 6 - Gorica, ul. Montecchi 6 - Trst. Brezplačna tel. št. 800 129452, iz Slovenije in tujine 0039 0481 32879. E-mail advertising@tmedia.it

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebnostne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu
Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

To število smo poslali v tisk v torek, 20. novembra, ob 14. uri.

Po podatkih Mednarodne diabetološke zveze

Po svetu je več kot 366 milijonov ljudi s sladkorno boleznijo

Sladkorno boleznijo se vsak dan spopriema več kot 366 milijonov ljudi po svetu, so ob svetovnem dnevu sladkorne bolezni zapisali v Zvezi društev diabetikov Slovenije. V Sloveniji je bolnikov z znano sladkorno boleznijo po podatkih Inštituta za varovanje zdravja RS okoli 115.000, pogostost bolezni pa narašča.

Po podatkih Mednarodne diabetološke zveze je med vsemi bolniki s sladkorno boleznijo na svetu 90 do 95 odstotkov primerov sladkorne bolezni tipa dve. Podatki Zveze pri tem kažejo, da se bo število bolnikov s sladkorno boleznijo do leta 2030 povzpelo na 552 milijonov.

V Sloveniji poleg odraslih oseb še posebej zadnjih 12 let izrazito narašča pogostost sladkorne bolezni tipa ena pri otrocih in mladostnikih, je na nedavni novinarski konferenci ministrstva za zdravje povedal Tadej Battelino s kliničnega oddelka za endokrinologijo, diabetes in bolezni presnove Pediatrične klinike Ljubljana. Opozoril je še, da pri otrocih skupaj z debelostjo narašča tudi število primerov

sladkorne bolezni tipa dva, in poudaril, da gre za tipično bolezen, ki jo je mogoče v celoti preprečiti. V Zvezi društev diabetikov Slovenije opozarjajo na pomembnost zdravega življenjskega sloga kot enega ključnih preventivnih ukrepov, ki lahko odložijo ali celo prepreči nastanek sladkorne bolezni. Z modro barvo, ki je značilna za

glavni avli Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana tudi letos organizirali brezplačne meritve sladkorja v krvi. Meritve je pripravil klinični oddelek za endokrinologijo, diabetes in presnove bolezni. Informacije o sladkorni bolezni so v tem času zagotovile medicinske sestre edukatorke.

Svetovni dan diabetesa so

svetovni dan sladkorne bolezni, so v sredo, 14. novembra, med drugim osvetlili Ljubljanski grad, dvorec Coronini v Novi Gorici ter skladišče Pivovarne Union v Ljubljani. Ob svetovnem dnevu sladkorne bolezni so v

obeležili tudi v Hiši eksperimentov, kjer so pripravili Sladkolesarjenje pod vodstvom diabetologinje Karin Kanc Hanžel. Namenjeno je bilo spoznavanju s sladkorno boleznijo tipa I ter z zdravo prehrano.

Samota za poživljanje telesa in duha

Hudournik, najlepši razglednik na Primorskem

V samem srcu jeseni smo, v tistem času, ko so sicer dnevi izjemno kratki, a je narava polna lepote in barvitosti. Če obenem pomislimo, da je sončnih dni v tem obdobju vse manj, je kot na dlani, da moramo izkoristiti vsako priložnost za izlet in razgibanje v naravi. Seveda kje blizu, saj je v novembru in decembru kaj kmalu tema in čas ni primeren za dolge ture in za visokogorje. Eden izmed najlepših izletov za to obdobje, pa tudi za pomlad, ki nas bo, konec koncev, kaj kmalu razveselila, se začneja čisto na koncu Trebuše, tam, na prelazu s prelepim imenom Oblakov vrh. Trebuša, dolina, pravzaprav sklop treh dolin med Vojskarsko planoto in dolino Soče, je marsikomu nepoznana. Škoda, kajti to je kotiček, ki je poln tišine, divje lepote in raznolikosti. To je dolina, ki je popolnoma neokrnjena in kjer nam hitenje in stres vsakdanjega življenja ne moreta do živga. Začne se za Mostom na Soči in izginja med obronki Trnovskega gozda, pod Poldanovcem in v žuborenju kristalno čiste, a ledeno mrzle rečice. O Trebuši, ki je dekansko sestavljena iz treh

naselij, Dolenje, Gorenje in nekdanje Srednje Trebuše, vedo zgodovina in zgodovinarji veliko povedati. Že glede imena se ne morejo zediniti, eni pravijo, da ima ime celo italijanski izvor, "tre buchi", tri luknje, tri doline. Drugi razlagajo, da je tu prebival možakar trebušnik, tretji spet, da so oglarji nekje v okolici izgubili tri "buše", tri telice. Tolminski zgodovinar Simon Rutar vidi v imenu celo staroslovanski izvor "treba", ki pomeni darovanje, torej kraj darovanja. Ugibali bi lahko še in še, dejstvo je, da je Trebuša lepa, polna privlačnih zanimivosti, ozka asfaltna cesta, ki pelje skozi proti Kanomlji, pa doseže najvišjo točko na prelepem Oblakovem vrhu. Tudi o izvoru tega imena vemo le malo, morda se prelaz tako imenuje po kakem kmetu, ki je nosil ta priimek, morda, ker so se tu ob grden vremenu vedno zadrževali oblaki. Meni daje tale kraj občutek neskončne svobode in prostranosti, tu doživiš tisti trenutek, ko se iz ozke doline dvigneš visoko k nebu, nekako med oblake. Zato mislim, da so ga naši predniki poimenovali Oblakov vrh. Prav tu, med pašniki, bežečimi oblaki in zelenimi ostenki

neokrnjenih gozdov, se začneja naš izlet v modrino. Avto lahko parkiramo kar na prelazu, ali pa se z njim še za nekaj metrov povzpemo po jugozahodni makadamski, neoznačeni poti, ki nas bo nato vodila do cilja. Pot je široka, le deloma razgledna, saj smo sredi listnatega in mešanega gozda, dolge serpentine nas počasi vodijo po pobočju navzgor proti samemu robu obširne Vojskarske planote. Na vrhu

nas že razveselijo razgledi, v objemu neba in bohinjskih vršacev pa pridemo do križišča, kjer gremo levo navzgor, do kmetije, ki ji pravijo pri Medvedu in ki je trenutno opuščena. Pa čeprav bi se mi, ob pogledu na vso to lepoto, z vsem srcem takoj

pešpot, mi se ji priključimo in sledimo smerokazu za Hudournik. Gremo najprej po gozdu, nato nas travnato pobočje sprejme v svoj zeleni objem in nas polno obljub pelje navzgor do mize s klopami. Smo na 1148m visokem vrhu, ki na prvi

takoj vprašamo po razgledih, ki so nam jih vodniki obljubljali. Če smo pozorni, ne bomo prezrli stezice, ki pelje od mize naprej, samo nekaj korakov in zastane nam sapa. Smo na skalnatem robu, kjer je tudi skrinjica z žigom, pobočje pod nami pada strmo navzdol do doline, kot bi leteli, pa se vse okoli nas odpira razgled na Golake, Poldanovec, Trebušo in celotno Cerkljansko hribovje, pod nami domačije, pašniki, doline in gozdovi, na obzorju pa bohinjske gore, Julijske Alpe in slutnja daljnih vršacev.

Hudournik je lep, da ti zastane dih, tišina je taka, da bi jo stisnil med utrujene dlani, nebo je blizu, da je do njega samo korak, samota poživlja telo in duha, srce pa je tako polno vsega, da bi človek obstal in sanjal ... Ure in ure, brez občutka minevanja, kajti lepota Hudournika je večna. Tako lepih in samotnih razglednikov je okoli nas malo. Gora za sladokusce in za tiste, ki ne stopajo na pot zaradi hrane in popivanja, ampak zato, da si spočijejo dušo in naužijejo lepote. In v samoti razmislijo o smislu svojih poti.

Suzi Pertot

preselili tja. Od Gačnika in Vojskega pelje sem markirana

pogled spominja na prostrano trato, neba je veliko, vendar se

JURIJ PALJK

KAJ SPLOH POČNEM TUKAJ? 134

Pričujoči zapis nastaja tik pred Slovenskim knjižnim sejmom, ki ga vsako leto prirejajo v ljubljanskem Cankarjevem domu in je največji slovenski praznik knjige, saj se na njem zbere večina slovenskih založnikov, ki predstavijo svoje knjižne novosti in bogate knjižne bere, prireditelji pa tudi poskrbijo za niz okroglih miz, na katerih razni pisatelji, kulturniki, predstavniki založb, časnikarji in publicisti spregovorijo o stanju knjige danes, predvsem pa o novih knjigah in temah, ki jih obravnavajo, če seveda odmislimo gole predstavitve knjig. Velikokrat sem se udeležil Slovenskega sejma knjige, največkrat kot ljubitelj knjige, še najlepši obiski slovenskega knjižnega sejma pa so bili tisti, ko sem peljal vso svojo družino na sejem in sem zvečer, ko smo se vrnili domov, napisal opravičila svojim trem otrokom za šolo in kot opravičilo navedel preprost razlog, da so bili ta in ta dan moji otroci odsotni v šoli "zaradi obiska slovenskega knjižnega sejma". Še danes ne razumem, zakaj se večina naših slovenskih šol ne odloči, da bi vsako leto obiskala sejem, čeprav mi vsako leto znova šolniki pripovedujejo, zakaj ne morejo v Ljubljano. Pred leti sem z velikim veseljem na knjižnem sejmu srečeval tržaške slovenske šole, ne vem pa, kako je danes s tem, pa tudi nobene polemike nočem več imeti s slovenskimi šolniki, ker nima smisla, vedno sem potegnil najkrajšo in dejstvo, da se danes molči o stvarih, ki so na področju našega šolstva dobesedno vnebovpijoče, je grozljivo, a tako je. Kaže, da je pogubno sprenevedanje tudi na tem področju postalo praksa, ki se je splošno držati, če hočeš mirno živeti. In tudi govorim o tem, kaj ne gre v slovenski šoli in kaj ni prav, se izogibam, še vedno sem namreč mnenja, da bi se moralo o življenjsko pomembnih vprašanjih naše šole javno in umirjeno govoriti, še posebej o najbolj pomembni stvari: o slovenskem jeziku in poučevanju le-tega, saj je to po moje najpomembnejši temelj naše šole.

In vendar sem se na celodnevem obisku slovenskega knjižnega sejma po navadi vedno spraševal, kaj sploh počnem tam, ko sem se sredi tisočev in tisočev novih knjižnih naslovov spraševal, kaj mi bo uspelo prebrati in česa ne, ko sem se spraševal, kaj naj kupim, kaj bi rad kupil in česa si zagotovo ne bom mogel privoščiti. Pred dnevi sem namreč v novogoriški knjižarni ponovno držal v rokah knjigo, ki bi jo rad prebral, pravzaprav imel v svoji knjižni zbirci, saj me njena vsebina še kako zanima, a je ne bom, iz preprostega razloga, ker stane 70 evrov, kar je odločno preveč za še tako pomembno knjigo. In se sprašujem, kako je mogoče, da knjiga lahko stane toliko, saj ne gre za kako enciklopedijo ali kako drugače dragoceno vezano knjigo, kar bi upravičevalo tako ceno. In mi je jasno, zakaj ljudje vse manj kupujemo in kupujejo

slovenske knjige. Iz preprostega razloga, ker si jih ne moremo več privoščiti. Te besede piše človek, ki je pred veliko leti marsikatero večerjo preskočil, da si je lahko kupil kako knjigo, in oče treh otrok, ki si je pred leti zadal trden namen, da bo vse svoje tri otroke dobesedno zastupil s knjigami, kar mi je, hvala Bogu, tudi uspelo. Pa vendar ...

Pa Slovenski knjižni sejem ni samo sejem knjig, saj je tudi kraj srečevanj in nemalokrat sem na sejm srečal ljudi, ki jih že leta nisem videl, zagovorili smo se, veseli, da smo se ob knjigah našli, si obljubili, da se v prihodnje srečamo kje drugje, ker da tako ne moremo več naprej, se seveda potem nismo srečali nikjer drugje, morda le spet na knjižnem sejmu. Kot sem na knjižnem sejmu tudi srečal pisatelje, pesnike, založnike, na nekatere od teh me veže topla navezanost, če že prijateljstvo tega občutja ne morem imenovati, ker je beseda prijateljstvo v teh časih le preveč zahtevna. Srečal sem ljudi, ki so mi in mi še veliko pomenijo, pa čeprav jih nisem še poznal, z nekaterimi sem navezal poznanstva, druge sem med ponovnim obiskom sejma pogrešal, ker so prav v tistem letu odšli v večnost.

Še danes se spominjam prijetnega pomenka izpred nekaj let in dolge kave z znanim slovenskim kulturnikom, pisateljem in publicistom, ki sva jo takrat med obiskom knjižnega sejma spila ob "šanku" v baru Cankarjevega doma, tako osamljeno ter samotno mi je znani gospod deloval, da sem mu sam preprosto ponudil kavo, ko je pristopil do "šanka" in mu enostavno ter iskreno dejal, da zelo cenim njegovo delo. Presenečen se je ozrl proti meni in radostno dejal, da je vesel mojih besed, še to je dodal, da smo Primorci res topli ljudje, naglas me je ponovno izdal, a niti trudil se nisem in se še vedno ne, da me sredi Ljubljan ne bi. Zagovorila sva se v našo stvarnost, v njegovih besedah sem začutil grenkobo, občutek sem imel, da je nemočen v družbi, v kateri se nekako ni znašel več. Kot da bi se nenadoma zavedel, da je njegov čas minil, da so prišli novi ljudje, ki govorijo drugačen jezik in o drugačnih vsebinah, ki jih sam ne razume, a obenem še kako razume, da sam ni več del nove družbe, da je nekako odveč, ker ga tudi nihče ne posluša več.

Dogovorila sva se, da se najdeva, sam sem mu tedni dni kasneje pisal, a se ni javil nikdar več, nekega večera se je na televizijskem zaslonu pojavila njegova črna-bela fotografija in žena me je vprašala, ali se spominim, kako sva midva pila kavo v baru Cankarjevega doma, ko je ona z otroki šla med knjige. "Se spominjaš, kako sem ti rekla, da je ta gospod izjemno žalosten?" me je vprašala. Spomnil sem se, seveda sem se spomnil in se še spominjam, kot sem se tudi vprašal, kdo je sploh prebral tisto moje pismo, ki sem mu ga napisal. Če ga sploh kdo je, seveda.

SNG NOVA GORICA Nedeljska gledališka srečanja

Zavelo je veselo Martinovo vzdušje

Tudi v predverju Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica je na Martinovo, v nedeljo, 11. novembra, zadišalo po novem vinu, kot se spodobi za ta praznik. Veselo vzdušje so pričarali igralci dramskega odseka PD Štandrež, ki so na *Nedeljskih gledaliških srečanjih*, v abonmajskem nizu ljubiteljskih gledaliških skupin, ki ga že kar nekaj let ima v gosteh novogoriško gledališče - izbor najboljših ljubiteljskih predstav iz vse Slovenije in zamejstva je vsa leta opravljal režiser Emil Aberšek -, uprizorili celovečerno komedijo *Cvetje hvaležno odklanjamo*; delo sta napisala Norman Barrash in Carroll Moore. Režijsko je štandreske igrance vodil, kot to skrbno opravlja osem let, Jože Hrovat, član SNG Nova Gorica, ki se je zelo

pričakuje njihov nastop, saj ve, da bo po umetniškem užitku na odru doživelo pravo "pojedino". Tako je bilo tudi letos. Štandreški igralci so sicer nepretrgoma na gostovanjih na vseh koncih Slovenije z obema zadnjima uspešnicama, *Zbeži od žene* in *Cvetje hvaležno odklanjamo*, pa tudi s kratkimi enodejankami, ki so po velikih letih še vedno žive in si jih po okoliških odrih še zmeraj želijo imeti v gosteh, saj so zelo zabavne in odlično odigrane. Dramski odsek PD Štandrež se je

bodo s svojimi predstavami potegovala za priznanja in nagrade. Te bodo podeljene 24. novembra v dvorani ZKD Celje. V Jutranjih urah bo strokovno omizje z naslovom *Izzivi sodobnega ljubiteljskega gledališča*; vodil ga bo novinar, publicist in gledališki kritik Slavko Pezdur. Nedeljska gledališka srečanja v Novi Gorici pa imajo na programu še pet popoldnevov in prav toliko predstav, ki se začnejo ob 17. uri: 16. decembra bo Beneško gledališče Špeter uprizorilo komedijo *Mož naše žene*, ki jo je po besedilu Mira Gavrana priredila Marina Cernetig, režiral pa Marjan Bevk. 13. januarja 2013 bo prišlo v goste Društvo Smo-Teater Majšperk, ki se bo predstavilo z igro Kena Ludwiga Ti nori tenorji v režiji Darka Zupanca. 10. februarja bo Koroški deželni teater Slovenj Gradec uprizoril delo Ivana M.

Ivan Jederlinič in Matej Klanjšček v predstavi *Cvetje hvaležno odklanjamo* (foto DP)

dobro vživel v ljubiteljsko gledališko snovanje. Po predstavi, pri kateri se je publika, ki je napolnila veliko dvorano, prijetno pozabavala, so v predverju gledališča štandreski komedijanti in seveda spretni kuharji, tudi sami člani štandreskega društva, postregli gledalcem s tipičnimi domačimi jedmi in seveda z domačo kapljico, ki razveže jezike in pospešuje prijateljske stike. Štandreški igralci so že stalni gostje teh Nedeljskih gledaliških srečanj in občinstvo težko

19. oktobra s komedijo Rayja Cooneyja *Zbeži od žene*, v režiji Jožeta Hrovata, kot prva nastopajoča skupina v tekmovalnem programu, udeležil XX. Novačanovih gledaliških srečanj, ki jih prireja KUD Zarja Trnovlje Celje v tamkajšnjem Kulturnem domu od 19. oktobra do 24. novembra. Božidar Tabaj je bil proglašen za vlogo detektiva Porterhouseja za najboljšega igralca večera. V letošnjem tekmovalnem programu Novačanovih gledaliških srečanj nastopa pet skupin, ki se

Lalića *Heroj ljudskih množic* v režiji Sergeja Dolenca. 10. marca 2013 bo slovensko kulturno društvo Tabor Opčine ponudilo v pogled komedijo neznanega srednjeveškega pisca *Burka o jezičnem dohtarju* v režiji Sergeja Verča. Dobro odbran program ljubiteljskih gledaliških skupin se bo končal 7. aprila 2013, tokrat ob 18. uri, v sodelovanju z JSKD - območna izpostava Nova Gorica. Na sporedu bo predstava z Linhartovega srečanja.

JK

SSG Sezona 2012/13: 1. premiera - Vaje za tesnobo

V primežu grozljivega oklepa današnje razpadajoče družbe

Kaj pomenita posameznikovo življenje, predvsem malega človeka z obrobja, ki se še posebno v teh hudih časih gospodarske krize sooča z izgubo delovnega mesta in posledično z obupom, pa tudi z nasiljem v družini, in usoda, ki se z njim neusmiljeno poigrava, v današnji povsem razčlovečeni družbi, v kateri so izginili vsa pristna čustva, vse vrednote, ki so bile včasih svetlo in neizpodbitno vodilo in merilo našega zavedanja in ravnanja, in je v današnjih časih božja zapoved *Ljubi svojega bližnjega kot samega sebe* le prazna fraza in smo pot v cerkev po uteho in odpuščanje zamenjali z bližnjico, ki vodi, pod vplivom različnih psevdoduhovnih vzhodnjaških gibanj, k raznim vajam za sprostitve duha, za krepitev osebnosti ..., da bi bili čim bolj samozavestni in imeli trdno vero v svojo moč in uspešnost? Nič, prav nič, povzpneteži lakomno grabijo, kjer se le da, nabirajo si bogastvo vselej na koži revnih in najrevnejših; k mar jim ni, kako se bodo ti preživljali in kakšne materialne, predvsem pa psihološke, duševne posledice bodo uničujoče delovale na človeka, ki mu pač ni bilo dano biti na bogatem površju. Da smo mali ljudje obsojeni na neizbežen propad in da, vsaj za sedaj, ni

rešitve iz tega tesnobečnega občutka, nam ostro, jasno, brez sprenevedanja spregovori igra Vinka Möderndorferja *Vaje za tesnobo*, ki je na Tdnu slovenske drame v Kranju 2012 prejela Grumovo nagrado za najboljšo novo slovensko dramsko besedilo preteklega leta in je krstno uprizorjena – po sicer nekaj predpremiernih ponovitvah – zaživela na slovesni premieri v petek, 16. novembra 2012, v veliki dvorani Kulturnega doma v Trstu. To je tekst, ki neprizanesljivo, kruto in povsem realno postavlja na oder dogajanje v današnji družbi, taki, kakršna se predstavlja v Sloveniji (a prikazane situacije so si podobne povsod), saj je avtor črpal snov prav iz sodobnega življenja v domovini, in sicer takšnega življenja, kakršno se je izrisalo v dvajsetih letih, kar jih je poteklo od osamosvojitve slovenske države. V njej je kar nekaj takih "Mož v obleki", kot je poslovnež-tovarnar, ki nastopa v Möderndorferjevem delu. Ti "možje v obleki" so se v bliskovitem času prelevili v brezvestne kapitalistične grabeljavce, ki jim je mar le kopicenje denarja, seveda na koži podrejenih. Takim se, kot v Möderndorferjevi drami, ne smili uboga snažilka, ki spada med tiste, ki so jih odpustili, ker jih pač ne potrebujejo več: Čistilno

podjetje d. o. o. je prevzelo čiščenje tovarniških prostorov. Za tega pa se izkaže, da je v lasti partnerice "Fanta v obleki". Le-ta pa ne pomišlja svojega dekleta prepustiti spolnim apetitom gospodarja tovarne, neotesanega neizobraženca brez srčne kulture, le da bi si s tem kot podjeten uslužbenec pridobil še nekaj tovarniških delnic. Taki okrutni izrezi iz našega življenja se izrisujejo iz posameznih prizorov tega gnusnega mozaika sveta, v katerem najdemo še največ človečnosti med starejši in mlajšo prostitutko, ki se sicer odloči, da bo spet odšla na opuščeno domačijo na podeželje in morda ob fantu, ki ga bo srečala, začela na novo. Zadnji prizor, v katerem sta spet protagonisti lika iz prvega prizora, mlado dekle in mlad policist, ki sta neuspešno poizkusila "srečo" v mestu, je edina, sicer zelo medla iskrica, ki kaže neki možni izhod v prihodnost. Drama, pravzaprav krute, silovite slike iz današnjega vsakdanjega življenja, kakor se kažejo iz avtorjevega teksta, je mladi režiser Jaka Andrej Vojevac (1978) želel ob dramaturški pomoči Nike Leskovšek interpretirati malce raz-

bremenjujoče in jih odeti v tančico ironije, ki bi vsaj delno omilila sicer zelo poudarjene avtorjeve ostrine. To mu je uspelo, tudi z "glasbo" in različnimi šumi, ki jih s svojim glasom povzročajo igralci sami. Najbolj učinkovit je npr. mimičen prikaz dela pri tekočem traku in strojev, ki ga sestavljajo, pri katerem je soudeleženi vseh šest nastopajočih igralcev. Vse te

moči v ansamblu SSG, nove članice Tjaše Hrovat, ki nastopa v vlogi Punce v trenirki, in gostov Tine Gunzek (Dekle) in Franka Korošca (Kadrovik in Emir), ki je sicer že velikokrat sodeloval s SSG. V predstavi, ki se ob mrmrajoči pesmi in himni začne prav z vajami za tesnobo (da bi se sprostili tesnobe, da bi ji znali kljubovati ali sobivati z njo? To ostaja nedorečeno!), so igralci stalno prisotni na odru in se v različne like preobražajo kar tam (to sicer

Maja Blagovič (Hčerka tudi Ženska), Primož Forte (Fant v obleki, Glas). V uprizoritvi sta soudeležena še tehnika Alen Kermac in Marko Škabar. Vojevac je kar spretno ubral pravo režijsko tolmačenje tega interpretativno večplastnega teksta in ga znal v določenih trenutkih razgibati. Pri tem so igralci učinkovito in prepričljivo podprli njegovo zamisel. Kljub tem razbremenilnim prebliskom vsebina drame deluje močno utesnjujoče in zelo realno, kar še dodatno potrjujejo

kostumi (Branka Pavlič) in scenografija, ki je pravzaprav scenski fundus gledališča, nagraden v golem ozadju odra. Iz te gmote igralci sami izbirajo primerne elemente za posamezne prizore. Predstava, ki je nastala s podporo Fundacije CRTrieste, vsekakor kaže sodobno uprizoritveno podobo; ostaja pa vendarle vprašanje, ali je bila zares najbolj primerno izbrana za počastitev 110-letnice ustanovitve Dramatičnega društva v Trstu (8. marca 1908), iz korenin ka-

Foto Ziga Korinik

nepovezane prizore, katerih zgodbe se sicer prepletajo med seboj, je Vojevcu uspelo prikazati v neki določeni "harmoniji". Tekstovna dramska vsebina vsekakor ponuja večplastne uprizoritvene možnosti. Režiser se je odločil za nekatere realistične vaje, saj se predstava pravzaprav začne s postopanjem igralcev po prizorišču, kot da bi se pripravljali na vajo, in s predstavitvijo novih igalskih

ni nikakršna uprizoritvena novost; kaj podobnega smo že videli v kakih drugih predstavah) in nastopajo v več vlogah. Poleg omenjenih izvajalcev so na odru še Romeo Grebenšek (Policist, Varnostnik, Mlajši delavec), Lara Komar (Šefika, snažilka, ki izgubi službo in zaradi stiske ob neizhodnosti umori svoja dva otroka in še sebe), Vladimir Jurc (Starejši delavec, Mož v obleki),

terega je poglajno poklicno gledališče v Trstu, ki, zavezano slovenski kulturni dediščini in jeziku, še zmeraj veruje v sporičilno moč umetniške besede in vztraja na svoji poti, kljub temu da se vsako leto znova spopada s kroničnim pomanjkanjem finančnih sredstev. S temi pa se žal neizbežno soočajo vse naše organizacije.

Iva Koršič

Državno financiranje v Benečiji, Reziji in Kanalski dolini

Zahteva po enaki pozornosti, kot jo ima manjšinska organiziranost

Deželno tajništvo stranke Slovenska skupnost je z zadovoljstvom sprejelo odločitev o popravku, s katerim je pristojna komisija v poslanski zbornici zagotovila organizacijam slovenske narodne manjšine v Italiji zadostni znesek za triletnje 2013-2015. Zahvala za ta dosežek gre vsem, ki so si v teh dneh in tednih aktivno prizadevali za prihodnost slovenskih organizacij. Pri SSK sta to bila deželni tajnik Damijan Terpin in deželni svetnik Igor Gabrovec. Oba sta odlično sodelovala s slovenskim ambasadorjem Iztokom Mirošičem in s parlamentarnimi predstavniki Južnotirolske ljudske stranke. Deželno tajništvo SSK se sicer

zaveda, da ostaja odprto vprašanje višine prispevka za leto 2012, kjer pri manjkajočih okoli 900.000 evrov. Zato je tajništvo SSK že pozvalo deželnega svetnika Igorja Gabrovca, naj deželno upravo spodbudi, da se aktivno in odločno zavzame za pridobitev manjkajočega zneska. Deželni tajnik Damijan Terpin pa je s celotno problematiko državnega financiranja seznanil tudi predsednika slovenske vlade Janeza Janšo, ki mu je dal zagotovilo, da bo o

Damijan Terpin (foto DPD)

tem v naslednjih dneh spregovoril s predsednikom italijanske

vlade Mariom Montijem. Deželno tajništvo SSK ugotavlja, da je omenjena rešitev odprla drugo pomembno vprašanje, ki zadeva financiranje javnih ustanov za izvajanje določil zaščitnega zakona in za gospodarski razvoj Benečije, Rezije in Kanalske doline. Vprašanje nikakor ni drugorazrednega pomena. Sredstva za te postavke so bila znižana, da se omogoči nemoteno delovanje slovenske organiziranosti. Sedaj pa se postavlja vprašanje vidne dvojezičnosti in poslovanja javnih ustanov v slovenskem jeziku. Tudi tu nastaja problem, ki zadeva številne uslužbenke: ti na raznih občinah izvajajo službo prevajanja in poslovanja v slovenskem jeziku.

Prav tako bodo prizadeta tudi vsa tista slovenska narodnostna

območja v videmski pokrajini, ki so iz tretje postavke črpala sredstva za gospodarski razvoj; le-ta je ravno tako pomemben za ohranitev in razvoj, preko katerih lahko edinole zagotovimo obstanek slovenskega življa na svoji zemlji. Slovenska skupnost je prepričana, da so ti dve postavki prav

tako pomembni za našo narodno skupnost. Glavne predstavniške organizacije in komponente slovenske manjšine v Italiji se morajo sedaj zavzeti, da bo tudi to vprašanje dobilo primerno rešitev, ki mora najti svoje mesto na prihodnjih zasedanjih skupnega vladnega omizja.

Poziv SSK za primarne volitve leve sredine

Stranka Slovenska skupnost poziva člane in somišljenike k množični udeležbi na primarnih volitvah leve sredine, ki bodo potekale v nedeljo, 25. novembra. SSK se ne opredeljuje za nobenega izmed predsedniških kandidatov. Somišljeniki SSK naj se odločijo za tistega kandidata, ki je bližji vrednotam, načelom in programom zbirne stranke Slovencev v Italiji in zadevajo priznavanje narodnih manjšin, avtonomijo pri upravljanju območja, deželno statutarno posebnost, primerno predstavništvo v izvoljenih telesih, ovrednotenje lokalnih javnih uprav, od majhnih občin do pokrajin, solidarnost, razvoj slovenskega šolstva, gospodarstva, kulture in športa, pozornost na okolje in vsestranski razvoj čezmejnega sodelovanja. SSK pri tem obžaluje, da nobeden izmed kandidatov na primarnih volitvah leve sredine ni v lasten program vključil točke, ki zadeva zaščito narodnih manjšin v Italiji. Zaščita narodnih in jezikovnih manjšin je bila vedno temelj programov političnih subjektov v levi sredini.

Prejeli smo

Nekaj bolečih misli iz globeli lškega Vintgarja

Končno! Hvala Bogu, končno odziv. Odziv kmeta, vinogradnika. Bog daj, da bi imeli še veliko takih ljudi, ki imajo radi zemljo in delo na njej, čeprav terja ogromnega napora in tudi tveganja. Hvaležen sem Klemenu, ker se je odzval. Moje pisanje je bilo predvsem namenjeno opozarjanju na sramotno ravnanje z dobro kmečko zemljo in na nevarnost pijančevanja. Prav te dni so v Trstu imeli zelo odmeven posvet o tej temi. Žal pa se v slovenskih listih o tej socialni kugi premalo piše. Sklicevanje na svetopisemskega očaka pa je obratno. Sinovi so ga sramotili, ker se ga je napil ..., kakorkoli, res je! Že v času Noeta

so vedeli, kam pelje prekomerno pitje vina! Hvala tudi, ker lahko vsaj dopolnim pomanjkljivo navedeno Plinijevo misel. Točen citat se glasi: "Vino - kakšna neumnost! Pijača, ki te oropa mišljenja. Koliko truda in naporov za pridobivanje in uživanje pijače, ki te peha v norost in zločin". Mimo so volitve, mimo volilna kampanja, v mislih pa se vračam na poletne dneve, ko sem se umaknil v porečje lškega Vintgarja, da se rešim zadušljive gresnice post-socialistične - jankovičevske Ljubljane, ogabno puhle Ljubljane. Da sem se umaknil pred neznosno vročino v gozdove v porečje lškega Vintgarja, kjer

je bujno zelenelo kljub grozni pripeki in preteči suši. Tudi sam popotnik skozi "Slovenije puščavo" so mi v glavi brneli Prešernovi verzi: *Zvedrila se je noč, zija nasproti / življenja gnus, nadlog in stisk nemalo, / globoko brezno brez vse rešne poti*. Moja glava in srce, da ne rečem cel organizem, so bili izmučeni, razboleli od morbidnega, ogabnega nihilizma ljubljanskega vzdušja. Neznosno mi je bilo pri srcu, še zlasti, ker sem sam prebolel alkoholni pekel in so moji možgani še vedno razrahljani, razboleli in prežgani od strašnih količin te zapeljive pijače. V srcu sočustvujem s 500 alkoholiki, ki bodo zopet letos, vsaj po statističnih merilih, odšli v večnost! Nujno sem moral zbežati, da bi se koncentriral le v to, kar je bistveno za mojo dušo, da utrdim vero v Boga, da se poglobim v pisma apostola Pavla in da s Psalmi oz-

dravim in utrdim to svojo bolno dušo. Ponavljal sem si klic: *Go spod, odpri moje ustnice in moja usta bodo oznanjala tvojo hvalo!* Predvečer sv. Janeza Krstnika je bil. Predvečer priprošnjika abstinentov in sem se čudil. Neverjetno! Alkoholizem - popolnoma pozabljena družbena bolezen, ki je nihče noče spoznati kot bolezen. Alkoholizem je postal sindrom za skrivanje strašnih problemov, ki izpodkopavajo tla Slovencev. Npr. popolna odsotnost etičnih in moralnih kriterijev, popoln nihilizem, pa samozadostnost, vulgarni materialistični hedonizem, skratka, zopet je aktualen navedeni Prešernov stih: *zija nasproti življenja gnus ...!* Naša politika pa še vedno samo meša megljo in ustvarja dodatne samoprevare in samozablode! Nihče se ne upre temu! Sv. Janez Krstnik prerok pa se na drugem svetu gotovo zgraža in kot večni asket ter seveda popolni abstinent pred opojnimi pijačami še vedno

žuga, a tudi prosi Vsemogočnega z Materjo Božjo, da se usmili človeštva. To je samo nekaj utrinkov; vem, da se ponavljam, a prav je, da se zamislimo. Ali bo Sin človekov, ko pride na Zemljo, še našel vero, sem se tudi spraševal. Moji razbeljeni možgani se spominjajo besed tržaškega škofa msgr. Crepaldija z začetka februarja, ko je na dan nedelje za življenje med drugim dejal, da smo "vsi zaskrbljeni, zaradi moralno-etičnega propada, ki vodi v grozna obzorja". Zopet mi odmeva v spominu misel p. Marka Ivana Rupnika S. J., ki pravi, da je situacija v Evropi prišla do točke, ko je človek postal človeku grožnja. Časopisi se mi gabiyo, čeprav jih mazohistično goltam. Kot že Umberto Galimberti tudi sam nemočno ugotavljam, kako se mladež v Evropi nahaja v slepi ulici. Čuti se žrtev starejše generacije, nemočna je, da bi se osvobodila

te zlate ogabne kletke, kamor jo tiščijo mamonske grešne družbene strukture. Kdaj, kdaj bo prišlo odrešenje za to nesrečno Evropo? Pričakujem, da se vsak čas pojavi znamenje Odrašenikovo na nebu, in pričakujem, da bo ljubi Bog v kratkem poslal veliko gorjačo in bo zaradi svoje pravičnosti kaznoval ta nebrzdani seksizem in materializem ter da bomo končno postali spet družba, ki prizna transcendenso, ki prizna izročilo razodetja Božjega Sina, kajti spomnim se, kaj je rekel naš Odrašenik: brez mene ne morete ničesar storiti. Kdor ne bo veroval, bo pogubljen. Tako končujem z besedami starodavnega bogoslužja: Blagoslovljeno carstvo Boga Oca, Sina in Duha Svetohga. V velikem duševnem trpljenju in zgrožen ob vsem, kar vidimo in beremo ter slišimo, vas pozdravljam. Vaš preroški trpin

Pavel Bračko